

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI**

**TEK EBEVEYN İLE YETİŞEN BİREYLERDE SUÇ OLGUSU VE
TAHLİLİ: SİNCAN İSLAHEVİ ÖRNEĞİ**

Ertunç CAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Hacı Musa TAŞDELEN

MART - 2025

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEK EBEVEYN İLE YETİŞEN BİREYLERDE SUÇ OLGUSU
VE ORANLARININ ARAŞTIRILMASI: SİNCAN ÇOCUK
KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ertunç CAN

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyoloji

“Bu tez 20/03/2025 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Prof. Dr. Hacı Musa TAŞDELEN	Başarılı
Doç. Dr. Aydın AKTAY	Başarılı
Doç. Dr. Fatih YILDIZ	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☒

Hayır ☐

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Ertunç CAN

20/03/2025

ÖN SÖZ

Bu tez, tek ebeveyn ile yetişen bireylerde çocuk suçluluğunun nedenlerini ve etkilerini anlamaya yönelik bir araştırma sürecinin sonucudur. Çocuk suçluluğu gibi toplumsal bir sorunun, aile yapısının dinamikleriyle olan ilişkisini incelemeyi amaçlayan bu çalışma, hem akademik literatür'e hem de bu alanda yapılacak sosyal politikalara katkı sunmayı hedeflemektedir.

Tezimin her aşamasında bilgi ve deneyimleriyle bana rehberlik eden, değerli katkılarıyla çalışmamın yönünü belirlememde destek olan danışmanım sayın Prof. Dr. Hacı Musa Taşdelen hocama en içten teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, araştırmam sırasında veri toplama ve analiz süreçlerinde yardımını esirgemeyen TC. Adalet Bakanlığı Ceza Tevkifevleri Genel müdürlüğüne minnettarlığımı belirtmek isterim. Tez Çalışmam için yapmış olduğum anket çalışmasında, Sincan Kapalı Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu çalışanlarının vermiş olduğu desteğe ayrıca minnettar olduğumu belirtmek isterim. Sakarya Üniversitesi sosyal bilimler enstitüsündeki değerli hocalarıma ve çalışmam boyunca yanımda olan arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Bu süreçte bana her zaman destek olan ve motivasyonumu artıran aileme de özel bir teşekkür borçluyum. Onların sevgi ve sabrı, bu zorlu süreci aşmamda en büyük kaynağım oldu.

Ayrıca bu çalışmada ilham kaynağım olan sayın Doç. Dr. Tahsin Oğuz Acartürk hocama da ayrıca teşekkür ederim.

Bu çalışmanın, tek ebeveynli ailelerde çocuk suçluluğu ile ilgili farkındalığı artırarak, bu soruna yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesine katkı sağlamasını ümit ediyorum.

Saygılarımla,

Ertunç CAN

20/03/2025

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
TABLO LİSTESİ.....	iv
GRAFİK LİSTESİ.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii

GİRİŞ.....	1
------------	---

1. BÖLÜM: KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
---	---

1.1. Kuramsal Çerçeve	5
-----------------------------	---

1.1.1. Kuramsal Çerçevenin Önemi ve Kapsamı.....	5
--	---

1.1.2. Robert Merton ve Gerilim Teorisi	6
---	---

1.1.3. Gerilim Teorisinin Suç Davranışlarını Açıklamadaki Rolü	9
--	---

1.1.4. Aileyi Açıklayan Kuramlar.....	10
---------------------------------------	----

1.1.4.1. Yapısal İşlevsel Kuram.....	10
--------------------------------------	----

1.1.4.2. Sembolik Etkileşim Kuramı	11
--	----

1.1.4.3. Sosyal Çatışma Kuramı	11
--------------------------------------	----

1.1.4.4. Aile Sistemleri Kuramı	12
---------------------------------------	----

1.1.4.5. Aile Ekolojisi Kuramı.....	13
-------------------------------------	----

1.1.4.6. Aile Gelişim Kuramı.....	13
-----------------------------------	----

1.1.5. Suç Olgusu ve Suçu Açıklayan Pozitivist Teoriler.....	14
--	----

1.1.5.1. Biyolojik Teoriler	17
-----------------------------------	----

1.1.5.2. Psikolojik Teoriler	18
------------------------------------	----

1.1.5.3. Sosyolojik Teoriler	20
------------------------------------	----

1.2. Kavramsal Çerçeve.....	25
-----------------------------	----

1.2.1. Aile Kavramı	25
---------------------------	----

1.2.2. Aile Tipleri.....	27
--------------------------	----

1.2.2.1. Geniş Aile	27
---------------------------	----

1.2.2.2. Çekirdek Aile.....	29
-----------------------------	----

1.2.2.3. Tek Ebeveynli Aile	30
-----------------------------------	----

1.2.2.4. Tek Ebeveynin Anne Olduğu Aileler	32
--	----

1.2.2.5. Tek Ebeveynin Baba Olduğu Aileler.....	34
1.2.3. Tek Ebeveynli Ailelerin Oluşum Nedenleri	36
1.2.3.1. Ölüm	37
1.2.3.2. Boşanma	38
1.2.3.3. Kişisel Tercihler.....	39
1.2.3.4. Geçici Koşullar	40
1.2.4. Tek Ebeveynli Ailelerin Karşılaştığı Sorunlar	40
1.2.4.1. Tek Ebeveynin Karşılaştığı Sorunlar.....	41
1.2.4.2. Tek Ebeveynli Çocukların Karşılaştığı Sorunlar	43
1.2.5. Çocuk Suçluluğu.....	45
1.2.5.1. Türkiye’de Çocuk Suçluluğu	46
1.2.5.2. Çocukları Suça İten Faktörler	48
1.2.5.3. Bireysel Nedenler	49
2. BÖLÜM: YÖNTEM.....	52
2.1. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi	52
2.2. Araştırmanın Problemi, Kapsamı ve Sınırlılıklar	52
2.3. Araştırma Modeli	53
2.4. Evren ve Örneklem.....	54
2.5. Verilerin Toplanması.....	54
2.6. Verilerin Analizi	54
2.7. Araştırmanın Hipotezleri	55
3. BÖLÜM: BULGULAR	57
3.1. Sosyodemografik Bulgular	57
3.2. Katılımcıların Ebeveynleriyle İlgili Bulgular.....	59
3.3. Katılımcıların Suç Türü ve Okula Tutumlarına İlişkin Bulgular	66
3.4. Ki-Kare Analizine İlişkin Bulgular	68
SONUÇ	73
KAYNAKÇA.....	80
EK	91
ÖZ GEÇMİŞ	95

KISALTMALAR

- AB** : Avrupa Birliği
ABD : Amerika Birleşik Devletleri
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
TCK : Türk Ceza Kanunu

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri	57
Tablo 2: Katılımcıların Yaşadıkları Yer	58
Tablo 3: Katılımcıların Ebeveynleriyle İlişkilerine Yönelik Bulgular	59
Tablo 4: Katılımcıların Ebeveynleriyle İlişki Dinamikleri.....	60
Tablo 5: Katılımcıların Ekonomik Durumu ve Çalışma Statüsü.....	61
Tablo 6: Katılımcıların Sosyal İlişkileri	62
Tablo 7: Katılımcıların Aile Yapısı ve Suç Geçmişi	63
Tablo 8: Katılımcıların Rol Model Algısı ve İdeal Engellenmişlik Hissi	65
Tablo 9: Katılımcıların Suç Türlerine Göre Dağılımı	66
Tablo 10: Katılımcıların Okula Karşı Tutumlarının Değerlendirilmesi	67
Tablo 11: Suç Türü ve Aile Türü Arasındaki İlişki.....	68
Tablo 12: Suç Türü ve Yaş Kategorileri Arasındaki İlişki	69
Tablo 13: Suç Türü ve Ebeveynin Baskıcı Olma Durumu Arasındaki İlişki	70
Tablo 14: Suç Türü ve Ebeveynin Baskıcı Olma Durumu Arasındaki İlişki	71

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: 2018-2022 Yılları Arasında Çocukların Güvenlik Birimlerine Getiriliş Nedenleri	47
---	----

ÖZET	
Başlık: Tek Ebeveyn ile Yetişen Bireylerde Suç Olgusu ve Oranlarının Araştırılması	
Yazar: Ertunç CAN	
Danışman: Prof. Dr. Hacı Musa TAŞDELEN	
Kabul Tarihi: 20/03/2025	Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) + 90 (ana kısım) + 4 (ek)
Bu araştırmanın temel amacı, tek ebeveynli aile yapısında yetişen bireylerin suça yönelme oranlarını ve bu olguyu etkileyen sosyolojik, ekonomik ve psikolojik faktörleri belirlemektir. Aile yapısındaki değişimlerin çocukların gelişim süreçlerine olan etkileri ve suç eğilimleri, sosyolojik boyutlarıyla ele alınmıştır. Bu çalışma, nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmada, tek ebeveynli ailelerde yetişen bireylerin suç olgusuna yönelik eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemi, Sincan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda suçunun cezasını çekmekte olan 12-18 yaş aralığındaki bireylerden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri, literatür taraması, saha çalışması ve analizler yoluyla elde edilmiştir. Verilerin analizinde, tanımlayıcı istatistikler ve ilişki testleri (örn. ki-kare testi) kullanılmıştır. Bulgular, tek ebeveynli ailelerde yetişen çocukların, aile yapısının getirdiği anomi ve gerilimler nedeniyle suça yönelme eğilimlerinin arttığını göstermektedir. Ayrıca, sağlıklı bir aile yapısının, bireylerin sosyal ve duygusal gelişimindeki rolü vurgulanmıştır. Bu araştırma, toplumsal politikaların geliştirilmesi ve tek ebeveynli ailelere yönelik destek programlarının oluşturulması için öneriler sunmaktadır. Çalışmanın sonuçları, çocuk suçluluğunu azaltmaya yönelik stratejilerin geliştirilmesine rehberlik edebilir.	
Anahtar Kelimeler: Çocuk, Aile, Çocuk Suçluluğu, Tek Ebeveyn, Suç Olgusu	

ABSTRACT	
Title of Thesis: An Examination on Crime Facts and Rates in Individuals Raised by a Single Parent	
Author of Thesis: Ertunç CAN	
Supervisor: Prof. Dr. Hacı Musa TAŞDELEN	
Accepted Date: 20/03/2025	Number of Pages: vii (pre text) + 95 (main body) + 4 (add)
The primary objective of the investigation is to ascertain the prevalence of criminal behavior among individuals who have grown up in single-parent households and the sociological, economic, and psychological factors that influence this phenomenon. In sociological dimensions, the impact of changes in family structure on the criminal tendencies and developmental processes of children is examined. Quantitative research methodologies were implemented in this investigation. The study employed a screening model to ascertain the propensity of individuals who were raised in single-parent households to engage in criminal activities. The sample of the study consists of individuals between the ages of 12-18 who are serving their sentences for crime in Sincan Juvenile Closed Penal Institution. The data of the study were obtained through literature review, fieldwork and analyses. Descriptive statistics and relationship tests (e.g. chi-square test) were used in the analysis of the data. The findings show that children growing up in single-parent families have an increased tendency to turn to crime due to the anomie and tensions brought about by the family structure. In addition, the role of a healthy family structure in the social and emotional development of individuals is emphasized. This study offers suggestions for the development of social policies and the establishment of support programs for single-parent families. The results of the study can guide the development of strategies to reduce juvenile delinquency.	
Keywords: Child, Family, Child Delinquency, Single Parent, Crime Phenomenon	

GİRİŞ

Aile, bireylerin ilk sosyal etkileşimlerini deneyimledikleri, temel değerlerini ve normlarını öğrendikleri, duygusal ve psikolojik destek aldıkları en küçük toplumsal birimdir. Toplumların yapı taşı olan aile, bireylerin kişisel gelişiminde, sosyal becerilerinin ve kimliklerinin şekillenmesinde kritik bir rol oynar. Aile içinde edinilen deneyimler ve ilişkiler, bireylerin hayat boyu sürdürecekleri davranış kalıplarını ve bakış açılarını büyük ölçüde belirler. Aile, sadece biyolojik bir bağ değil, aynı zamanda kültürel, ekonomik ve sosyolojik bir birimdir. Bireylerin kimlik gelişimi, öz saygı düzeyi, duygusal denge ve sosyal uyum gibi temel özellikleri, aile ortamının sağladığı destek ve rehberlikle doğrudan ilişkilidir. Sağlıklı bir aile ortamında yetişen bireyler, genellikle daha yüksek özgüven, empati ve sosyal becerilere sahip olurlar.

Modern toplumlarda aile yapısı ve dinamikleri, bireylerin gelişim süreçlerini önemli ölçüde etkileyen temel unsurlardır. Aile, bireylerin doğumlarından itibaren yaşamlarının her aşamasında çeşitli roller üstlenen ve onların sosyal, duygusal ve psikolojik gelişimlerini şekillendiren birincil sosyal kurumdur. Ailenin yapısı ve dinamikleri, bireylerin kimlik oluşumundan sosyal becerilerine, ahlaki değerlerinden duygusal sağlamlıklarına kadar geniş bir yelpazede etkili olur. Aile yapısı, bir ailenin üyelerinin sayısı, ilişkilerinin niteliği ve hiyerarşik düzeni gibi çeşitli faktörlerden oluşur. Geleneksel iki ebeveynli aile modeli, çocukların hem anne hem de babadan gelen farklı sosyal ve duygusal destekleri almalarını sağlar. Bu yapı, çocukların daha dengeli ve sağlam bir psikolojik yapıya sahip olmalarına katkıda bulunur. Ancak, modern toplumlarda boşanma oranlarının artması, evlilik dışı doğumların çoğalması ve çeşitli sosyal nedenlerle tek ebeveynli ailelerin sayısının artması, çocukların gelişim süreçlerinde farklı dinamiklerin rol oynamasına neden olmuştur.

Geleneksel iki ebeveynli aile yapısının değişime uğraması, özellikle tek ebeveynli ailelerin artışı, sosyal bilimler alanında çeşitli araştırmaların odak noktası olmuştur. Tek ebeveynli aileler, çocukların gelişiminde çeşitli zorluklarla karşılaşabilmektedirler. Ekonomik sıkıntılar, zaman yönetimi sorunları ve sosyal destek eksikliği gibi faktörler, bu ailelerdeki çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerini olumsuz etkileyebilmektedir. Tek ebeveynli ailelerde, ebeveynin hem geçim sağlama hem de çocuk bakımı sorumluluğunu üstlenmesi, çocuklara yeterli zaman ve ilgi ayırma konusunda zorluklar yaşamasına neden olur.

Tek ebeveynli ailelerin çocukları, ekonomik zorluklar, psikolojik stres ve sosyal izolasyon gibi çeşitli risk faktörleriyle karşı karşıya kalabilirler. Bu risk faktörleri, bireylerin suç işleme eğilimlerini artırabilmekte ve toplum içinde dezavantajlı konuma gelmelerine neden olabilmektedir. Dolayısıyla, tek ebeveynli ailelerde yetişen bireylerin suç davranışları ve oranlarının incelenmesi, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli bir araştırma alanıdır.

Araştırmanın Konusu

Bu araştırmanın konusu, tek ebeveyn ile yetişen bireylerin suç olgusuna ve suç oranlarına ilişkin faktörlerin incelenmesidir. Aile yapısının bireylerin suça yönelme eğilimlerini nasıl etkilediği, özellikle tek ebeveynli ailelerde yetişen bireylerin karşılaştıkları zorluklar ve bu zorlukların suça yönelim üzerindeki potansiyel etkileri bu çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, tek ebeveynli ailelerde yetişen bireylerin suç eğilimlerini ve suç işleme oranlarını incelemektir. Suç olgusu, yalnızca bireylerin yasadışı faaliyetleri değil, aynı zamanda toplumun genel sağlığı ve güvenliği üzerinde de doğrudan etkilidir. Bu bağlamda, suç oranlarının artması, sosyal yapının bozulmasına ve toplumsal huzurun azalmasına yol açabilir.

Araştırmanın Önemi

Tek ebeveynli aileler, günümüz toplumlarında giderek artan bir aile yapısını oluşturmaktadır ve bu durum, bireylerin sosyalizasyon süreçlerini, psikososyal gelişimlerini ve toplumsal uyumlarını doğrudan etkilemektedir (Amato, 2000). Özellikle, ebeveyn eksikliğinin çocuklar üzerindeki etkileri, akademik başarı, duygusal iyi oluş ve suç eğilimleri gibi birçok farklı boyutta incelenmektedir (McLanahan ve Sandefur, 2021). Bu bağlamda, tek ebeveynli bireylerin suç olgusuyla olan ilişkisini anlamak, hem akademik literatür hem de sosyal politika yapıcılar açısından büyük bir önem taşımaktadır.

Bu araştırma, Merton'un Gerilim Teorisi çerçevesinde, tek ebeveyn ile yetişen bireylerde suç davranışlarının nasıl şekillendiğini anlamayı amaçlamaktadır. Çalışma, özellikle

Sincan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndaki bireyler üzerinde odaklanarak, tek ebeveynli yetişmenin suç işleme eğilimleri üzerindeki etkisini ampirik verilerle ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu sayede, bireylerin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal koşulların, suç davranışlarıyla nasıl ilişkilendiği daha derinlemesine incelenebilecektir (Laub ve Sampson, 2003). Ayrıca, bu çalışmanın bulguları, çocukların ve gençlerin suçtan uzak tutulabilmesi için geliştirilecek sosyal politikaların oluşturulmasına katkı sağlayacaktır. Tek ebeveynli ailelerde çocukları suçtan koruyacak sosyal destek mekanizmalarının ve müdahale programlarının nasıl yapılandırılması gerektiğine dair öneriler sunacaktır (Turney ve Wildeman, 2020). Bu kapsamda, araştırmanın yalnızca akademik alanda değil, aynı zamanda hukuki, sosyal hizmetler ve eğitim politikaları açısından da değerli katkılar sağlayacağı öngörülmektedir.

Bu tez, literatürdeki mevcut çalışmaları gözden geçirerek ve yeni veriler sunarak, tek ebeveynli ailelerde yetişen bireylerin suç eğilimleri üzerine kapsamlı bir analiz sunmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın bulguları, toplumsal politikaların geliştirilmesi ve aile destek programlarının iyileştirilmesi açısından önemli katkılar sağlayabilir. Sonuç olarak, tek ebeveynli aile yapısının bireyler üzerindeki etkilerini ve bu bireylerin suç oranlarını ele alan bu çalışma, toplumun çeşitli kesimlerinde farkındalık yaratmayı ve suç oranlarının azaltılması için etkili stratejiler geliştirilmesine katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmada, tek ebeveynli ailelerde yetişen bireylerin suç olgusuna yönelik eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, belirli bir grup veya evrenin mevcut durumunu tanımlamaya yönelik, betimsel nitelikte bir yöntemdir (Karasar, 2020). Araştırmanın evrenini, Ankara Sincan'da bulunan "Sincan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda" bulunan 12-18 yaş aralığındaki bireyler oluşturmaktadır. Ancak çalışma, zaman ve kaynak kısıtları göz önüne alınarak, belirli bir coğrafi bölge ile sınırlandırılmıştır. Bu doğrultuda örneklem olarak Ankara'da yer alan Sincan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda cezasını çekmekte olan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 280 çocuk seçilmiştir.

Araştırmanın verileri, anket yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Anketler, katılımcıların aile yapısı, ekonomik durumu, eğitim düzeyi ve suç davranışları gibi çeşitli sosyo-demografik bilgileri içeren sorulardan oluşmuştur.

Toplanan veriler, istatistiksel analiz teknikleri kullanılarak SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) yazılımı aracılığıyla analiz edilmiştir. Araştırmada, tanımlayıcı istatistikler kullanılarak örneklemin temel demografik özellikleri belirlenmiş ve dağılımlarının genel bir görünümü sunulmuştur. Bu adım, veri setinin yapısını ve katılımcıların genel özelliklerini anlamaya yardımcı olmuştur. Katılımcıların yaş, eğitim düzeyi, aile yapısı gibi değişkenler üzerinden yapılan tanımlayıcı analizler, araştırma bulgularının bağlamını ortaya koymuştur.

1. BÖLÜM: KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Kuramsal Çerçeve

1.1.1. Kuramsal Çerçevenin Önemi ve Kapsamı

Akademik araştırmalarda kuramsal çerçeve, çalışmanın bilimsel temelini oluşturan, literatürde kabul görmüş kuram ve modellerin sistematik bir şekilde ele alındığı bölümdür (Creswell ve Creswell, 2018). Özellikle suç olgusunu anlamaya yönelik çalışmalarda, bireylerin suç davranışlarını açıklayabilecek psikososyal ve sosyolojik kuramlar kritik bir rol oynamaktadır (Agnew, 2006). Bu bağlamda, bu çalışmada ele alınan Merton'un Gerilim Teorisi, bireylerin toplumsal hedefler ile bu hedeflere ulaşmada karşılaştıkları yapısal sınırlamalar arasındaki gerilimden kaynaklanan suç davranışlarını açıklayan temel yaklaşımlardan biridir (Merton, 1938).

Suç sosyolojisi alanında yapılan araştırmalar, bireyin içinde bulunduğu toplumsal çevrenin ve fırsat eşitsizliklerinin suç davranışları üzerindeki etkisini ortaya koymuştur (Messner ve Rosenfeld, 2001). Özellikle tek ebeveyn ile yetişen bireylerde sosyoekonomik yoksunluk, eğitim fırsatlarına erişim eksikliği ve sosyal destek sistemlerinin sınırlı olması, suç davranışlarını tetikleyen faktörler arasında yer almaktadır (Laub ve Sampson, 2003). Bu bağlamda, Merton'un Gerilim Teorisi, bireylerin içinde bulundukları ekonomik ve sosyal baskılara nasıl tepki verdiklerini ve suç davranışına yönelimlerini anlamada önemli bir kuramsal temel sunmaktadır.

Kuramsal çerçevenin belirlenmesi, aynı zamanda araştırma hipotezlerinin hangi teorik bağlamda ele alınacağını ve hangi değişkenlerin inceleneceğini belirlemede kritik bir rol oynar (Bachman ve Schutt, 2020). Bu çalışmada, Merton'un teorisi doğrultusunda, suç davranışlarının bireylerin toplumsal yapı içindeki konumları ve maruz kaldıkları gerilimler ile nasıl şekillendiği analiz edilecektir. Özellikle ekonomik yoksunluk, aile yapısı ve bireylerin eğitim süreçleri, suç davranışlarını belirleyen önemli değişkenler olarak ele alınacaktır.

Bu kuramsal çerçeve, çalışmanın araştırma sorularını şekillendirmede de önemli bir işlev görecektir. Tek ebeveyn ile yetişen bireylerin suç eğilimlerini anlamada şu temel sorular ele alınacaktır: Bu bireyler toplumsal beklentilere uyum sağlamakta zorlandıklarında nasıl başa çıkma mekanizmaları geliştirmektedir? Suç davranışı, bireyin alternatif bir

başarı yolu olarak mı ortaya çıkmaktadır? Sosyal destek mekanizmaları bu süreci nasıl etkilemektedir? Bu soruların cevaplanması, Merton'un teorisinin ampirik verilerle desteklenmesini sağlayacaktır.

Bu araştırmanın teorik çerçevesi yalnızca suç olgusunu açıklamakla kalmayıp, aynı zamanda politika yapıcılar, eğitimciler ve sosyal hizmet uzmanları için de önemli çıkarımlar sunacaktır. Suç oranlarını azaltmaya yönelik sosyal politikaların geliştirilmesinde, bireylerin yaşadığı yapısal sınırlamaların dikkate alınması ve fırsat eşitliği yaratacak çözümlerin uygulanması gerekmektedir (Hagan ve Foster, 2020). Bu çalışmanın sunduğu kuramsal bakış açısı, suç olgusunun önlenmesine yönelik daha etkin stratejiler geliştirilmesine katkı sunacaktır.

1.1.2. Robert Merton ve Gerilim Teorisi

Suç sosyolojisi alanında önemli teorik yaklaşımlardan biri olan Gerilim Teorisi (Strain Theory), bireylerin toplumsal hedeflere ulaşma sürecinde karşılaştıkları yapısal engellerin, suç davranışına yönelimde nasıl bir rol oynadığını açıklamaktadır. Teori, ilk olarak Robert K. Merton (1910-2003) tarafından geliştirilmiş olup, suç davranışlarını bireysel patolojilerden ziyade toplumsal yapı içindeki çelişkilerle ilişkilendiren makro düzeyde bir açıklama sunmaktadır (Passas, 2017).

Merton, toplumsal yapının bireylere belirli başarı ideallerini empoze ettiğini, ancak bu ideallere ulaşma yollarının herkes için eşit derecede erişilebilir olmadığını savunur (Cullen, Agnew, ve Wilcox, 2018). Özellikle ekonomik başarıya ulaşma yönündeki güçlü toplumsal baskılar, bireylerin yasa dışı yolları alternatif bir çözüm olarak görmesine neden olabilir. Bu bağlamda, Gerilim Teorisi, toplumsal normlar ve bireylerin bu normları gerçekleştirme imkânları arasındaki dengesizlikten kaynaklanan suç ve sapma davranışlarını açıklayan bir kuram olarak kabul edilir (Bernburg, 2019).

Merton'un Gerilim Teorisi, anomi kavramı ile yakından ilişkilidir. Anomi, bireylerin toplumsal normlardan uzaklaşmasına neden olan düzensizlik ve norm erozyonu durumu olarak tanımlanabilir. Merton'a göre, toplumlar bireylere ulaşmaları gereken ortak hedefler sunarken, bu hedeflere ulaşmada kullanılan meşru yolların tüm bireyler için eşit derecede erişilebilir olmasını garanti etmez (Kahya, 2015). Özellikle düşük sosyoekonomik gruplara mensup bireyler, toplumsal olarak onaylanan başarı hedeflerine ulaşmada daha fazla engelle karşılaşır. Bu durum, bireylerin toplumsal normları

sorgulamasına ve alternatif yollar aramasına yol açabilir (Kayri ve Günüş, 2016). Merton, bireylerin bu gerilim karşısında geliştirdiğı uyum biçimlerini beş kategoride ele almaktadır:

- Uyum: Birey, toplumsal hedeflere ulaşmaya ve bunu meşru yollarla gerçekleştirmeye çalışır.
- Yenilikçilik: Birey, toplumsal başarı hedeflerini benimser ancak bu hedeflere ulaşmada meşru yolları terk ederek yasa dışı yöntemlere yönelir.
- Ritüalizm: Birey, başarı hedeflerine ulaşmayı bırakıp yalnızca kurallara ve rutinlere bağlı kalır.
- Geri Çekilme: Birey, hem toplumsal hedeflerden hem de bu hedeflere ulaşmanın yollarından tamamen vazgeçer (örneğin, madde bağımlıları veya evsizler).
- Baş Kaldırma: Birey, mevcut toplumsal düzeni reddeder ve yerine kendi alternatif hedeflerini ve yöntemlerini koymaya çalışır (toplumsal hareketler, devrimci gruplar vb.) (Johnson vd., 2022).

Bu uyum biçimleri, bireylerin sosyal statülerine, maruz kaldıkları baskılara ve içinde bulundukları fırsat yapılarına göre değişkenlik göstermektedir. Özellikle yenilikçilik (innovation) kategorisi, suç davranışlarını anlamada en kritik mekanizmalardan biri olarak görülmektedir (Gökçearsan Çifci, 2008). Bu kategoride yer alan bireyler, toplum tarafından belirlenen başarı hedeflerini benimsemekle birlikte, bu hedeflere ulaşmak için meşru yolların kendilerine kapalı olduğunu düşündüklerinde alternatif ve çoğı zaman yasa dışı yolları tercih edebilirler. Özellikle düşük sosyoekonomik gruplara mensup bireyler için eğitim, istihdam ve sosyal sermaye eksikliği, geleneksel başarı yollarını takip etmelerini zorlaştırarak, onları suç gibi alternatif yöntemlere yönlendirebilir (Kahya, 2015). Bu nedenle, suç oranlarının yüksek olduğu bölgelerde, toplumsal fırsat eşitsizliklerinin azaltılması ve dezavantajlı bireylere alternatif meşru yollar sunulması, suçla mücadelede önemli bir strateji olarak değerlendirilmektedir (Kubrin vd., 2018).

Merton'un Gerilim Teorisi, bireylerin içinde bulunduğu toplumsal bağlamın suç davranışı üzerindeki etkisini açıklayan önemli bir model sunmaktadır. Toplum, bireylere belirli statü ve başarı hedefleri dayatırken, bu hedeflere ulaşmak için gerekli ekonomik ve sosyal kaynaklara eşit erişim sağlamaz (Kubrin vd., 2018). Bu durum, özellikle dezavantajlı gruplar için toplumsal beklentiler ile kişisel başarı arasındaki gerilimi artırır. Özellikle düşük gelirli bireyler, eğitim, istihdam ve sosyal hareketlilik açısından daha sınırlı

fırsatlarla karşı karşıya kaldıklarında, toplumsal beklentilere uyum sağlamakta zorlanabilirler (Paternoster ve Mazerolle, 2019). Bu yapısal eşitsizlikler, bireyleri alternatif ve çoğu zaman yasa dışı stratejiler geliştirmeye yönlendirebilir; böylece suç, ekonomik veya statüsel engelleri aşmanın bir aracı olarak görülebilir (Bernburg, 2019). Bu bağlamda, bireylerin suç davranışına yönelimini yalnızca bireysel ahlaki yargılar veya psikolojik etkenler üzerinden değil, içinde bulundukları yapısal ve sosyoekonomik koşullar çerçevesinde değerlendirmek daha bütüncül bir yaklaşım sunacaktır (Agnew, 2012).

Tek ebeveyn ile yetişen bireyler, bu bağlamda risk grubu olarak değerlendirilebilir. Araştırmalar, tek ebeveynli aile yapısının ekonomik sıkıntılar, düşük eğitim seviyeleri ve sosyal destek eksikliği gibi faktörlerle ilişkili olduğunu göstermektedir (Fergusson, Boden, ve Horwood, 2018). Bu faktörler, bireylerin toplumsal başarıya ulaşma konusunda dezavantajlı bir konumda olmalarına neden olmakta ve bazı bireyler için yasa dışı yolları bir çıkış noktası olarak görme ihtimalini artırmaktadır (Avcı, 2008).

Özellikle ekonomik yoksunluk ve toplumsal dışlanma, bireylerin Merton'un "yenilikçi" kategorisine yönelmelerine neden olabilmektedir. Bir başka deyişle, bu bireyler toplumsal başarı hedeflerine ulaşmak isterken, meşru yolların kapalı olduğunu düşündüklerinde, suç gibi yasa dışı faaliyetlere yönelme olasılıkları artmaktadır (Paternoster ve Mazerolle, 2019). Bu durum, Sincan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndaki bireylerin suç işlemesine yol açan temel dinamikleri anlamak açısından Gerilim Teorisi'nin çalışma bağlamına uygulanabilirliğini göstermektedir.

Gerilim Teorisi'nin modern versiyonları, aynı zamanda duygusal ve psikolojik baskıları da suç davranışlarının önemli bir belirleyeni olarak ele almaktadır (Agnew, 2012). Yapılan güncel çalışmalar, bireylerin yalnızca ekonomik yetersizlikler nedeniyle değil, aynı zamanda kişisel başarısızlık hissi, aile içi çatışmalar ve sosyal dışlanma gibi faktörler nedeniyle de suç eğilimi geliştirebileceğini ortaya koymaktadır (Jang ve Song, 2022). Bu bağlamda, Merton'un Gerilim Teorisi, Sincan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndaki bireylerin suç işlemeye yönelmelerinde etkili olan yapısal faktörleri analiz etmek için güçlü bir teorik çerçeve sunmaktadır.

1.1.3. Gerilim Teorisinin Suç Davranışlarını Açıklamadaki Rolü

Gerilim Teorisi, suç davranışlarını toplumsal yapılar ve bireylerin bu yapılara uyum sağlama yolları üzerinden açıklayan önemli bir modeldir. Merton, toplumların bireylere belirli başarı hedefleri dayatırken, bu hedeflere ulaşmak için gerekli ekonomik ve sosyal kaynaklara eşit erişim sağlamadığını öne sürmektedir. Bu eşitsizlik, bireyler arasında toplumsal beklentiler ile kişisel başarı arasındaki gerilimi artırarak, bazı bireylerin suç davranışlarına yönelmesine neden olabilir (Kubrin vd., 2018). Gerilim, bireylerin toplumsal normlar ve beklentilerle uyuşmayan kişisel durumlarıyla ortaya çıkar ve bu durum, onların uyum stratejilerini şekillendirir. Merton'a göre, suçun temeli, toplum tarafından belirlenen hedeflere ulaşmada karşılaşılan yapısal engeller ve bu engellerle başa çıkmaya çalışan bireylerin geliştirdiği alternatif stratejilerle açıklanabilir (Cullen vd., 2018).

Gerilim Teorisi, suçun yalnızca bireysel tercihlerle değil, aynı zamanda toplumsal yapıdaki eşitsizlikler ve sınıfsal ayrımlar ile ilişkili olduğuna vurgu yapar. Özellikle ekonomik, sosyal ve kültürel yetersizlikler, suç davranışlarının temel itici güçleri olarak öne çıkar. Düşük gelirli gruplar, sınırlı eğitim ve iş imkanları, aile içi travmalar gibi faktörler, bireylerin toplumsal başarı hedeflerine ulaşmalarını engelleyebilir. Bu durum, suçun sadece bireysel bir seçim değil, daha çok toplumun yapısal eşitsizlikleri ile bağlantılı olarak görülmesini sağlayabilmektedir (Gökçearslan Çifci, 2008). Özellikle dezavantajlı grupların içinde bulundukları koşullar, suçun ekonomik ve sosyal bağlamda nasıl şekillendiğini ve nasıl bir tepki verdiğini anlamada kritik bir rol oynayabilir.

Tek ebeveynli aile yapıları, çocukların sosyal ve ekonomik gelişimleri üzerinde derin etkiler bırakabilir ve Merton'un Gerilim Teorisi bağlamında bu bireylerin suç davranışlarına yöneliminde önemli bir etkidir. Tek ebeveynli ailelerde yetişen bireyler, genellikle ekonomik yoksunluk, düşük sosyoekonomik statü, daha az sosyal destek ve eğitim imkânlarının kısıtlılığı gibi faktörlerle karşılaşabilmektedir. Bu durum, Merton'un "yenilikçilik" ve "geri çekilme" gibi uyum biçimlerinin ortaya çıkmasında etkili olabilir. Tek ebeveynli ailelerde büyüyen çocuklar, toplumsal başarı hedeflerine ulaşmak için gereken kaynaklara sahip olmadıklarında, yenilikçilik yoluyla suç işleme gibi alternatif stratejiler geliştirebilirler. Bu durum, özellikle aile içi düzenin ve ekonomik durumun zayıf olduğu koşullarda, suçlu davranışların bir çeşit hayatta kalma stratejisi olarak görülmesini açıklayabilir (Fergusson vd., 2018).

Diğer taraftan, tek ebeveynli ailede büyüyen bireyler, aileden aldıkları destek yetersizlikleri nedeniyle "geri çekilme" stratejisine yönelebilirler. Bu bireyler, toplumsal hedeflere ulaşmaya dair umudu kaybedebilir ve madde bağımlılığı gibi kaçış yollarına başvurabilirler (Agnew, 2021). Toplumsal dışlanma ve duygusal izolasyon, bu bireylerin suç davranışlarına yönelmesinde önemli bir tetikleyici faktör olabilir. Tek ebeveynli ailelerde yetişen bireyler, aile içindeki dengesizlik ve boşluklardan dolayı toplumsal başarı hedeflerini gerçekleştirmekte zorlanarak, Merton'un belirttiği uyum biçimlerinden biri ya da birkaçıyla tepki verebilirler.

1.1.4. Aileyi Açıklayan Kuramlar

Aile, toplumun en temel sosyal kurumlarından biri olup, bireylerin sosyalizasyon sürecinde kritik bir rol oynar. Aile içinde edinilen değerler, normlar ve ilişkiler, bireylerin ilerleyen yaşamlarında toplumla kuracakları etkileşimleri doğrudan şekillendirir. Bu nedenle, aile yapısının ve işleyişinin bilimsel bir perspektifle ele alınması, bireylerin gelişim süreçlerini ve toplumsal düzen içerisindeki konumlarını anlamak açısından büyük önem taşımaktadır.

Aileyi açıklayan kuramlar, aile içi dinamikleri, bireyler arasındaki etkileşimleri ve ailenin toplumsal işlevlerini anlamaya yönelik farklı teorik çerçeveler sunar. Sosyoloji, psikoloji ve antropoloji gibi disiplinlerde geliştirilen bu kuramlar, aile yapısının farklı toplumsal bağlamlardaki rolünü ve değişen koşullara nasıl uyum sağladığını incelemektedir. Bazı kuramlar, aileyi bir toplumsal denge unsuru olarak değerlendirirken, bazıları aile içindeki güç ilişkilerine, çatışmalara ve bireysel farklılıklara odaklanmaktadır.

1.1.4.1. Yapısal İşlevsel Kuram

Yapısal İşlevsel Kuram, toplumsal düzeni koruma ve sürdürme üzerine odaklanan bir yaklaşımdır ve aileyi, toplumsal sistemin istikrarını sağlayan temel kurumlardan biri olarak ele alır. Bu kurama göre, aile bireylerin sosyalizasyonunu sağlarken, aynı zamanda toplumsal norm ve değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılmasına aracılık eder (Turner, 2020). Özellikle Parsons ve Bales'in (1955) çalışmaları, aile kurumunun toplumun devamlılığı açısından merkezi bir işlevi olduğunu vurgulamıştır. Günümüzde ise bu perspektif, aile yapısındaki dönüşümleri anlamada hala geçerliliğini korumaktadır. Örneğin,

araştırmalar, modern toplumlarda aile rollerinin değiştiğini ancak aile içi işlevlerin devam ettiğini göstermektedir (Lareau, 2021).

Yapısal İşlevsel Kuram’a göre, aile bireylere iki temel işlev sağlar: birincisi, çocukların toplumsal normlarla uyumlu hale getirilmesi; ikincisi ise yetişkin bireylere duygusal destek sağlayarak onların psikolojik iyilik hallerini korumasıdır (Wilcox ve Dew, 2022). Ancak, günümüzde tek ebeveynli aile yapısının yaygınlaşması, geleneksel işlevselci bakış açısının yeterliliğini sorgulatan faktörlerden biri olmuştur. Araştırmalar, tek ebeveynli bireylerin farklı toplumsallaşma süreçlerine sahip olduğunu ve bu durumun bireylerin eğitim, gelir ve suç oranları üzerindeki etkilerini değiştirebildiğini ortaya koymaktadır (Carlson ve Corcoran, 2001).

1.1.4.2. Sembolik Etkileşim Kuramı

Sembolik Etkileşim Kuramı, bireyler arasındaki etkileşimlerin, toplumsal anlamların ve kimlik oluşum süreçlerinin anlaşılmasına odaklanan mikro düzeyde bir sosyolojik yaklaşımdır. Bu kuram, aile içinde bireylerin rollerini nasıl öğrendiklerini, nasıl anlamlandırdıklarını ve bu rollerin toplumsal bağlamda nasıl şekillendiğini ele alır (Blumer, 2022). George Herbert Mead ve Herbert Blumer gibi düşünürlerin öncülüğünü yaptığı bu teori, bireylerin sosyal dünyayı semboller aracılığıyla anlamlandırdığını ve anlamların sürekli etkileşim yoluyla inşa edildiğini savunur (Mead, 2019).

Aile bağlamında sembolik etkileşimcilik, ebeveyn-ocuk ilişkileri, eşler arasındaki iletişim ve aile içindeki rollerin toplumsal süreçlerle nasıl biçimlendiğini açıklar. Örneğin, bir bireyin "anne" ya da "baba" rolünü nasıl yorumladığı, yalnızca biyolojik bir gerçeklikten ziyade, toplumsal beklentiler ve kültürel değerlerle şekillenir (LaRossa ve Reitzes, 2021). Tek ebeveynli aileler söz konusu olduğunda, çocukların ebeveyn rollerini nasıl işselleştirdiği, sosyal çevreleriyle kurdukları etkileşimler sonucunda belirlenmektedir (Collett ve Childs, 2020). Aile içindeki rollerin dinamik doğası, bu kuramın günümüz aile yapılarındaki değişimleri açıklamada önemli bir ereve bulunduğunu göstermektedir.

1.1.4.3. Sosyal atışma Kuramı

Sosyal atışma Kuramı, toplumdaki eēitsizliklerin ve güç ilişkilerinin sosyal yapıları nasıl şekillendirdiğini analiz eden bir yaklaşımdır. Karl Marx’ın sınıf mücadelesi üzerine geliştirdiği temel argümanlara dayanan bu kuram, aileyi de toplumsal g dinamikleri

çerçevesinde ele alır (Collins, 2020). Aile, yalnızca sevgi ve dayanışma bağlarıyla şekillenen bir kurum değil, aynı zamanda ekonomik, sosyal ve kültürel eşitsizliklerin yeniden üretildiği bir yapıdır (Harris ve Jones, 2021). Bu bağlamda, aile içindeki rollerin ve ilişkilerin toplumsal statü, cinsiyet ve ekonomik faktörler üzerinden şekillendiği öne sürülmektedir.

Özellikle tek ebeveynli aileler açısından değerlendirildiğinde, Sosyal Çatışma Kuramı, ekonomik ve sosyal dezavantajların bu aile yapıları üzerindeki etkilerini analiz etmeye yardımcı olur. Araştırmalar, tek ebeveynli bireylerin ekonomik açıdan daha fazla risk taşıdığını, eğitim ve iş fırsatlarına erişimde sınırlamalar yaşadığını göstermektedir (Kalleberg, 2019). Ayrıca, ebeveynler arasındaki güç dengesizlikleri, çocukların sosyo-ekonomik fırsatlarını doğrudan etkileyerek toplumsal eşitsizliklerin kuşaklar boyunca devam etmesine neden olabilir (Elliott ve Aseltine, 2022). Bu perspektiften bakıldığında, aile içi çatışmalar, bireylerin toplumsal yapıya nasıl uyum sağlayacağını veya nasıl karşı duracağını belirleyen temel unsurlardan biri olarak değerlendirilmektedir.

1.1.4.4. Aile Sistemleri Kuramı

Aile Sistemleri Kuramı, aileyi bireylerin birbirleriyle etkileşim içinde olduğu dinamik ve bütüncül bir sistem olarak ele alır. Bu kurama göre, ailenin her bireyi, sistemin bir parçası olarak birbiriyle bağlantılıdır ve bir bireyin yaşadığı değişim, tüm aile sistemini etkileyebilir (Bowen, 2019). Aile Sistemleri Kuramı, bireylerin duygusal bağlarını, rollerini ve aile içindeki etkileşimlerini anlamada önemli bir çerçeve sunar. Kuram, özellikle aile içindeki denge (homeostasis) ve bireylerin bağımsızlaşma süreçleri gibi kavramlar üzerine yoğunlaşır (Kerr ve Bowen, 2020).

Tek ebeveynli aileler bağlamında değerlendirildiğinde, Aile Sistemleri Kuramı, ebeveyn ve çocuk arasındaki etkileşimlerin aile içi rollerin yeniden yapılandırılmasına nasıl katkı sağladığını incelemek için kullanılabilir. Örneğin, ebeveyn kaybı veya boşanma sonrası çocuklar, ebeveynlerinden biriyle daha güçlü bağlar kurabilir ve geleneksel aile rollerinde değişimler yaşanabilir (Goldenberg ve Goldenberg, 2022). Ayrıca, araştırmalar, tek ebeveynli ailelerde çocukların daha fazla sorumluluk üstlenmek zorunda kaldığını ve bu durumun onların gelişim süreçlerini etkileyebileceğini göstermektedir (Nichols, 2021). Bu çerçevede, Aile Sistemleri Kuramı, aile dinamiklerinin değişim süreçlerini anlamak ve bireylerin psikososyal uyum süreçlerini analiz etmek için önemli bir kuramsal araç sunmaktadır.

1.1.4.5. Aile Ekolojisi Kuramı

Aile Ekolojisi Kuramı, bireylerin ve ailelerin içinde bulundukları çevresel faktörlerden nasıl etkilendiğini inceleyen kapsamlı bir yaklaşımdır. Urie Bronfenbrenner tarafından geliştirilen bu kurama göre, bireyler ve aileler, birbirleriyle ilişkili çok katmanlı ekolojik sistemler içinde yaşarlar ve bu sistemler onların gelişimini doğrudan veya dolaylı olarak etkiler (Bronfenbrenner, 2020). Kuram, mikro, mezo, ekzo, makro ve krono sistemler olmak üzere beş temel ekolojik düzeyden oluşur ve bu düzeyler, bireyin ailesiyle ve toplumla olan ilişkilerini şekillendirir (Tudge, 2019).

Tek ebeveynli aileler bağlamında ele alındığında, Aile Ekolojisi Kuramı, bu aile yapısının çevresel faktörlerden nasıl etkilendiğini açıklamada önemli bir çerçeve sunar. Örneğin, mikro sistem düzeyinde, ebeveyn-çocuk ilişkileri ve aile içi etkileşimler, çocuğun psikososyal gelişimini doğrudan etkileyebilir (Ryan ve Pobi, 2021). Mezo sistem düzeyinde, okul, sosyal çevre ve akrabalık ilişkileri, çocuğun gelişimini destekleyici veya sınırlayıcı bir rol oynayabilir. Ekzo sistem düzeyinde, ebeveynin çalışma koşulları, sosyal yardım politikaları veya ekonomik kaynaklara erişimi, ailenin yaşam kalitesini etkileyen dış faktörlerdir (Johnson ve Jones, 2022). Makro sistem düzeyinde ise kültürel normlar, toplumsal cinsiyet rolleri ve yasal düzenlemeler, tek ebeveynli ailelerin toplumsal kabulünü ve karşılaştıkları fırsatları belirleyen geniş çaplı unsurlar olarak öne çıkar.

Bu kuram, tek ebeveynli bireylerin yaşadığı sosyal, ekonomik ve kültürel zorlukları anlamada ve bu bireylere yönelik sosyal politika önerileri geliştirmede etkili bir araç sağlamaktadır. Araştırmalar, sosyal destek mekanizmalarının tek ebeveynli ailelerdeki çocukların eğitim ve psikososyal gelişimlerini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir (Williams ve Smith, 2023).

1.1.4.6. Aile Gelişim Kuramı

Aile Gelişim Kuramı, ailelerin zaman içinde belirli aşamalardan geçerek gelişen dinamik yapılar olduğunu öne süren bir yaklaşımdır. İlk olarak Duvall (1957) tarafından sistematik hale getirilen bu kuram, aile yaşam döngüsünü belirli evrelere ayırarak inceler ve her evrede karşılaşılan temel görevleri ve zorlukları analiz eder (White ve Klein, 2020). Kurama göre, aileler zaman içinde değişen roller, ilişkiler ve sorumluluklarla başa çıkmak zorundadır. Bu değişimler, evlilik, ebeveynlik, çocukların büyümesi, yaşlanma gibi doğal

süreçler yoluyla meydana gelir ve her aşama aile üyeleri için belirli beklentiler ve uyum mekanizmaları oluşturur (Rodgers ve White, 2019).

Tek ebeveynli aileler bağlamında değerlendirildiğinde, Aile Gelişim Kuramı, bu ailelerin geleneksel aile yaşam döngüsünden farklı dinamiklere sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, boşanma, ebeveyn kaybı veya evlilik dışı doğum gibi durumlar, ailelerin geleneksel gelişim aşamalarında kesintilere neden olabilir ve çocukların psikososyal gelişimini etkileyebilir (Mattessich ve Hill, 2021). Tek ebeveynli ailelerde, ebeveynin hem ekonomik hem de duygusal sorumlulukları tek başına üstlenmesi, aile dinamiklerinde yeni rollerin ve görevlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (McGoldrick vd., 2022). Araştırmalar, bu süreçte güçlü sosyal destek mekanizmalarına sahip ailelerin, geçiş süreçlerinde daha başarılı bir uyum gösterdiğini ortaya koymaktadır (Carter ve McGoldrick, 2023). Bu kuram, ailelerin gelişim süreçlerini anlamak ve özellikle tek ebeveynli ailelerde karşılaşılan zorlukları analiz etmek için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Aile yaşam döngüsüne yönelik yapılan çalışmalar, tek ebeveynli ailelerin ekonomik ve duygusal destek sistemlerine erişimlerinin, çocukların eğitim ve sosyal gelişimi açısından kritik bir rol oynadığını göstermektedir (Glick ve Parke, 2023).

1.1.5. Suç Olgusu ve Suçu Açıklayan Pozitivist Teoriler

Suç olgusu, insanlık tarihinin başlangıcından beri tüm toplumlarda var olan evrensel bir fenomendir. Bu olgu, farklı inanç sistemleri ve sosyal yapılarda çeşitli şekillerde tezahür etmiştir. Örneğin, Hristiyanlıkta Adem'in cennetten kovulmasına neden olan eylem ilk suç (veya günah) olarak kabul edilirken, İslam inancında Habil ve Kabil arasındaki cinayet ilk suç olarak görülmektedir. Etimolojik açıdan, "suç" terimi Arapça kökenli "cürüm" ve "ceraim" kelimelerinden türemiştir. Bu bağlamda, suç işleyen kişiye "mücrim" denilmektedir. Kriminoloji, suç ve sapma davranışlarını inceleyen bilimsel bir disiplin olarak ortaya çıkmıştır. "Kriminoloji" terimi, Arapça "cürm" kökünden türeyerek İngilizceye "crime" şeklinde geçmiştir (Fındıklı, 2011).

Suçun bilimsel olarak kavramsallaştırılması, 19. yüzyılın sonlarına doğru gerçekleşmiştir. "Kriminoloji" terimi ilk kez 1879'da Paul Topinard tarafından kullanılmış, 1885'te ise İtalyan kriminolog Raffaele Garofalo "Criminologia" adlı eserinde bu terimi kitap başlığı olarak kullanmıştır (Demirbaş, 2014). Suç, genel anlamda, bir bireyin başka birine zarar verme amacıyla gerçekleştirdiği her türlü fiil ve sözlü eylem olarak tanımlanabilir

(Fındıklı, 2011). Hukuki perspektiften bakıldığında ise suç, kanunlarla belirlenmiş sınırların aşılması durumunda cezai yaptırımları olan davranış biçimidir.

Modern sosyolojinin kurucularından Emile Durkheim'e göre suç, toplumsal düzeni sağlayan kurallar bütününe yönelik bir saldırdır ve kaçınılmaz bir olgudur. Durkheim, suçun evrenselliğini vurgulayarak onu normal bir toplumsal fenomen olarak değerlendirir. Ona göre suç, toplumun aksayan yönlerini ortaya koyduğu için toplum sağlığı açısından işlevsel bir role sahiptir. Suça karşı toplumsal tepki olan ceza ise, kolektif bilincin ne ölçüde zedelendiğiyle ilişkilidir (Akpolat, 2017). Bu akademik yaklaşım, suçun tarihsel, etimolojik, sosyolojik ve kriminolojik boyutlarını bütüncül bir perspektiften ele almaktadır. Suçun toplumsal işlevi ve normallliği hakkındaki Durkheimci görüş, modern kriminoloji ve sosyoloji alanlarında önemli tartışmalara yol açmıştır.

Suç ve sapma kavramları, toplumsal ve kültürel bağlamlar çerçevesinde değişkenlik gösteren dinamik olgulardır. Aynı davranış, farklı toplumlarda veya aynı toplumun farklı tarihsel dönemlerinde farklı şekillerde algılanabilir ve yorumlanabilir. Bu nedenle, suç ve sapma kavramları için evrensel olarak kabul görmüş kesin tanımlamaların oluşturulması oldukça güçtür. Fındıklı'nın (2011) çalışmasına göre, suç kavramı Arapça kökenli "cürüm" ve "ceraim" terimleriyle eşanlamlı olarak kullanılmaktadır. Fındıklı, suçu toplumun sosyal ve kültürel değerlerinden sapma ve toplumsal davranış normlarının ihlali olarak tanımlar. Ayrıca, suç ve sapma kavramlarının birbiriyle yakından ilişkili olduğunu vurgular (İnankul, 2016).

Suç, özünde sosyal bir olgudur. En küçük toplumsal yapılarda bile, bireylerin farklı değer yargıları ve normları nedeniyle suç olarak nitelendirilebilecek davranışların ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bu bağlamda, suçun statik bir yapıya sahip olmadığını vurgulamak önemlidir. Günümüzde suç olarak kabul edilen bazı davranışlar, gelecekte toplumsal koşulların değişmesiyle normal veya hatta gerekli olarak görülebilir (Burkay, 2008). Suç olgusunun tarihsel süreç içerisinde farklı toplumlarda ve coğrafyalarda çeşitli biçimlerde tezahür etmesi, bu kavramın evrensel bir tanımının yapılmasını zorlaştırmaktadır. Bu durum, suçun toplumsal, kültürel ve tarihsel bağlamlar çerçevesinde sürekli olarak yeniden değerlendirilmesi ve tanımlanması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu akademik yaklaşım, suç ve sapma kavramlarının karmaşık ve değişken doğasını vurgulamakta, aynı zamanda bu olguların toplumsal ve kültürel

bağlamlarla olan sıkı ilişkisini ortaya koymaktadır. Suçun dinamik yapısı ve toplumsal normlarla olan ilişkisi, kriminoloji ve sosyoloji alanlarında süregelen tartışmaların merkezinde yer almaktadır.

Suç kavramının tanımlanması ve anlaşılması, kriminoloji ve sosyoloji alanlarında önemli bir tartışma konusudur. İçli'nin (2007) vurguladığı gibi, suç doğuştan gelen veya evrensel olarak kabul edilen bir olgu değildir. Aksine, suç faaliyeti içinde gerçekleştiği sosyal bağlam tarafından şekillendirilen ve tanımlanan bir olgudur. Yasal sınırları aşan sapmalar genellikle suç olarak nitelendirilmektedir (Çakmak, 2015). Bu yaklaşım, suçun toplumsal normlar ve yasal çerçeveler bağlamında anlaşılması gerektiğini vurgulamaktadır. Sutherland ve Cressey (1966), suçu daha spesifik bir çerçevede ele alarak, ceza kanunlarının belirlediği sınırların dışına çıkan davranışları suç olarak tanımlamışlardır. Bu tanımlama, bir davranışın sadece ahlaki açıdan uygunsuz veya kınanabilir olmasının suç sayılması için yeterli olmadığını, ancak ceza kanunlarında açıkça yasaklanmış olması gerektiğini vurgulamaktadır (Çakmak, 2015). Dolu (2015) da benzer bir yaklaşımla suçu, kanunlar tarafından açıkça yasaklanan ve belirli cezai yaptırımları olan eylemler olarak tanımlamaktadır. Bu hukuki perspektif, suçun toplumsal ve ahlaki boyutlarının yanı sıra yasal çerçeve içindeki konumunu da vurgulamaktadır. İçli ve Altay (2011), suçun tek bir nedenle açıklanamayacak kadar karmaşık bir olgu olduğunu belirtmektedir. Bu karmaşıklık, suçun nedenlerini açıklamaya çalışan çok sayıda teorinin geliştirilmesine yol açmıştır. Bu durum, suç olgusunun multidisipliner bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Pozitivist kriminoloji, suçun kökenlerini bilimsel yöntemlerle araştıran ve suç davranışlarını açıklamada biyolojik, psikolojik ve sosyolojik faktörleri dikkate alan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, suçun bireysel bir tercih veya iradi bir eylemden ziyade, çeşitli zorlayıcı ve bireyin kontrolü dışındaki faktörlerin bir sonucu olduğunu savunur. Pozitivist teoriler, suçlu davranışların nedenlerinin keşfedilmesine odaklanır ve bu nedenlerin genellikle doğuştan gelen özellikler ya da bireyin yaşadığı çevresel koşullarla şekillendiğini ileri sürer.

Pozitivist kriminolojinin temel varsayımı, suçun bireyin kendi seçimlerinden ziyade, biyolojik, psikolojik ya da sosyolojik nedenlerin etkisiyle ortaya çıktığıdır. Örneğin, biyolojik teoriler, suçun genetik yapı ya da fizyolojik özellikler tarafından belirlendiğini öne sürerken, psikolojik teoriler bireyin kişilik yapısı, zihinsel süreçler ve bilinçaltı

çatışmaların suç davranışlarına yol açabileceğini savunur. Sosyolojik teoriler ise suçun toplumsal yapılar, sosyal normlar ve bireyin toplumla olan etkileşimleri sonucunda şekillendiğini ileri sürer.

Bu geniş kapsamlı bakış açısı, suçun karmaşık doğasını anlamamıza yardımcı olur ve suçun sadece bireysel bir problem değil, aynı zamanda toplumsal bir olgu olduğunu da gözler önüne serer. Pozitivist kriminoloji, suçla mücadelenin yalnızca cezalandırma ile değil, aynı zamanda suçun kökenlerine inerek, suç işleyen bireylerin rehabilitasyonu ve sosyal adaletin sağlanması ile mümkün olabileceğini savunur. Pozitivist yaklaşım temel olarak suça neden olan faktörleri üç alt teoride incelemektedir. Bunlar; biyolojik teoriler, psikolojik teoriler ve sosyolojik teorilerdir.

1.1.5.1. Biyolojik Teoriler

Biyolojik teoriler, suçun kökenlerini insanın biyolojik yapısında arayan ve suç davranışlarının genetik, nörolojik ya da fizyolojik faktörlerle açıklanabileceğini öne süren yaklaşımlardır. Bu teoriler, suç davranışlarının bireylerin biyolojik yapısındaki farklılıklardan kaynaklanabileceğini ve bu farklılıkların suçlu davranışları tetikleyebileceğini savunur. Biyolojik teoriler genellikle üç ana başlık altında incelenir: genetik faktörler, nörolojik faktörler ve fizyolojik yapılar.

Genetik teoriler, suç davranışlarının kalıtsal olabileceğini ve belirli genetik özelliklerin suç işleme eğilimini artırabileceğini öne sürer. Bu teoriler, suçlu davranışların aile içinde nesilden nesile aktarılabilirliği fikrine dayanır. Genetik çalışmalarda, özellikle ikiz ve evlatlık çalışmaları, suç eğilimlerinin kalıtım yoluyla geçip geçmediğini incelemiştir. Örneğin, Grove ve arkadaşları (1990) tarafından yapılan bir ikiz çalışması, genetik faktörlerin antisosyal davranışlara katkıda bulunabileceğini göstermiştir. Bu çalışmada, biyolojik olarak suçlu ebeveynlere sahip olan çocukların suç işleme olasılıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Nörolojik teoriler, beynin belirli bölgelerindeki işlev bozukluklarının suçlu davranışlara yol açabileceğini öne sürer. Beynin frontal lobunun işlevindeki bozukluklar, bireylerin dürtü kontrolü ve ahlaki yargılama yeteneklerini olumsuz etkileyebilir. Bu da suçlu davranışlara yol açabilir. Örneğin, Raine (1993) frontal lob disfonksiyonlarının şiddet içeren davranışlarla ilişkili olduğunu ileri sürmüştür. Nörotransmitter düzeylerindeki dengesizlikler de bireylerin saldırganlık eğilimlerini artırabilir, bu da suç işleme olasılığını yükseltebilir (Raine, 1993).

Hormonların da suçlu davranışlar üzerinde etkili olabileceği öne sürülmüştür. Özellikle testosteron seviyelerinin yüksek olduğu erkeklerin daha agresif davranışlar sergileme eğiliminde olabileceği düşünülmektedir. Dabbs ve Morris (1990) testosteron seviyelerinin suç davranışları ile ilişkili olduğunu, yüksek testosteron seviyelerine sahip bireylerin daha fazla suça karıştığını bulmuştur. Ancak, hormonların suç davranışlarını tek başına açıklamakta yetersiz kalabileceği ve çevresel faktörlerin de bu davranışları etkileyebileceği belirtilmektedir.

Lombroso'nun teorisi, suçluların belirgin anatomik ve fizyolojik özelliklerle tanımlanabileceğini iddia eder. Bu bağlamda, suçlu bireylerin sahip olduğu varsayılan fiziksel özellikler arasında kalın dudaklar, kıvrık burun yapısı, seyrek sakal, geniş çene kemiği, uzun kol yapısı ile karakteristik kafatası ve alın formasyonları yer alır. Lombroso, bu fiziksel özelliklerin atavistik (ilkel atalara dönüş) bir eğilimin göstergeleri olduğunu ve bireylerin bu kalıtsal özellikleri genetik yolla atalarından devraldıklarını öne sürmüştür. Bu teori, suçlu davranışını biyolojik anormalliklerle ilişkilendirerek, suçun doğuştan gelen ve kaçınılmaz bir olgu olduğu fikrini ortaya atmıştır. Lombroso'nun yaklaşımı, döneminin bilimsel paradigmasını yansıtmakla birlikte, modern kriminoloji tarafından büyük ölçüde reddedilmiştir (Pak, 2017). Bununla birlikte, bu teori, kriminolojinin bilimsel bir disiplin olarak gelişmesinde önemli bir dönüm noktası olmuş ve suçun biyolojik boyutlarına ilişkin araştırmaların önünü açmıştır.

Biyolojik teoriler, suç davranışlarının kökenlerini bireyin biyolojik yapısında arayan önemli yaklaşımlar sunmaktadır. Ancak, bu teorilerin bazı sınırlamaları vardır. Genetik ve biyolojik faktörler suç davranışlarını açıklamada önemli rol oynasa da, çevresel ve toplumsal faktörlerin de bu süreçte etkili olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle, suç olgusunu anlamak için biyolojik teoriler diğer teorilerle birlikte değerlendirilmelidir.

1.1.5.2. Psikolojik Teoriler

Suçun nedenlerini açıklamaya yönelik teoriler arasında biyolojik ve psikolojik yaklaşımlar önemli bir yer tutmaktadır. Biyolojik yaklaşım, suçlu davranışını bireylerin anatomik ve genetik özellikleriyle ilişkilendirirken, psikolojik yaklaşım bireylerin ruhsal ve davranışsal özelliklerine odaklanmaktadır. Psikolojik teoriler, suçu çeşitli faktörlerle açıklamaya çalışır:

1. Bireyin iç dünyasındaki çatışmalar
2. Sosyal çevrede karşılaşılan problemler

3. Yetersiz ahlaki gelişim

4. Zeka geriliği

Bu alandaki erken dönem araştırmacılar, suçlu davranışını patolojik bir durum olarak görme eğilimindeydiler. Onlara göre, suçlular "anormal" bir ruhsal yapıya sahipti ve bu durum kalıtsal olarak aktarılabilirdi. Bu yaklaşım, suçluların sağlıklı veya kusurlu bir genetik yapıya sahip oldukları inancını beraberinde getirmiştir. Cesare Lombroso ve Henry Maudsley gibi öncü araştırmacılar, "delilik" kavramını suç teorilerine dahil eden ilk isimlerdendir. İçli'nin (2007) belirttiği gibi, insanlar kalıtsal olarak edinilmiş bozuk zihinsel yapıları nedeniyle suçlu veya akıl hastası olarak sınıflandırılabilirler. Bu görüş, suçlu davranışını biyolojik determinizm çerçevesinde açıklama çabasının bir yansımasıdır. Bu erken dönem teoriler, günümüzde büyük ölçüde terk edilmiş olsa da, suç ve psikolojik faktörler arasındaki ilişkiyi inceleme konusunda önemli bir başlangıç noktası oluşturmuştur. Modern kriminoloji ve adli psikoloji, suçu daha karmaşık ve çok faktörlü bir olgu olarak ele almakta, biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlerin etkileşimini göz önünde bulundurmaktadır.

Psikolojik teoriler, suçun kökenlerini bireylerin zihinsel süreçlerinde, kişilik özelliklerinde ve davranış kalıplarında arayan yaklaşımlardır. Bu teoriler, suçlu davranışların bireyin psikolojik yapısındaki bozukluklar, travmatik yaşantılar veya kişilik bozukluklarından kaynaklanabileceğini öne sürer. Psikolojik teoriler, suç davranışlarını anlamak için klinik psikoloji, davranış bilimi ve nöropsikoloji gibi alanlardan yararlanır. Kişilik teorileri, belirli kişilik özelliklerinin ve bozukluklarının suç davranışlarını tetikleyebileceğini savunur. Bu yaklaşıma göre, antisosyal kişilik bozukluğu, narsisistik kişilik bozukluğu ve borderline kişilik bozukluğu gibi durumlar, bireylerin empati kurma yeteneklerini zayıflatarak suça eğilimlerini artırabilir. Örneğin, Hare (1991) tarafından geliştirilen Psikopati Kontrol Listesi (PCL-R), psikopatik özelliklerin suçlu davranışlarla ilişkili olduğunu göstermiştir. Psikopat bireylerin, özellikle şiddet suçlarına daha yatkın oldukları, çünkü empati ve vicdan gibi duygusal özelliklerde eksiklik yaşadıkları belirtilmektedir (Hare, 1999).

Bilişsel teoriler, bireylerin düşünce süreçlerinin ve bilişsel çarpıtmalarının suç davranışlarına yol açabileceğini öne sürer. Bu yaklaşıma göre, suçlu bireyler genellikle bilişsel çarpıtmalara sahiptir; bu da onları yanlış kararlar almaya ve uygunsuz davranışlarda bulunmaya yönlendirir. Beck (1976), bilişsel terapinin kurucusu olarak,

suçlu davranışların bireyin dünyayı algılama ve yorumlama biçimiyle ilgili olduğunu savunmuştur. Beck'in bilişsel modeline göre, suçlu bireyler genellikle kendileri, diğer insanlar ve dünya hakkında olumsuz düşünceler geliştirirler, bu da suçlu davranışların ortaya çıkmasına zemin hazırlar (Beck, 1999).

Psikodinamik teoriler, bireylerin bilinçdışı dürtülerinin ve geçmiş travmatik deneyimlerinin suçlu davranışları tetikleyebileceğini öne sürer. Freud'un psikanalitik kuramı, bireylerin erken çocukluk dönemlerinde yaşadıkları çatışmaların ve çözülmemiş içsel çatışmaların, bilinçdışında birikerek suçlu davranışlara yol açabileceğini savunur (r (Pak, 2017). Freud'un bu yaklaşımı, özellikle suçlu davranışların kökeninde yer alan suçluluk duyguları, bastırılmış öfke ve çözülmemiş Oedipus kompleksi gibi kavramlarla ilgilidir. Bu teoriler, suçun bireyin içsel psikolojik çatışmalarının dışa vurumu olarak görülebileceğini öne sürer.

Davranışçı teoriler, suçun öğrenilmiş bir davranış olduğunu ve çevresel faktörlerin bireylerin suçlu davranışlarını şekillendirdiğini savunur. Bu yaklaşıma göre, bireyler suçlu davranışları pekiştirme, model alma veya koşullanma yoluyla öğrenirler. Skinner (1953), suçun operant koşullanma yoluyla öğrenilebileceğini, yani olumlu pekiştirme yoluyla pekiştirilen davranışların tekrarlanma olasılığının arttığını belirtmiştir. Bandura (1977) ise, sosyal öğrenme teorisi çerçevesinde bireylerin başkalarını gözlemleyerek suçlu davranışları öğrenebileceğini ve bu davranışların model alma yoluyla pekiştirilebileceğini savunmuştur.

Psikolojik teoriler, suçun nedenlerini bireylerin zihinsel süreçlerinde, kişilik özelliklerinde ve geçmiş yaşantılarında arayan önemli yaklaşımlar sunmaktadır. Bu teoriler, suçlu davranışları anlamak ve önlemek için önemli kavramsal araçlar sunar. Ancak, suç davranışlarının çok boyutlu yapısını anlamak için bu teorilerin biyolojik ve sosyolojik teorilerle birlikte ele alınması gerektiği unutulmamalıdır.

1.1.5.3. Sosyolojik Teoriler

Suçu açıklayan teoriler arasında, sosyolojik yaklaşımlar önemli bir yer tutmaktadır. Biyolojik ve psikolojik yaklaşımlar bireysel faktörlere odaklanırken, sosyolojik perspektif suçu toplumsal ve kültürel bağlamda ele almaktadır. Bu yaklaşıma göre, suçun nedenleri temelde sosyal yapıda aranmalıdır ve suç davranışının ortaya çıkışı, bireyin içinde bulunduğu toplumun karakteristik özellikleriyle yakından ilişkilidir.

Sosyolojik teoriler, suçun anlaşılması ve açıklanmasında çeşitli toplumsal faktörlerin incelenmesi gerektiğini vurgular. Burckay'ın (2008) belirttiği gibi, bu faktörler arasında:

1. Sosyal sınıf yapısı
2. Siyasi dinamikler
3. Kültürel unsurlar
4. Etnik ve dinsel faktörler
5. İşsizlik ve ekonomik koşullar
6. Eğitim düzeyi
7. Çevresel yapı
8. Toplumsal ahlak anlayışı
9. Kentleşme ve konut sorunları gibi çok çeşitli etkenler yer almaktadır.

Bu yaklaşım, suçun nedenlerini tespit etmek için bu faktörlerin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğini savunur. Sosyolojik perspektif, toplumsal normların aşınması ve sosyal çözülmenin suç oranlarını artırabileceğini öne sürer. Bu bağlamda, sosyal değerlerin daha sağlam olduğu toplumlara kıyasla, sosyal normların zayıfladığı toplumlarda suç oranlarının yükselmesi beklenir. Sosyolojik teorilerin önde gelen temsilcilerinden Francis Y. Fukuyama'nın çalışmaları da bu yaklaşımı destekler niteliktedir. Aktan ve Yay'ın (2019) aktardığı üzere Fukuyama, suç oranlarının yüksek olduğu bölgelerde sosyal dezorganizasyonun (toplumsal düzensizliğin) diğer bölgelere göre daha belirgin olduğunu vurgulamaktadır. Bu gözlem, suç ve toplumsal yapı arasındaki güçlü bağlantıyı ortaya koymaktadır.

1.1.5.3.1. Anomi Teorisi

Anomi teorisi, Emile Durkheim tarafından geliştirilmiş ve daha sonra Robert Merton tarafından genişletilmiştir. Durkheim, modern toplumların karmaşık yapısının bireylerin normlara uyumunu zorlaştırdığını ve bu durumun normatif boşluklar yarattığını öne sürer. Bu normatif boşluklar, bireylerin geleneksel normlara bağlı kalamayarak suç işlemeye eğilimli hale gelmesine yol açar (Çam ve Irmak, 2014). Robert K. Merton ise Durkheim'in anomi kavramını genişleterek modern toplumlardaki suç ve sapma davranışlarını açıklamak için kullanmıştır. Merton'a göre anomi, bireylerin toplum tarafından belirlenen başarı hedeflerine ulaşma arzusuyla, bu hedeflere ulaşmada kullanabilecekleri meşru araçlar arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanır (Merton, 1938). Merton, bu durumu "gerilim teorisi" olarak adlandırır ve bireylerin başarı hedeflerine

ulaşmak için yasal olmayan yolları tercih edebileceğini savunur. Bu bağlamda, anomi teorisi, suçun toplumun yapısal unsurlarıyla nasıl ilişkilendirilebileceğini gösterir (Çam ve Irmak, 2014).

1.1.5.3.2. Farklılaşmış İlişki Teorisi

Farklılaşmış ilişki teorisi, Edwin Sutherland tarafından geliştirilmiş olup, suç davranışlarının sosyal etkileşimler yoluyla öğrenildiğini öne sürer. Bu teoriye göre, bireyler suçlu davranışları, çevrelerindeki insanlarla etkileşimleri sırasında öğrenirler. Suçlu davranışlar, diğer kişilerle olan ilişkilerde öğrenilen değerler, normlar ve tutumlar sonucu şekillenir. Suça yönelen bireyler, genellikle suçlu davranışları destekleyen sosyal çevrelerde bulunur ve bu davranışları benimserler. Farklılaşmış ilişki teorisinin temel ilkeleri ise şu şekildedir (Laub, 2006);

- Suç, tıpkı diğer sosyal davranışlar gibi öğrenilen bir davranıştır. Suç işleme davranışı, bireyin içinde bulunduğu sosyal çevre ve bu çevredeki bireylerle kurduğu ilişkiler aracılığıyla öğrenilir.
- Suçlu davranış, bireyin kendisini çevreleyen kişilerden öğrendiği değerler, tutumlar, teknikler ve gerekçelendirmeler yoluyla kazanılır. Birey, suç işleme davranışını bu kişilerle olan yoğun ve yakın ilişkiler yoluyla edinir.
- Bireylerin suçu öğrenmesinde, suçu destekleyen normlara maruz kalmanın etkili olduğunu belirtir. Eğer bir birey, suçu meşru gören ve suç işlemeyi destekleyen kişilerle daha sık ve yakın ilişkiler kurarsa, bu bireyde suç işleme olasılığı artar.
- Suç davranışının öğrenilmesi, bireyin yaşadığı çevredeki kişilerle kurduğu iletişim ve etkileşim yoluyla gerçekleşir. Bu süreçte birey, suç işlemek için gerekli teknikleri ve bu davranışları haklı çıkarmak için kullanılan düşünce yapılarını öğrenir.
- Bu teoriye göre, bireylerin suç işlemeye yatkınlığı, suçu destekleyen ve karşı çıkan ilişkilerinin (farklılaşmış ilişki) yoğunluğuna, süresine, sıklığına ve önemine bağlıdır. Suçu destekleyen normların ağır bastığı durumlarda, bireyler suç işlemeye daha eğilimli hale gelir.

1.1.5.3.3. Etiketleme Teorisi

Etiketleme teorisi, Howard Becker tarafından popüler hale getirilmiş olup, toplumun bireyleri etiketlemesi sonucu suçlu davranışların pekiştirildiğini savunur. Bu teoriye göre,

bireylerin belirli davranışları suç olarak tanımlanır ve bu davranışları sergileyenler etiketlenir. Etiketlenen bireyler, toplum tarafından dışlanır ve bu da onları suça daha fazla yönelmeye itebilir. Bu süreç, bireyin kendisini toplumun ona yüklediği kimlikle tanımlaması ve bu kimliğe uygun davranışlar sergilemesine yol açabilir (Mead ve Becker, 2011).

Etiketleme Teorisi, suç ve sapkınlığın toplumsal süreçler sonucunda ortaya çıktığını savunur. Bireyler, toplumsal normlara aykırı davranışlar sergilediklerinde, toplum tarafından etiketlenirler ve bu etiketler, bireylerin kimliklerini ve gelecekteki davranışlarını şekillendirir. Etiketleme süreci, bireyin toplumsal bağlarını zayıflatabilir ve onları daha fazla suçlu davranışlar sergilemeye yönlendirebilir. Bu teori, suçun bireysel özelliklerden ziyade toplumsal tepkiler ve etiketleme süreçleriyle şekillendiğini gösterir (Becker, 2018).

1.1.5.3.4. Sosyal Bağ Teorisi

Sosyal bağ teorisi, Travis Hirschi tarafından geliştirilmiş olup, bireylerin toplumla kurdukları bağların güçlü olduğu durumlarda suça eğilimlerinin azaldığını savunur. Hirschi'ye göre, bireylerin aileleri, okulları ve toplumsal kurumlarla olan bağları zayıfladığında suç işleme olasılıkları artar. Sosyal bağlar, bireylerin toplumsal normlara ve değerlere bağlılıklarını güçlendirir ve bu sayede suçtan uzak durmalarını sağlar (Chriss, 2007).

Sosyal Bağ Teorisi, suçun sadece bireysel psikolojik eğilimlerden değil, aynı zamanda bireylerin toplumla kurduğu bağlardan da etkilendiğini vurgular. Hirschi, bireylerin sosyal bağlarının güçlü olması durumunda, suç işlemekten kaçınacaklarını savunur. Bu nedenle, suç önleyici politikaların bireylerin toplumla olan bağlarını güçlendirmeye odaklanması gerektiği sonucuna varır. Sosyal Bağ Teorisi, bireylerin toplumla olan bağlarının güçlülüğü ile suç işleme olasılıkları arasında ters bir ilişki olduğunu savunur. Aile, eğitim, iş gibi alanlarda kurulan güçlü sosyal bağlar, bireylerin suç işlemeye olan eğilimlerini azaltır. Bu teori, suçun sadece bireysel bir sorun olmadığını, toplumsal bağların zayıflığı ile de ilgili olduğunu gösterir (Cassino ve Rogers, 2016).

1.1.5.3.5. Sosyal Öğrenme Teorisi

Sosyal Öğrenme Teorisi, suçun nasıl ortaya çıktığını açıklamak için bireylerin sosyal çevreleriyle etkileşimleri sonucunda suç davranışlarını öğrenmeleri üzerine odaklanır. Bu

teori, Amerikalı psikolog Albert Bandura tarafından geliştirilmiş ve suç davranışlarının öğrenme süreçlerinin bir sonucu olduğunu savunur. Sosyal Öğrenme Teorisi, özellikle gençler arasında suç davranışlarının nasıl yayıldığını anlamada önemli bir araçtır (Akers ve Jennings, 2015). Örneğin, suçlu grupların, özellikle çete üyelerinin birbirlerine suç davranışlarını nasıl öğrettikleri bu teoriyle açıklanabilir. Aynı şekilde, medyanın etkisi de bu teorinin bir parçası olarak değerlendirilir; bireyler, medyada gördükleri suç davranışlarını taklit edebilirler. Teori, suçun bireysel bir problemden ziyade, toplumsal ve kültürel bir olgu olarak görülmesi gerektiğini savunur. Bireylerin suçlu davranışlar sergilemesi, genellikle içinde bulundukları sosyal çevre tarafından şekillenir ve bu çevrenin normları ve değerleri tarafından pekiştirilir (Hill vd., 2009).

1.1.5.3.6. Çatışma Teorisi

Çatışma teorisi, Karl Marx'ın sınıf çatışması üzerine görüşlerinden esinlenerek geliştirilmiştir ve suçun toplumsal sınıflar arasındaki çatışmalardan kaynaklandığını savunur. Bu teoriye göre, toplumdaki ekonomik eşitsizlikler ve güç dengesizlikleri, alt sınıfların suç işlemeye yönelmesine yol açar. Çatışma teorisi, özellikle suçun ekonomik, politik ve sosyal yapılar tarafından nasıl şekillendiğini inceler (Sedek, 2018). Richard Quinney gibi kriminologlar, kapitalist toplumlarda suçun, egemen sınıfların kendi çıkarlarını koruma amacıyla alt sınıfları baskı altına almak için kullandıkları bir araç olduğunu öne sürer (Quinney, 2015).

Çatışma Teorisi, toplumun hiyerarşik bir yapıya sahip olduğunu ve bu yapının, farklı sosyal sınıfların ve grupların arasında sürekli bir çatışmaya neden olduğunu savunur. Toplumdaki iktidar sahipleri, yani ekonomik ve politik olarak güçlü olanlar, kendi çıkarlarını korumak ve sürdürmek için yasalar ve normlar oluştururlar. Bu yasalar, çoğu zaman bu grupların çıkarlarına hizmet eder ve alt sınıfları baskı altında tutar (Collins, 1990).

Çatışma Teorisi'ne göre, yasalar ve toplumsal normlar, toplumsal düzene uyum sağlamaktan ziyade, iktidar sahiplerinin çıkarlarını korumak için kullanılır. Bu bağlamda, suç ve sapkınlık, iktidar sahipleri tarafından tanımlanan ve kendi çıkarlarına karşı tehdit olarak görülen davranışlardır. Suç, bu bakış açısıyla, toplumsal yapıdaki eşitsizliklerin ve çatışmaların bir sonucu olarak ortaya çıkar. Çatışma Teorisi, suçun ve sapkınlığın sadece bireysel eylemler değil, aynı zamanda toplumsal yapıdaki derin eşitsizliklerin bir ürünü

olduğunu savunur. Bu teori, suçun toplumsal bağlamını anlamada önemli bir perspektif sunar ve suçun ekonomik, politik ve toplumsal güç ilişkileriyle nasıl bağlantılı olduğunu açıklar (Bystrova ve Gottschalk, 2015).

1.1.5.3.7. Şikago Okulu Teorisi

Şikago Okulu Teorisi, sosyolojik teoriler arasında önemli bir yere sahiptir. Şikago Okulu, özellikle 20. yüzyılın başlarında suç ve toplumsal düzensizlik konularında çalışmalar yapmıştır. Bu teorinin temel varsayımı, suçun bireylerin doğuştan gelen özelliklerinden ziyade, onların yaşadıkları çevre ve sosyal koşullardan kaynaklandığıdır. Şikago Okulu, özellikle şehirleşmenin, göçün ve hızlı sosyal değişimlerin suç üzerindeki etkilerine odaklanmıştır (Short, 2002). Bu teoriye göre, şehirlerin hızlı büyümesi ve farklı etnik ve sosyoekonomik grupların bir arada yaşaması, toplumsal kontrol mekanizmalarının zayıflamasına yol açar. Bu durum, bireylerin geleneksel norm ve değerlerden uzaklaşmasına ve suç işleme eğilimlerinin artmasına neden olabilir. Özellikle, Şikago'nun bazı mahallelerinde yapılan çalışmalar, suç oranlarının yüksek olduğu bölgelerde toplumsal bağların zayıf, ekonomik olanakların kısıtlı ve toplumsal kontrolün yetersiz olduğunu ortaya koymuştur (Sampson, 2017).

Shaw ve McKay gibi araştırmacılar, sosyal ekoloji yaklaşımını benimseyerek, suçun belli mahallelerde yoğunlaşmasının, o bölgelerin sosyal ve fiziksel özellikleriyle ilişkili olduğunu savunmuşlardır. Bu bakış açısına göre, suçun önlenmesi, bireysel cezalandırmalardan ziyade, sosyal çevrenin iyileştirilmesi ve toplumsal bağların güçlendirilmesiyle mümkün olacaktır (Snodgrass, 2017).

1.2. Kavramsal Çerçeve

1.2.1. Aile Kavramı

Aile, bireylerin biyolojik, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarının karşılandığı, toplumsal yapıların en temel ve en küçük birimidir. Sosyologlar ve sosyal bilimciler, aileyi toplumun çekirdeği olarak tanımlamış ve bu kurumun bireylerin toplumsal yaşamlarındaki rolünü kapsamlı bir şekilde incelemiştir (Parsons, 1955). Aile, sadece biyolojik bağlarla değil, aynı zamanda sevgi, güven ve karşılıklı destek üzerine kurulu olan karmaşık bir ilişkiler ağı olarak görülmektedir. Aile, genellikle evlilik veya kan bağı yoluyla bir araya gelen ve bir hane içerisinde yaşayan bireylerin oluşturduğu bir grup

olarak tanımlanır (Giddens, 2006). Aile, toplumun devamlılığını sağlayan ve bireylerin sosyalleşme sürecinde temel rol oynayan bir kurumdur. Bu bağlamda, aile üç ana fonksiyonu yerine getirir. Bunlar, biyolojik yeniden üretim, ekonomik işbirliği ve sosyalleşmedir (Alkan, 2018).

Aile, evrensel bir kurum olarak tanımlanmaktadır ve genellikle anne, baba, çocuklar ve kan bağı bulunan diğer akrabalarından oluşur. Ancak, ailenin tek bir tanımını yapmak oldukça güçtür, çünkü aile yapıları kültürler ve toplumlar arasında farklılık gösterir. Toplumsal kurumlar, toplumu koruma amacı güden kurallardan oluşur. Bu bağlamda aile, toplumsal yapının temel kurumu olarak kabul edilir. Bunun iki temel nedeni vardır. Bunlar; ailenin üreme işlevi ve diğer toplumsal kurumlar için kaynak oluşturmastır (Yüksel, Avşar ve Akbaş, 2014). Aile, toplumsal yapının ve kültürün sürdürülmesinde merkezi bir rol oynar. Bireylerin kimlik gelişimi, toplumsal değerlerin içselleştirilmesi ve sosyal rollerin öğrenilmesi, aile içinde gerçekleşir (Kagıtcıbaşı, 2017). Ayrıca, aile bireylerin duygusal ve psikolojik destek aldığı bir ortam olarak da kritik bir öneme sahiptir (Kaner, 2003). Aile içi ilişkiler ve dinamikler, bireylerin yaşamları boyunca karşılaşacakları sosyal etkileşimlerin temelini oluşturur (Collins, 2004).

Aile, toplumsal yapıyı anlamada kritik bir öneme sahiptir. İki farklı yaklaşım bulunmaktadır. Bunlardan ilki, ailenin toplumun en küçük birimi olarak toplumsal özellikleri yansıttığı görüşüdür. Bu görüş, aileyi toplumun en küçük ve temel birimi olarak kabul eder ve ailede gözlemlenen dinamiklerin, normların ve değerlerin toplumun genel yapısını yansıttığını savunur. Aile, toplumsal normların, değerlerin ve rollerin ilk öğrenildiği yer olarak bireylerin toplumsal hayata adaptasyonunda önemli bir rol oynar. Bu nedenle, bir toplumun genel karakteristik özelliklerini anlamak için, aile yapısını ve işleyişini incelemek önemlidir (Thornton, 2005). Diğer yaklaşım ise ailenin özelliklerinin toplumsal hayatı şekillendirdiği görüşüdür. Bu yaklaşım, ailenin sadece toplumsal özellikleri yansıtan bir birim olmadığını, aynı zamanda bu özellikleri aktif bir şekilde şekillendiren ve dönüştüren bir güç olduğunu ileri sürer. Aile içindeki ilişkiler, değerler ve normlar, toplumun genel yapısında ve işleyişinde belirleyici bir rol oynar. Bu bakış açısına göre, ailede meydana gelen değişimler ve dinamikler, toplumun genel yapısını ve işleyişini de etkiler. Her iki bakış açısı da, toplumsal yapıyı anlamak ve yorumlamak açısından ailenin merkezi konumunu vurgulamaktadır (Giddens, 2005).

Ergenlik döneminde aile işlevleri özel bir önem taşır. Aile işlevlerindeki bozulmalar, ergenlerde yalnızlığı tetikleyebilir ve tercihlerini etkileyebilir. Bu olumsuz değişimler, ergenlerin sosyal ilişkilerinde farklılaşmalara yol açabilir (Kalyencioğlu ve Kutlu, 2010). Aile kavramı, sadece akademik bir ilgi alanı değil, aynı zamanda toplumu oluşturan temel bir unsurdur. Genel kabul gören "aile toplumun en küçük yapı taşıdır" görüşü (Sarı 2016), ailenin toplumsal önemi üzerine vurgu yapar. Modernleşme sürecinde ailenin geleceği konusunda farklı görüşler olsa da, toplumsal hayatı anlamak için ailenin en önemli kaynaklardan biri olduğu konusunda geniş bir fikir birliği mevcuttur (Kongar 1972).

1.2.2. Aile Tipleri

Aile, toplumun temel kurumlarından biri olarak, diğer toplumsal kurumlar gibi sosyal değişimlerden etkilenmektedir. Bu etkileşim, ailenin yapısal olarak dönüşümüne ve çeşitli aile tiplerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Kongar, 1972). Aile tiplerinin sınıflandırılmasında, ailenin büyüklüğü, yerleşim yeri ve aile bütünlüğü gibi çeşitli faktörler rol oynamaktadır. Çağdaş toplumlarda aile tipleri, sosyal sınıflar, toplumsal alt gruplar ve bölgesel farklılıklar gibi değişkenlere bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir (Meriç Yazan, 1991). Bu çeşitlilik, aile yapılarının toplumsal dinamiklere göre şekillendiğini ve farklılaştığını göstermektedir. Bu çalışmanın kapsamı göz önüne alındığında, tüm aile tiplerini detaylı bir şekilde incelemek mümkün değildir. Dolayısıyla, bu araştırma çerçevesinde üç temel aile tipi üzerinde odaklanılması uygun görülmüştür:

1. Geniş aile
2. Çekirdek aile
3. Tek ebeveynli aile

Bu üç aile tipinin incelenmesi, günümüz toplumlarında yaygın olarak görülen aile yapılarını temsil etmesi açısından önem taşımaktadır. Bu sınıflandırma, aile yapılarındaki temel farklılıkları ve toplumsal değişimlerin aile kurumu üzerindeki etkilerini anlamak için yeterli bir çerçeve sunmaktadır.

1.2.2.1. Geniş Aile

Geniş aile, birden fazla kuşağın bir arada yaşadığı kompleks bir aile yapısını ifade eder. Bu aile tipinde, çekirdek ailenin (anne, baba ve çocuklar) yanı sıra diğer akrabalar da aynı hanede yaşamaktadır. Freyer (1963), geniş aileyi "ikiden fazla kuşağın aile çevresine

dahil olması" şeklinde tanımlar ve en basit örneğini "büyükanne ve büyükbabanın, evli oğulları, gelinleri ve torunlarıyla birlikte yaşaması" olarak açıklar. Geniş aile yapısı, genellikle tarım ekonomisinin hakim olduğu kırsal toplumlarda daha yaygın olarak gözlemlenmektedir. Bu aile tipinin temel özellikleri şunlardır:

- a) Akrabalık bağlarının güçlü olması
- b) Aile kurumunun bireysel çıkarlardan önce gelmesi
- c) Bireylerin aile içindeki konumlarının öncelikli olarak aile yapısı tarafından belirlenmesi

Karataş'ın (2001) belirttiği gibi, geniş aile içinde yaşamak çoğu zaman bireysel bir tercihten ziyade sosyo-ekonomik koşulların dayattığı bir zorunluluktur. Bu durum, geniş aile yapısının sürdürülmesinde toplumsal ve ekonomik faktörlerin önemli rol oynadığını göstermektedir. Geniş aile yapısı, toplumsal değişim süreçlerinden etkilenmekle birlikte, özellikle geleneksel toplumlarda hala önemini korumaktadır. Bu aile tipi, kuşaklar arası dayanışma, ekonomik işbirliği ve kültürel değerlerin aktarımı gibi işlevleri yerine getirmektedir.

Geniş aile yapısı, çeşitli toplumsal ve kültürel bağlamlarda farklı işlevler üstlenir ve bireylerin sosyal, ekonomik ve psikolojik gelişiminde önemli rol oynar. Geniş ailelerin başlıca işlevleri şu şekilde sıralanabilir;

- Geniş aileler, toplumsal normların, değerlerin ve kültürel pratiklerin nesiller arası aktarımında merkezi bir rol oynar (Goode, 1963). Büyükler, çocuklara ve gençlere toplumun kabul gören davranışlarını, inançlarını ve geleneklerini öğretirler. Bu süreç, bireylerin kimliklerinin ve sosyal rollerinin şekillenmesinde kritik bir öneme sahiptir. Kültürel aktarım, bireylerin toplumsal uyum sağlamalarını ve aidiyet duygusu geliştirmelerini destekler (Kagıtcıbası, 2017).
- Geniş aileler, ekonomik kaynakların paylaşımı ve işbirliği açısından da önemli işlevler üstlenir. Aile üyeleri arasında maddi kaynakların ve emeğin paylaşılması, ekonomik güvenliği artırır ve bireylerin yaşam standartlarını yükseltir. Özellikle tarımsal toplumlarda, geniş aile yapısı, iş gücünün etkin bir şekilde kullanılmasını sağlar ve aile ekonomisinin sürdürülebilirliğine katkıda bulunur (Arslan, 2021).
- Geniş aileler, bireyler arasındaki duygusal bağları güçlendirir ve psikolojik destek sağlar. Aile üyeleri arasında karşılıklı sevgi, güven ve destek, bireylerin duygusal sağlıklarını artırır ve stresle başa çıkmalarına yardımcı olur. Özellikle kriz

durumlarında, geniş aile yapısı, bireylerin daha hızlı toparlanmalarını ve duygusal olarak desteklenmelerini sağlar (Collins, 2004).

- Geniş aileler, çocukların ve yaşlıların bakımında da önemli bir rol oynar. Ebeveynler, çocuk bakımı konusunda büyüklerden yardım alabilir ve yaşlı aile üyeleri, aile içinde bakım ve destek görür. Bu işlev, hem çocukların hem de yaşlıların daha iyi bakılmasını ve aile üyeleri arasında güçlü bağların oluşmasını sağlar (Bengston, 2001).
- Geniş aileler, bireyler üzerinde toplumsal kontrol ve disiplin işlevi görür. Aile üyeleri arasında kurulan sıkı bağlar ve karşılıklı bağımlılık, bireylerin toplumsal normlara uyumunu ve kabul gören davranışlar sergilemesini teşvik eder. Bu süreç, toplumsal düzenin ve istikrarın korunmasına katkıda bulunur (Kagıtcıbaşı, 2017).

1.2.2.2. Çekirdek Aile

Çekirdek aile, modern toplumların temel aile yapısı olarak kabul edilen ve yalnızca ebeveynler ile onların evlenmemiş çocuklarından oluşan aile tipidir. Bu aile yapısı, sanayileşme ve kentleşme süreçleriyle birlikte yaygınlaşmıştır (Giddens, 2006). Çekirdek aile, daha geniş ve karmaşık aile yapılarına kıyasla daha küçük ve daha basit bir yapıya sahiptir, bu da onu modern ekonomik ve sosyal koşullara daha uyumlu hale getirir.

Sanayileşme, toplumların ekonomik yapısında köklü değişikliklere yol açmış ve tarım toplumlarından sanayi toplumlarına geçişi hızlandırmıştır. Bu süreç, iş gücünün büyük ölçüde kırsal alanlardan kentlere kaymasına neden olmuş ve şehirlerde yoğunlaşan yeni iş imkanları, çekirdek aile modelinin yaygınlaşmasını teşvik etmiştir. Kentleşme, geniş ailelerin bir arada yaşamasını zorlaştırmış ve çekirdek ailelerin daha yaygın hale gelmesine yol açmıştır (Bayer, 2013).

Çekirdek aile, toplumsal yapının önemli bir bileşeni olarak çeşitli fonksiyonlar üstlenir:

- Ekonomik işbirliği ve destek: Çekirdek aileler, ekonomik kaynakların paylaşımı ve aile üyeleri arasında işbirliği sağlayarak ekonomik güvenlik sunar. Sanayi toplumlarında, ailenin ekonomik fonksiyonu, daha çok bireylerin iş gücü piyasasında bağımsız olarak çalışmasıyla yerine getirilir (Aluş, 2015).
- Sosyalleşme: Çekirdek aileler, çocukların toplumsal normları, değerleri ve davranışları öğrendiği birincil sosyalizasyon alanıdır. Ebeveynler, çocuklarının ilk öğretmenleri olarak onların topluma uyum sağlamalarına yardımcı olurlar (Aktaş vd., 2012).

- Duygusal destek: Çekirdek aileler, bireylerin duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayan bir ortam sağlar. Aile üyeleri arasında karşılıklı sevgi, güven ve destek, bireylerin duygusal sağlıklarını artırır (Şahin ve Özbey, 2007).

Çekirdek aile, modern toplumlarda esnek ve adaptif yapısıyla öne çıkar. Küçük ve hareketli yapısı, bireylerin iş gücü piyasasında yer değiştirmelerini ve ekonomik fırsatları takip etmelerini kolaylaştırır (Giddens, 2012). Ayrıca, çekirdek aileler, çocuk yetiştirme ve eğitim süreçlerinde daha doğrudan ve odaklanmış bir yaklaşım sunar, bu da çocukların bireysel gelişimlerine olumlu katkı sağlar (Macionis ve Plummer, 2008).

1.2.2.3. Tek Ebeveynli Aile

Toplumsal gelişmelere bağlı olarak aile yapılarındaki değişimlerle birlikte bireylerin aile içindeki rolleri ve dinamikleri de değişmiştir. Tek ebeveynli ailelerin sayılarında son yıllarda kayda değer bir artış yaşanmıştır. Tek ebeveynli aile, evin ve çocuğun bakımından tek kişinin sorumlu olduğu bir aile yapısı türüdür. Bu durum boşanma, terk edilme, evlilik içinde bir veya her iki kişinin ölümü gibi çeşitli durumlar nedeniyle ortaya çıkabilmektedir. Eşlerden birinin uzak bir lokasyona çalışmaya gitmesi, cezaevinde olması, çocuğun koruyucu ailede olması veya evlat edinilmesi durumunda da bu durum yaşanabilmektedir (Kalaycı, 2011). Tek ebeveynli hanelerde, evde çocukların bakımını üstlenen tek kişidir ve bu ebeveyn çocukların sorumluluğunu üstlenmektedir (Atila Demir ve Genç Çelebi, 2017). Tek ebeveynli ailelerin yaygınlaşmasına katkıda bulunan temel faktörlerin başında boşanma, ölüm ve kişisel tercihler gelmektedir (Buldu, 2021).

Tek ebeveynli ailelerde, kalan ebeveyn diğer ebeveynin rollerini de üstlenmek durumunda kalır. Bu durum, aile dinamiklerini ve işleyişini önemli ölçüde etkiler. İlginç bir şekilde, tek ebeveynli olmanın güçlü yanlarına odaklanan ebeveynler, yaşamlarında daha iyi bir kontrol sağlayabildiklerini ve problem çözme konusunda kendilerine daha fazla güvendiklerini belirtmektedirler. Ancak, tek ebeveynin anne veya baba olması, ailenin işleyişinde farklılıklara yol açabilmektedir. Tek ebeveynli aileler, yaşamlarını sürdürürken çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Aydıner Boylu ve Öztıp (2013), bu ailelerin ekonomik, hukuksal, sosyal ve psikolojik problemlerle yüz yüze kaldıklarını belirtmektedir. Sosyal hayata katılım eksikliği, zaman yönetimi sorunları, ebeveynlik sorumluluklarını yerine getirmede zorluklar ve ev içi sorumlulukları yetiştirmede güçlükler, bu ailelerin karşılaştığı başlıca problemler arasındadır.

Tek ebeveynliğin psikolojik etkileri de dikkat çekicidir. Öztop vd. (2018), tek ebeveyn olma sürecinin başlangıcında bireylerin genellikle olumsuz duygular yaşadıklarını belirtmektedir. Öfke, mutsuzluk, yalnızlık, pişmanlık, korku, özlem, üzüntü ve endişe gibi duygular bu dönemde yoğun olarak hissedilebilmektedir. Ancak, zaman içinde tek ebeveynliğe uyum sağlandıkça, bu duygusal deneyim olumlu yönde değişebilmektedir. Huzur, rahatlık, özgürlük, güç, kabullenme, iyimserlik, gurur ve özgüven gibi olumlu duygular ön plana çıkabilmektedir. Bununla birlikte, acı, özlem, yalnızlık ve tedirginlik gibi bazı duygular, ilerleyen süreçlerde de varlığını sürdürebilmektedir.

Tek ebeveynli aileler, geleneksel iki ebeveynli aile yapısından farklı olarak kendine özgü avantaj ve dezavantajlara sahiptir. Bu aile yapısının dinamikleri, ebeveynlerin ve çocukların yaşam deneyimlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Tek ebeveynli ailelerin en belirgin avantajlarından biri, karar alma ve uygulama süreçlerindeki pratiklik ve özgürlüktür. Bu ailelerde sorumlulukların dağılımı daha net olduğundan, aile üyeleri kendi davranışlarının sonuçlarını daha iyi kavrayabilmektedir. Özellikle boşanma sonucu oluşan tek ebeveynli aileler, çoğu zaman çatışma dolu bir ortamdan daha huzurlu bir yaşam alanına geçiş yapmış olurlar. Bu durum, aile içi ilişkilerin kalitesini artırabilir ve daha sağlıklı bir psikolojik ortam oluşturabilir. Çocuk yetiştirme ve yaşam planlaması konularında tek ebeveynli aileler, kararları tek başlarına aldıkları için genellikle daha tutarlı bir yaklaşım sergileyebilmektedir. Bu tutarlılık, çocukların gelişimi ve aile dinamikleri açısından olumlu bir etki yaratabilir. Tek bir ebeveynin liderliğinde, aile üyeleri arasında daha güçlü bir iletişim ve işbirliği ortamı oluşabilir.

Bununla birlikte, tek ebeveynli ailelerin karşılaştığı bazı dezavantajlar da mevcuttur. En önemli dezavantajlardan biri, ebeveynin duygusal ihtiyaçlarının karşılanması konusundadır. Tek ebeveynler, karşı cinsten bir partnerin sağlayabileceği ilgi ve sevgiden mahrum kalabilirler. Bu durum, ebeveynin duygusal refahını etkileyebilir ve dolaylı olarak aile dinamiklerini etkileyebilir. Ekonomik zorluklar da tek ebeveynli ailelerin sıklıkla karşılaştığı bir diğer dezavantajdır. Tek bir gelir kaynağına bağlı olmak, finansal stres ve zorluklara yol açabilir. Ayrıca, iş ve aile sorumluluklarını dengelemek, tek ebeveyn için önemli bir zorluk olabilir. Sosyal destek eksikliği de tek ebeveynli ailelerin karşılaştığı sorunlardan biridir. Geleneksel aile yapısına göre düzenlenmiş toplumsal sistemlerde, tek ebeveynli aileler bazen yeterli destek ve anlayış bulamayabilirler (Kissman ve Allen, 1993).

1.2.2.4. Tek Ebeveynin Anne Olduğu Aileler

Anne-çocuk ilişkisi, çocuğun bireysel ve toplumsal gelişiminde kritik bir rol oynamaktadır (Yavuzer, 2011). Tek ebeveynli ailelerde, çocukların çoğunlukla anneye kalması, bu ilişkinin önemini daha da artırmaktadır (Gladding, 2012). TÜİK'in (2022) verilerine göre, boşanma davalarında çocukların %76,1'inin velayeti anneye verilmektedir. Bu durum, tek ebeveynli ailelerde annenin rolünün ve sorumluluklarının önemini vurgulamaktadır.

Boşanma sonrası tek ebeveyn olan anneler, genellikle mevcut yaşam alanlarını koruma eğilimindedir. Bu tercih, çocuğun eğitim sürekliliği, ekonomik aktivitelerin devamı ve sosyal çevrenin korunması açısından avantajlı görünmektedir. Ancak, sosyal çevreden gelen baskılar, annelerin kendilerini izole etmelerine ve yaşadıkları ortama yabancılaşmalarına neden olabilmektedir. Giddens'in (2000) belirttiği gibi, annenin ekonomik bağımsızlığı ve çocuğun velayetine sahip olması, psikolojik iyilik haline olumlu katkı sağlayabilmektedir.

Tek ebeveynli ailelerde anne ve çocukların sağlığı, çeşitli faktörlere bağlıdır. Gladding'e (2012) göre, annenin yaşı, sosyoekonomik düzeyi, fiziksel ve ruhsal sağlığı, yaşadığı çevre ve algıladığı sosyal destek, aile bireylerinin genel sağlığını etkilemektedir. Özellikle sosyal destek, tek ebeveyn anneler için kritik bir ihtiyaçtır.

Baba figürünün yokluğu, tek ebeveyn anneler için çeşitli zorluklar yaratabilmektedir. Parke (2004), özellikle erkek çocukları ve büyük kız çocuklarıyla iletişimde zorluklar yaşanabileceğini belirtmektedir. Bu durum, anne-çocuk ilişkisinde stres faktörü olabilir ve aile dinamiklerini etkileyebilir. Belsky'nin (2008) çalışması, sosyal destek alma konusunda zorlanan annelerin artan kaygı seviyeleriyle birlikte çocuklarına bakım ve bağlanma düzeylerinin zayıflayabileceğini göstermektedir. Bu bulgu, tek ebeveynli ailelerde sosyal desteğin önemini vurgulamakta ve bu ailelere yönelik destek mekanizmalarının geliştirilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Öztop ve arkadaşları (2018) çalışmalarında, tek ebeveyn annelerin karşılaştıkları çeşitli sorunları kapsamlı bir şekilde ele almışlardır. Tek ebeveyn anneler, hem çocuk bakımı hem de geçim sağlama sorumluluğunu üstlendikleri için birçok zorlukla karşılaşabilirler. Bu sorunlar, ekonomik, sosyal, psikolojik ve sağlıkla ilgili alanlarda yoğunlaşmaktadır.

- Tek ebeveyn anneler, aile ekonomisini tek başına sağlamak zorunda olduklarından, ciddi ekonomik zorluklarla karşılaşabilirler. İş gücüne katılım oranları yüksek

olmasına rağmen, genellikle düşük ücretli işlerde çalışmak zorunda kalmaları, ekonomik sıkıntıları artırmaktadır. Bu durum, ailelerin temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmalarına ve yaşam standartlarının düşmesine yol açabilir.

- Tek ebeveyn anneler, sosyal destek sistemlerinden yoksun kalabilirler. Geniş aile ve akrabalık ilişkilerinin zayıflaması, sosyal izolasyon ve yalnızlık hissine neden olabilir. Ayrıca, tek ebeveyn olmanın getirdiği damgalanma ve toplumsal önyargılar, annelerin sosyal çevrelerinde kabul görmelerini zorlaştırabilir.
- Tek ebeveyn anneler, hem ebeveynlik hem de geçim sağlama sorumluluklarını tek başına üstlenmek zorunda kaldıklarından, yüksek düzeyde stres ve tükenmişlik yaşayabilirler. Bu durum, annelerin ruh sağlığını olumsuz etkileyebilir ve depresyon, anksiyete gibi psikolojik sorunların ortaya çıkmasına neden olabilir. Ayrıca, çocuklarının bakım ve eğitimi konusunda yaşanan kaygılar, annelerin psikolojik yükünü artırabilir.
- Tek ebeveyn annelerin yaşadığı ekonomik ve psikolojik zorluklar, fiziksel sağlıklarını da olumsuz etkileyebilir. Yoğun stres ve yetersiz beslenme, çeşitli sağlık problemlerinin ortaya çıkmasına neden olabilir. Ayrıca, annelerin sağlık hizmetlerine erişimde yaşadıkları zorluklar, sağlık sorunlarının zamanında ve etkili bir şekilde tedavi edilmesini engelleyebilir.

Tek ebeveyn olan annelerin güçlü yanları, çeşitli psikolojik ve sosyal avantajları beraberinde getirmektedir. Bu anneler, yaşamlarında kontrol mekanizmalarını daha etkin bir şekilde yönetebilmekte ve problem çözme becerilerinde kendilerine olan güvenleri artmaktadır. Aileyi ilgilendiren kararlarda tek söz sahibi olmaları, karar alma ve uygulama süreçlerinde özerkliklerini artırarak öz güvenlerini pekiştirmektedir. Ekonomik bağımsızlık, tek ebeveyn annelerin güçlenme sürecinde kritik bir rol oynamaktadır. İş hayatına daha aktif katılım, finansal özerklik kazanmalarını sağlayarak kendi ayakları üzerinde durabilen bireyler olmalarına katkıda bulunmaktadır. Bu durum, sadece ekonomik açıdan değil, aynı zamanda kişisel gelişim ve toplumsal statü açısından da olumlu etkiler yaratmaktadır.

Boşanma sonrası oluşan tek ebeveynli aile yapısında, anne ve çocuğun potansiyel olarak çatışmalı bir ortamdan daha huzurlu bir yaşam alanına geçiş yaptıkları düşünülebilir. Bu geçiş, aile içi dinamiklerin yeniden yapılandırılması ve daha sağlıklı ilişkilerin kurulması açısından fırsat sunabilir. Sosyal ilişkiler bağlamında, tek ebeveyn anneler genellikle daha

fazla hareket özgürlüğü kazanmaktadır. Bu durum, sosyal ağlarını genişletme ve kişisel ilgi alanlarını geliştirme konusunda yeni fırsatlar yaratabilir.

Sonuç olarak, tek ebeveynli anne olmanın ekonomik, sosyal ve psikolojik zorlukları olmasına rağmen, bu durumun kabullenilmesi ve yeni bir yaşam planının oluşturulması ile olumsuz koşulların üstesinden gelinebilir. Bu süreçte, annelerin kişisel gelişimlerine odaklanmaları, destek sistemlerini güçlendirmeleri ve çocuklarıyla olan ilişkilerini sağlam temeller üzerine inşa etmeleri önem taşımaktadır. Böylece, tek ebeveynli anneler, zorluklara rağmen daha refah bir yaşam oluşturma potansiyeline sahip olabilirler.

1.2.2.5. Tek Ebeveynin Baba Olduğu Aileler

Çağdaş toplumda babanın çocuk gelişimindeki rolü giderek önem kazanmaktadır. Bu değişim, çekirdek aile modelinin yaygınlaşması, geniş aile yapısının azalması, kadınların iş gücüne katılımının artması ve geleneksel aile yapısındaki dönüşümler gibi çeşitli sosyoekonomik ve kültürel faktörlerle ilişkilidir. Babanın varlığı, çocuğun sosyal, duygusal ve akademik gelişiminde kritik bir rol oynamakta, özellikle öz güven oluşumunda önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aile içi dinamiklerde, geleneksel olarak baba otorite figürü, anne ise sevgi ve şefkat kaynağı olarak algılanmıştır. Ancak modern aile yapılarında bu roller değişime uğramaktadır. Tek ebeveynli ailelerde babanın rolü incelendiğinde, ilginç bulgularla karşılaşmaktadır. Baba tek ebeveyn olduğunda, aileler genellikle daha az ekonomik zorluk yaşamaktadır. Bununla birlikte, babalar çocuklarına bakım ve sevgi konusunda annenin yokluğunu telafi etmekte zorlanabilmekte ve bu durum onlarda yetersizlik hissi uyandırabilmektedir. Bu duygusal zorluklar, babaların ebeveynlik stratejilerini etkileyebilmektedir. Örneğin, annenin yokluğunu telafi etmek amacıyla çocuklarına aşırı özgürlük tanıyabilmekte veya ev içi kuralların gevşemesine yol açabilmektedir. Tek ebeveynli, baba liderliğindeki ailelerde yetişen çocuklar ve gençler de çeşitli zorluklarla karşılaşabilmektedir. Bu zorluklar arasında duygusal ihtiyaçların yeterince karşılanamaması, babanın kaygısının çocuğa yansması sonucu aşırı koruyucu davranışlara maruz kalma, ev işlerinde artan sorumluluklar ve babanın kendi yaşamına odaklanması nedeniyle yaşanabilen yalnızlık hissi sayılabilir.

Öztop ve arkadaşları (2018) tek ebeveyn rolünü üstlenen babaların yaşayabilecekleri sorunları şu şekilde ifade etmişlerdir;

- Tek ebeveyn babalar, çocuklarının bakımından sorumlu oldukları için iş ve kariyer alanında kendilerini özgür hissetmeyebilirler. Çalışma saatleri ve iş yerinde geçirdikleri zaman, çocuklarının ihtiyaçlarına göre şekillenmek zorunda kaldığından, kariyer gelişimlerinde sınırlamalar yaşayabilirler.
- Tek ebeveyn babalar, çocuk bakımı ve geçim sağlama yükümlülükleri nedeniyle fiziksel olarak yorgun düşebilirler. Bu yorgunluk, ek işler yapmalarını veya ek gelir kaynakları aramalarını zorlaştırabilir.
- Tek ebeveyn babalar, babalık rolünde yetersiz olduklarına dair toplumsal önyargılarla karşılaşabilirler. Bu durum, babaların kendilerini topluma ispat etmek zorunda hissetmelerine yol açabilir ve sosyal baskı altında kalmalarına neden olabilir.
- Tek ebeveyn babalar, hem ailelerine hem de kendilerine ayıracak yeterli zaman bulmakta zorluk yaşayabilirler. Çocuk bakımı ve ev işleri ile iş yükümlülükleri arasında denge kurmak, zaman yönetiminde ciddi problemler doğurabilir.
- Tek ebeveyn babalar, çocuk bakımı sorumlulukları nedeniyle sosyal yaşamlarında sınırlamalar getirmek zorunda kalabilirler. Sosyal etkinliklere katılım, arkadaşlarla vakit geçirme gibi aktiviteler, çocuk bakımı önceliği nedeniyle kısıtlanabilir.
- Tek ebeveyn babalar, çocuk bakımı konusunda çeşitli zorluklarla karşılaşabilirler. Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine göre çocuk bakımı genellikle kadınların sorumluluğunda görüldüğünden, babaların bu rolü üstlenmeleri bazı toplumsal dirençlerle karşılaşabilir. Ayrıca, babaların çocuk bakımında destek alabilecekleri hizmetlere ve kaynaklara erişimleri sınırlı olabilir.

Tek ebeveynli ailelerin oluşumunda, özellikle ölüm ve boşanma gibi faktörler etkili olmaktadır. Bu bağlamda, babanın tek ebeveyn olduğu aileler de önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, 2022 yılında 82.968 çocuğun annesini kaybettiği tespit edilmiştir. Ayrıca, boşanma davalarında velayetin dağılımı incelendiğinde, 165.937 çocuğun %23,9'unun velayetinin babaya verildiği görülmektedir. Bu istatistikler, baba liderliğindeki tek ebeveynli ailelerin toplumsal yapı içerisindeki varlığını ve önemini ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte, sadece baba ve çocuklardan oluşan tek ebeveynli ailelerin sayısı, anne liderliğindeki tek ebeveynli ailelere kıyasla daha düşüktür. Bu demografik farklılık, toplumsal cinsiyet rolleri ve ebeveynlik algılarıyla ilişkili olabilir. Tek ebeveyn babalar, iş hayatı, sosyal yetersizlikler, fiziksel ve zihinsel yorgunluk gibi çeşitli zorluklarla karşı

karşıya kalmaktadır. Bu zorluklar, babaların çocuklarına ayırdıkları zamanı etkileyebilmekte ve annelere kıyasla daha az vakit ayırmalarına neden olabilmektedir.

Gladding'in (2012) belirttiği gibi, tek ebeveyn babalar da tıpkı tek ebeveyn anneler gibi desteğe ihtiyaç duymaktadır. Bu destek ihtiyacı, çocuk bakımı, duygusal destek ve günlük yaşam yönetimi gibi alanlarda ortaya çıkabilmektedir. Babalar genellikle çocuk bakımıyla ilgili desteği kendi ebeveynlerinden, özellikle de kendi anne babalarından almaktadır. Bu destek mekanizması, babanın kendisine ve işine daha fazla zaman ayırabilmesini sağlamakla birlikte, potansiyel olarak çocuğun ihmal edilmesi riskini de beraberinde getirebilir.

Babanın çocuk bakımını büyük ölçüde kendi ebeveynlerine devretmesi, kısa vadede pratik çözümler sunsa da, uzun vadede çocuğun her iki ebeveyninden de duygusal olarak uzaklaşmasına yol açabilir. Bu durum, çocuğun sağlıklı gelişimi ve aile bağlarının güçlendirilmesi açısından risk oluşturabilir. Dolayısıyla, tek ebeveynli ailelerde babaların desteklenmesi ve çocuk bakımında aktif rol almalarının teşvik edilmesi, hem baba-çocuk ilişkisinin güçlendirilmesi hem de çocuğun sağlıklı gelişimi açısından kritik öneme sahiptir.

1.2.3. Tek Ebeveynli Ailelerin Oluşum Nedenleri

Tek ebeveynli aile kavramı, çocukların yalnızca bir ebeveyn ile yaşadığı aile yapısını tanımlamaktadır. Bu aile tipi, çeşitli sosyal, ekonomik ve kişisel faktörlerin etkisiyle ortaya çıkabilmektedir. Tek ebeveynli ailelerin oluşumunda rol oynayan başlıca nedenler arasında ölüm, boşanma, bireysel tercihler ve geçici koşullar sayılabilir. Bu nedenlerin her biri, tek ebeveynli aile sürecinin dinamiklerini ve sonuçlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Tek ebeveynli aile olma sebepleri, ailenin karşılaşacağı zorlukları, ihtiyaçları ve uyum süreçlerini belirlemesi açısından kritik öneme sahiptir. Örneğin, boşanma sonucu oluşan tek ebeveynli aileler ile ölüm sonucu oluşan aileler, farklı duygusal ve pratik zorluklarla karşı karşıya kalabilmektedir. Benzer şekilde, evlilik dışı çocuk sahibi olma veya evlat edinme yoluyla oluşan tek ebeveynli aileler, toplumsal algı ve destek mekanizmaları açısından farklı deneyimler yaşayabilmektedir.

Tek ebeveynli aile örnekleri arasında, ebeveynlerden birinin yurtdışı veya şehir dışında yaşaması gibi geçici durumlar da bulunmaktadır. Bu tür geçici tek ebeveynli aile yapıları, aile dinamiklerinde geçici ancak önemli değişikliklere yol açabilmektedir. Her bir durum,

kendine özgü zorluklar ve fırsatlar barındırmakta olup, detaylı araştırma ve analize ihtiyaç duymaktadır. Tek ebeveynli ailelerin oluşum nedenleri ve süreçleri, sosyal politikaların şekillendirilmesi, destek hizmetlerinin planlanması ve toplumsal algının yönetilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, tek ebeveynli aile olgusunun farklı boyutlarının ayrıntılı bir şekilde incelenmesi, multidisipliner bir yaklaşımla ele alınması gerekmektedir.

1.2.3.1. Ölüm

Ebeveynlerden birinin vefatı, tek ebeveynli ailelerin oluşumunda önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, aile yapısında ani ve geri dönüşü olmayan bir değişikliğe yol açar. Ölüm sonucu oluşan tek ebeveynli aileler, diğer tek ebeveynli aile türlerine göre bazı özgün özellikler ve zorluklar sergilemektedir (Anderson, 2002). Ölüm nedeniyle tek ebeveyn kalan aileler, genellikle yoğun bir yas süreci yaşarlar. Bu süreç, hem hayatta kalan ebeveynin hem de çocukların duygusal ve psikolojik durumunu derinden etkiler. Yas sürecinin yönetimi, ailenin yeni duruma uyum sağlamasında kritik bir rol oynar. Hayatta kalan ebeveyn, kendi yasını yaşarken aynı zamanda çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama ve onlara destek olma göreviyle karşı karşıya kalır (Stroebe vd., 2007).

Ekonomik zorluklar, ölüm nedeniyle oluşan tek ebeveynli ailelerin sıklıkla karşılaştığı bir diğer önemli sorundur. Özellikle vefat eden ebeveynin ailenin ana gelir kaynağı olduğu durumlarda, geride kalan ebeveyn ve çocuklar ciddi finansal güçlüklerle mücadele etmek zorunda kalabilir (Corden vd., 2002). Sosyal destek ağlarının önemi, ölüm sonucu oluşan tek ebeveynli ailelerde daha da belirgin hale gelir. Aile üyeleri, arkadaşlar ve toplumun diğer kesimlerinden gelen destek, ailenin yeni duruma uyum sağlamasında ve günlük yaşamın zorluklarıyla baş etmesinde hayati bir rol oynar (Haine vd., 2008).

Çocukların yaşı ve gelişim düzeyi, ölüm sonrası süreçte önemli bir faktördür. Küçük yaştaki çocuklar ölüm kavramını tam olarak anlayamazken, ergenler daha karmaşık duygusal tepkiler gösterebilir. Bu nedenle, hayatta kalan ebeveynin çocukların yaşına ve ihtiyaçlarına uygun bir iletişim ve destek stratejisi geliştirmesi önem taşır (Christ vd., 2003). Sonuç olarak, ölüm nedeniyle oluşan tek ebeveynli aileler, duygusal, ekonomik ve sosyal açıdan karmaşık bir uyum sürecinden geçmektedir. Bu ailelere yönelik destek hizmetlerinin, yas danışmanlığı, ekonomik yardım ve sosyal entegrasyon programlarını içerecek şekilde çok boyutlu olarak tasarlanması gerekmektedir (Sandler vd., 2010).

1.2.3.2. Boşanma

Boşanma, günümüzde tek ebeveynli ailelerin oluşumunda en yaygın nedenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Amato, 2010). Evliliğin yasal olarak sona ermesiyle birlikte, çocukların genellikle ebeveynlerden biriyle yaşamaya devam etmesi, tek ebeveynli aile yapısının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Boşanma süreci, aile üyeleri için genellikle duygusal açıdan zorlu bir dönemdir. Ebeveynler ve çocuklar, kayıp, öfke, suçluluk ve kaygı gibi karmaşık duygularla baş etmek zorunda kalırlar (Hetherington ve Kelly, 2002). Bu süreçte, çocukların psikolojik uyumu ve refahı, ebeveynlerin boşanma sürecini nasıl yönettikleriyle yakından ilişkilidir.

Ekonomik zorluklar, boşanma sonrası tek ebeveynli ailelerin karşılaştığı en önemli sorunlardan biridir. Özellikle kadınların liderliğindeki tek ebeveynli ailelerde, gelir kaybı ve yoksulluk riski daha yüksek olabilmektedir (Maldonado ve Nieuwenhuis, 2015). Bu durum, ebeveynin iş hayatına girmesi veya çalışma saatlerini artırması gibi kararlar almasını gerektirebilir ki bu da çocuklarla geçirilen zamanı etkileyebilir.

Ortak ebeveynlik (co-parenting) uygulamaları, boşanma sonrası tek ebeveynli ailelerde önemli bir rol oynamaktadır. Ebeveynlerin çocuklarının yetiştirilmesinde işbirliği yapabilmeleri, çocukların uyumu ve gelişimi üzerinde olumlu etkiler yaratabilir (Lamela vd., 2016). Ancak, yüksek çatışmalı boşanmalarda ortak ebeveynlik zorlaşabilmekte ve bu durum çocuklar üzerinde olumsuz etkilere yol açabilmektedir. Boşanma sonrası tek ebeveynli ailelerde, çocukların yaşı ve cinsiyeti de önemli faktörlerdir. Küçük yaştaki çocuklar boşanmayı anlamakta zorlanabilirken, ergenler daha karmaşık duygusal tepkiler gösterebilirler (Lansford, 2009). Ayrıca, bazı çalışmalar erkek çocukların boşanmadan kısa vadede daha olumsuz etkilenebileceğini göstermektedir.

Sonuç olarak, boşanma nedeniyle oluşan tek ebeveynli aileler, duygusal, ekonomik ve sosyal açıdan çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu ailelere yönelik destek hizmetlerinin, aile terapisi, ekonomik yardım ve ebeveynlik becerilerinin geliştirilmesi gibi çok yönlü yaklaşımları içermesi önemlidir (Amato, 2000). Ayrıca, toplumsal farkındalığın artırılması ve bu ailelerin karşılaştığı zorluklara dair empatinin geliştirilmesi, boşanma sonucu oluşan tek ebeveynli ailelerin topluma entegrasyonunda kritik öneme sahiptir.

1.2.3.3. Kişisel Tercihler

Tercih sonucu oluşan tek ebeveynli aileler, diğer tek ebeveynli aile türlerinden oluşum süreci bakımından farklılık göstermektedir. Bu aile yapısında, beklenmedik durumlar veya ölüm gibi istenmeyen olaylardan ziyade, bilinçli bir tercih söz konusudur. Gladding (2012), bu tercih sonucu oluşan tek ebeveynli aile yapısını üç kategoride sınıflandırmıştır: 1) Bilinçli olarak evlilik dışı çocuk sahibi olma, 2) Plansız gebelik sonrası çocuğu dünyaya getirme kararı alma, 3) 30 yaş üstü bekâr bireylerin evlat edinmesi şeklindedir. Evlilik dışı çocuk sahibi olma, tek ebeveynli aile oluşumunun önde gelen nedenlerinden biridir. Modernleşme süreciyle birlikte, evlilik kurumu olmaksızın oluşan tek ebeveynli ailelerin sayısında artış gözlenmektedir. Bu bağlamda, evlilik kurumunun toplumsal saygınlığında göreceli bir azalma söz konusudur. Aydın ve Baran'ın (2010) belirttiği gibi, özellikle gelişmiş ülkelerde nikâhsız birliktelikler yaygın bir fenomen haline gelmiştir. Süleymanov'a (2010) göre, gençlerin evlilik yaşının yükselmesi, zayıf aile bağları, düşük sosyo-ekonomik statü ve cinsel açıdan aktif arkadaş çevresi gibi faktörler, nikâhsız cinsel ilişkilerin artmasına neden olmaktadır. Modernleşme sürecinin bir sonucu olarak, geleneksel aile değerlerinde bir zayıflama gözlenmiş, buna paralel olarak nikâhsız birlikteliklerin ve evlilik dışı doğumların sayısında artış meydana gelmiştir. Bu bağlamda, tek ebeveynli ailelerin oluşum süreçlerindeki farklılıkların ve toplumsal değişimlerin, aile yapısı üzerindeki etkilerinin daha detaylı incelenmesi, günümüz toplumlarının aile dinamiklerini anlamak açısından önem taşımaktadır.

Tercih sonucu oluşan tek ebeveynli aileler arasında, evlat edinme yoluyla kurulan aileler de önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye'de, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın yürüttüğü evlat edinme prosedürlerinde, 30 yaşını tamamlamış bekâr bireylere de evlat edinme hakkı tanınmaktadır. Ancak, evlat edinme istatistiklerinin ve özellikle bekâr bireylerin evlat edinme oranlarının kamuoyuyla paylaşılması, bu konuda literatürde somut verilere ulaşılmasını engellemektedir. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nün (2011) gerçekleştirdiği araştırmada, evlat edinme yoluyla oluşan tek ebeveynli ailelere dair bilgilerin yer almaması, bu alandaki veri eksikliğini gözler önüne sermektedir. Bu durum, söz konusu aile yapısının toplumsal ve demografik analizinde önemli bir boşluk oluşturmaktadır.

1.2.3.4. Geçici Koşullar

Geçici koşullar nedeniyle oluşan tek ebeveynli aileler, ebeveynlerden birinin savaş, iş veya diğer sebeplerle şehir dışında ya da yurt dışında yaşaması veya cezaevine girmesi sonucu ortaya çıkan aile yapısını ifade etmektedir. Bu model, geçici süreli ayrılıkların yaşandığı bir tek ebeveynli aile türüdür. Gladding'e (2012) göre, bu durum geçici olsa da, ani ortaya çıkışı ve ayrılığın beklenmedik doğası nedeniyle aile bireyleri üzerinde önemli etkiler bırakmaktadır. Örneğin, askeri personel ailelerinin sıklıkla bu durumu deneyimlediği belirtilmektedir.

Geçici koşullar nedeniyle oluşan tek ebeveynli aileler arasında, bir aile üyesinin cezaevinde olması önemli bir alt kategori oluşturmaktadır. Bu aile modelinin cinsiyet perspektifinden incelenmesi, ilginç dinamikler ortaya koymaktadır. Babanın cezaevine girmesi durumunda, genellikle anne çocukların bakımını üstlenmeye devam etmektedir. Ancak, annenin cezaevine girmesi halinde, geride kalan aile bireylerinin bir arada kalma konusunda zorluklar yaşadığı, ailenin dağılma riskinin arttığı ve çocukların devlet korumasına ihtiyaç duyduğu gözlemlenmektedir.

Artar'ın (2012) çalışmasına göre, aile üyelerinden birinin cezaevinde olduğu durumlarda çocuklar üzerinde çeşitli olumsuz etkiler gözlenmektedir. Bu etkiler arasında:

- a. Suç oranlarında artış
- b. Psiko-sosyal sorunlar
- c. Bağımlılık eğilimi
- d. İçer kapanma
- e. Saldırganlık
- f. Okul başarısında düşüş gibi problemler yer almaktadır. Bu sorunların, çocukların sorunlu bir çevrede bulunmalarının bir sonucu olduğu düşünülmektedir.

Bu bağlamda, geçici koşullar nedeniyle oluşan tek ebeveynli ailelerin, özellikle de cezaevi kaynaklı ayrılıkların, aile dinamikleri ve çocuk gelişimi üzerindeki etkilerinin daha detaylı incelenmesi, sosyal politika ve aile destek programlarının geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır.

1.2.4. Tek Ebeveynli Ailelerin Karşılaştığı Sorunlar

Tek ebeveynli aileler, ebeveynin eş kaybı, boşanma ya da hiç evlenmemiş olmasından kaynaklanabileceği gibi çeşitli nedenlerle de ortaya çıkabilir. Bu aile yapısında,

ebeveynin hem ekonomik hem de duygusal yükümlülükleri tek başına üstlenmesi gerekmede, bu da aileyi çeşitli sosyal ve psikolojik sorunlarla karşı karşıya bırakmaktadır. Ayrıca, toplumun bu tür ailelere yönelik algısı ve desteği de, karşılaşılan sorunların doğrudan bir parçası olarak ele alınabilir.

Tek ebeveynli ailelerde, sorunlar hem ebeveyn hem de çocuk açısından farklı dinamiklere sahiptir. Bu başlık altında, öncelikle tek ebeveynin karşılaştığı ekonomik, sosyal ve psikolojik zorluklar ele alınacak; ardından, tek ebeveynli ailelerde büyüyen çocukların yaşadığı sorunlar üzerinde durulacaktır. Bu alt başlıklar, tek ebeveynli ailelerin karşılaştığı zorlukların boyutlarını daha iyi anlamak ve bu ailelerin desteklenmesi gereken alanları belirlemek açısından önemlidir.

1.2.4.1. Tek Ebeveynin Karşılaştığı Sorunlar

Boşanma sonucu tek ebeveynli aile yapısına dönüşen aile içerisinde en büyük sorumluluk çocukların velayetini alan ebeveyne düşerken her iki ebeveyn için de gerek adaptasyon gerekse sorunlarla baş etme açısından birtakım güçlükler ortaya çıkmaktadır. Tek ebeveynlerin yaşadığı sorunlar literatüre göre en fazla ebeveynlik rolleri ve sorumlulukları, psiko-sosyal ve ekonomik temellidir.

Tek ebeveynli aileler, toplumsal yapı ve cinsiyet rollerinin etkisiyle genellikle anne ve çocuklardan oluşmaktadır. Çakı'ya (2016) göre, bu durumda anneler, çocuklarının düşen akademik başarısı, stres, sosyal dışlanma ve yalnızlık gibi sorunlarla baş etmek zorunda kalmaktadır. Babanın yokluğu, aile ilişkilerinin zayıflamasına yol açabilmektedir. Ebeveynlik, kişilerarası beceriler gerektiren bir süreçtir ve çoğu ebeveyn, bu becerileri kendi ebeveynlerinden öğrenmektedir (Naug, 2000). Stevenson ve Zusho (2002), ebeveynlerin çocuklarının hayatını en iyi şekilde şekillendirme çabası içinde olduklarını vurgulamaktadır. Araştırmalar, ebeveynlerin çocuklarının sağlığı, güvenliği ve sosyalleşmesinden, çocuklar yetişkin gözetimi olmadan yaşayabilecek duruma gelene kadar sorumlu olduklarını göstermektedir (Naug, 2000).

Bununla birlikte, Moime'nin (2009) çalışması, ebeveynlerin kendi yaşamlarının stresi ve gerginliğiyle ilgili kaygı duyduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, özellikle tek ebeveynler için geçerlidir. Roksa ve Potter (2011), tek ebeveynlerin yalnız başlarına çocuk yetiştirme sorunu ve kendi kimlikleriyle ilgili sorunlarla baş etmeye çalıştığını belirtmektedir. Tek ebeveynlerin çift yaşamından sonra yeni rollerine uyum sağlaması güçleşmekte ve depresif belirtiler gösterebilmektedirler. Ancak Bardakçioğlu'nun (2003)

çalışması, ebeveynlerin rollerini yerine getirmede depresyondan ziyade evlilikten kaynaklı, sağlıkla ilgili ve sosyo-ekonomik sorunların daha etkili olduğunu göstermektedir. Fiyakalı'nın (2008) araştırması, tek ebeveynlerin yaşadığı psikolojik sorunların yas süreciyle benzerlik gösterdiğini belirtmektedir. Bu yas sürecine depresyonun da eklenmesi durumunda, ebeveynlerin çocuklarına ilişkin sorumluluklarını yerine getirmekte zorlandıkları, onlara gereken ilgiyi gösteremedikleri ve çocuklarına karşı hassasiyetlerinin azaldığı gözlemlenmektedir.

Tek ebeveynliğin en yaygın nedenlerinden biri olan boşanma, literatürde geniş yer bulan bir konudur. Feyzioğlu ve Kuşcuoğlu'nun (2011) boşanma sonrası tek ebeveynlik deneyimleri üzerine yaptıkları çalışma, annelerin yaşadığı zorlukları detaylı bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu araştırma, annelerin ilk dönemde tüm sorumlulukları tek başına üstlenme konusunda kaygı yaşadıklarını, zaman içinde ise sosyo-ekonomik sorunların ön plana çıktığını göstermektedir. Ayrıca, evliliklerinde başarısız olma duygusunun annelerde mutsuzluğa yol açtığı, boşanmayı çocuklarına açıklama ve çocukların bu durumdan nasıl etkileneceği konusundaki belirsizliklerin de kaygıya neden olduğu belirlenmiştir. Yörükoğlu'nun (2012) çalışması, boşanmanın kaçınılmaz olduğu durumlarda dahi eşlerin psikolojik ve sosyo-ekonomik sorunlarla karşılaşabileceğini vurgulamaktadır. Bununla birlikte, boşanma süreci çiftler açısından farklı anlamlar taşıyabilmektedir. Bazı bireyler için bu süreç, yeniden özgürleşme fırsatı veya evlilik öncesi sahip olunan özgürlüğe dönüş olarak değerlendirilebilmektedir.

Tek ebeveynli ailelerin karşılaştığı en önemli stres faktörlerinden biri, maddi kaynakların yetersizliğidir. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık'ın (2011) raporuna göre, ebeveynler sıklıkla tek ebeveynli olmanın sosyo-ekonomik güçlükler yarattığını belirtmektedir. Bu ailelerin en temel sorunu, çocukların ihtiyaçlarını karşılamakta yaşadıkları zorluklardır. Özellikle artan okul masrafları, dershanelerden yararlanamama ve eğitimin yanı sıra sosyal aktivitelere katılımda yaşanan sıkıntılar, bu ailelerin karşılaştığı başlıca problemler arasında yer almaktadır. Öztürk ve Boylu'nun (2013) çalışması, ekonomik sorunlarla ailelerin yaşam doyumu arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgu, maddi zorlukların tek ebeveynli ailelerin genel yaşam kalitesi üzerindeki olumsuz etkisini vurgulamaktadır. Bu araştırmalar, tek ebeveynli ailelerin ekonomik zorluklarının çok boyutlu olduğunu ve sadece temel ihtiyaçları değil, aynı zamanda eğitim ve sosyal katılım gibi alanlarda da etkili olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, tek ebeveynli

ailelere yönelik sosyal politikaların ve destek programlarının geliştirilmesinde, bu ailelerin karşılaştığı ekonomik zorlukların kapsamlı bir şekilde ele alınması ve çözüm önerilerinin buna göre şekillendirilmesi önem taşımaktadır. Ayrıca, bu ailelerin yaşam kalitesini artırmak için sadece maddi desteklerin değil, aynı zamanda eğitim ve sosyal katılım fırsatlarının da sağlanması gerektiği anlaşılmaktadır.

1.2.4.2. Tek Ebeveynli Çocukların Karşılaştığı Sorunlar

Tek Ebeveynli aile yapısında büyüyen çocuklar, hem ekonomik hem de duygusal anlamda çeşitli güçlüklerle karşı karşıya kalmaktadır. Tek ebeveynli yaşamın getirdiği kısıtlamalar, çocukların sosyal, akademik ve psikolojik gelişimini olumsuz etkileyebilir. Ayrıca, ebeveynin tek başına hem geçim sağlama hem de çocuk yetiştirme sorumluluğunu üstlenmesi, çocuklar üzerinde daha fazla baskı oluşturabilir (De Lange vd., 2014).

Tek ebeveynli ailelerde yetişen çocukların riskli davranışlara yönelme eğilimi, literatürde sıkça incelenen bir konudur. Symeou (2007), bu çocukların sigara içme, alkol kullanma, suça yönelme, şiddet, güvenli olmayan cinsel davranışlar ve intihar girişimi gibi riskli davranışlar gösterme olasılığının daha yüksek olduğunu belirtmektedir. Copeland ve Harbaugh'un (2010) çalışması, mutsuz çocukların sigara veya alkol kullanımının daha yüksek olduğunu ve tek ebeveynli ailelerde çocukların güvende hissetme ihtiyacının daha fazla olduğunu vurgulamaktadır. Aile ortamının niteliği, çocukların gelişimi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Çatışmalı ebeveyn ilişkilerine tanık olan çocuklar, aileyi güvensiz bir ortam olarak algılama eğilimindedir. Birbirini kötüleyen ebeveynler, çocuklarda olumsuz duyguların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Avcı'nın (2010) çalışması, boşanma, ölüm ve terk gibi tek ebeveynliğe yol açan durumların, şiddetin ortaya çıkmasında önemli faktörler olduğunu göstermektedir. Şiddet davranışının öğrenilmiş bir davranış olduğu görüşü, literatürde geniş yer bulmaktadır. Ebeveynlerinin suç işlediğini gören çocukların da suça sürüklenme olasılığının yüksek olduğu birçok araştırma tarafından desteklenmektedir. Bu bağlamda, sağlıklı bir aile yapısında büyüyen çocukların toplum tarafından kabul edilebilir sosyal davranışlar sergileme ve sağlıklı bir psikolojiye sahip olma olasılığının daha yüksek olduğu, dolayısıyla suça yönelme ve şiddet eğilimi gösterme olasılığının azaldığı öne sürülmektedir.

Tek ebeveynli ailelerde yetişen çocukların eğitim performansı, araştırmacıların ilgi odağı haline gelmiştir. De Lange ve arkadaşlarının (2014) yaptığı çalışma, tek ebeveynli

ailelerden gelen çok sayıda çocuğun bulunduğu bir okula devam etmenin, çocukların eğitim performansını olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu etki, çocuğun sosyo-ekonomik durumu, okulun büyüklüğü, okuldaki göçmen yüzdesi ve okulların kentsel ortamı gibi faktörler kontrol edildikten sonra bile gözlemlenmiştir. Amato'nun (2001) araştırması, boşanmış aile çocuklarının akademik performansının, sosyal başarılarının ve psikolojik uyumlarının, ebeveynleri evli olan çocuklardan daha düşük olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, aile yapısının çocukların çok yönlü gelişimi üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Bardakçıoğlu'nun (2003) çalışması, toplumun boşanmış aile çocuklarına yönelik algısına ışık tutmaktadır. Bu çocuklar genellikle "sorunlu çocuk" olarak etiketlenmekte ve diğer çocuklardan farklı bir muamele görmektedirler. Toplumun bu yaklaşımı, çocukların damgalanmasına ve acıma duygusuyla yaklaşılmaya neden olmaktadır.

Tek ebeveynle yaşayan çocukların, ebeveynlerle olan ilişkilerinden kaynaklı sorunlar yaşamaları da muhtemeldir. Mabuza, Thwala ve Okeke'nin (2014) araştırması, tek ebeveynle büyüyen çocukların yaşadığı sorunları ele almaktadır. Bu çalışma, tek ebeveynli ailelerde çocukların günlük ihtiyaçlarıyla daha az ilgilenildiğini ve ebeveyn rehberliğinin daha sınırlı olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, geleneksel iki ebeveynli ailelerle karşılaştırıldığında, tek ebeveynli ailelerde çocuk ve ebeveyn arasındaki iletişimin, ihtiyaçlarla ilgili konularda daha az olduğu belirtilmektedir. Salami ve Alawode'nin (2000) çalışması, iki ebeveynli ailelerde yaşayan çocukların ihtiyaçlarının daha iyi karşılandığını ve optimal sosyalleşme imkanlarına sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Bu durum, her iki ebeveynin çocuk yetiştirme sürecinde tamamlayıcı roller üstlenmesiyle açıklanmaktadır. Santrock (2004) ve Sternberg ve Davidson'ın (2005) çalışmalarına göre, bu tür bir aile ortamında büyüyen çocukların ileride kendini gerçekleştirme olasılığı daha yüksektir. Park'ın (2004) araştırması, destekleyici ebeveyn tutumunun çocukların benlik imajı ve benlik saygısı üzerindeki önemli etkisini vurgulamaktadır. Bu bulgu, ebeveyn-çocuk ilişkisinin niteliğinin, çocuğun psikolojik gelişimi üzerindeki kritik rolünü göstermektedir. Eryılmaz'ın (2011) çalışması ise aile içindeki sevgi ve saygı ortamının ergenlerin yaşam doyumu üzerindeki önemli etkisini ortaya koymaktadır. Bu bulgu, aile içi ilişkilerin niteliğinin, ergenlerin genel yaşam memnuniyeti üzerindeki belirleyici rolünü vurgulamaktadır.

1.2.5. Çocuk Suçluluğu

Çocuk suçluluğu kavramı, uluslararası literatürde "juvenile delinquency" terimiyle ifade edilmektedir. Bu terim, Türkçeye "reşit olmayanın suçluluğu" olarak çevrilebilse de, ülkemizde hem çocukluk hem de ergenlik dönemini kapsayacak şekilde "çocuk suçluluğu" olarak kullanılmaktadır. Polat (1997), suç davranışı sergileyen çocukların "suçlu" olarak nitelendirilmesinden ziyade, "suça itilmiş" veya "suça yönelen" çocuk olarak kabul edilmesi gerektiğini önermektedir.

Çocuk suçluluğu konusunda uluslararası düzeyde önemli bir referans noktası, 29 Kasım 1985 tarihinde kabul edilen "Birleşmiş Milletler Çocukların Yargılanması ile İlgili Uyulması Gereken Standart Asgari Kurallar" (Beijing Kuralları) deklarasyonudur (Defence for Children International, 1993). Bu deklarasyon, yasaya aykırı davranışta bulunan çocuk veya gençler için uygulanması gereken temel ilkeleri ortaya koymaktadır. Deklarasyonun 2.1. maddesi, bu kuralların ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi görüş, milli ve sosyal köken, mülkiyet veya diğer statülere dayalı herhangi bir ayrımcılık yapılmaksızın uygulanması gerektiğini vurgulamaktadır.

Deklarasyonun 2.2. maddesi, çocuk suçluluğu kavramını daha detaylı bir şekilde ele almaktadır. Buna göre, çocuk, ilgili hukuk sistemleri çerçevesinde suç işlemesi durumunda yetişkinlerden farklı muamele gören birey olarak tanımlanmaktadır. Suç ise, ilgili hukuk sistemleri tarafından cezalandırılabilir olan her türlü davranış (ihmal veya eylem) olarak ifade edilmektedir. Çocuk suçlu ise, suç işlediği tespit edilen veya suç işlediği iddia edilen küçük veya genç olarak tanımlanmaktadır.

Deklarasyonun 2.3. maddesi, her ulusal adalet sisteminin çocuk suçlulara yönelik özel düzenlemeler yapması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu düzenlemeler, çocuk suçluların değişen ihtiyaçlarına uyum sağlarken temel haklarını korumalı, toplumun ihtiyaçlarına cevap vermeli ve ilgili kuralların adil bir şekilde uygulanmasını sağlamalıdır.

Cezai sorumluluk yaşı konusunda, deklarasyonun 4.1. maddesi önemli bir ilke ortaya koymaktadır. Bu maddeye göre, cezai sorumluluk yaşı kavramını benimseyen hukuk sistemlerinde, çocukların duygusal, ruhsal ve kültürel olgunluğu göz önünde bulundurularak, bu yaştan alt sınırı çok düşük tutulmamalıdır. Bu yaklaşım, çocukların gelişimsel özelliklerini dikkate alan ve onların korunmasını önceleyen bir anlayışı yansıtmaktadır.

Çocuklar tarafından işlenen suçlar, yetişkinlerin işlediği suçlardan hem nitelik hem de nedensellik açısından önemli farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıkların en dikkat çekici yönlerinden biri, çocuk suçluluğunun genellikle ergenlik dönemine denk gelmesidir. Ergenlik, hızlı bedensel ve psikolojik değişimlerin yaşandığı, aynı zamanda dürtü kontrolünün henüz tam olarak gelişmediği, bu nedenle de sıklıkla "problemlili evre" olarak nitelendirilen bir gelişim dönemidir (Steinberg ve Scott, 2003).

Yavuzer'in (1992) de belirttiği gibi, ergenlik dönemindeki çocuklar, fiziksel ve ruhsal açıdan hızlı bir gelişim sürecinden geçmektedir. Bu hızlı gelişim süreci, beraberinde bir dizi dengesizliği de getirmektedir. Özellikle bu dönemde yaşanan hızlı değişimlerin yarattığı dengesizlik, gençlerin henüz yeterli bilgi ve deneyime sahip olmamaları ve dürtü kontrollerinin tam olarak gelişmemiş olması ile birleştiğinde, ergenlerin sosyal normlara uyum sağlaması oldukça zorlaşabilmektedir. Bu dönemde yaşanan hızlı bedensel ve psikolojik değişimler, ergenlerin kendilerini ve çevrelerini algılayış biçimlerini de etkilemektedir. Aynı zamanda, kimlik arayışı ve bağımsızlık isteği gibi ergenliğe özgü psikolojik süreçler de devreye girmektedir. Tüm bu faktörler bir araya geldiğinde, ergenler zaman zaman toplumsal kurallara ve beklentilere aykırı davranışlar sergileyebilmekte, bu da onları suça yönelme riski altında bırakabilmektedir.

1.2.5.1. Türkiye’de Çocuk Suçluluğu

Çocuk suçluluğu, dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’de de önemli bir toplumsal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Ekonomik, sosyal ve psikolojik faktörlerin yanı sıra, aile yapısındaki bozulmalar ve eğitim yetersizlikleri gibi etkenler, çocukların suç işlemeye yönelmesinde rol oynamaktadır.

Türk Hukuk Sistemi’nde çocuk suçluluğu kavramı, 18 yaşından küçük bireylerin hukuki normları ihlal etmesi olarak tanımlanmaktadır. Türk Ceza Kanunu (TCK), çocuk suçluluğuna yönelik yaş gruplarına göre farklılaştırılmış bir yaklaşım benimsemektedir. Bu yaklaşım, çocukların gelişimsel özelliklerini ve cezai sorumluluklarını göz önünde bulundurmaktadır.

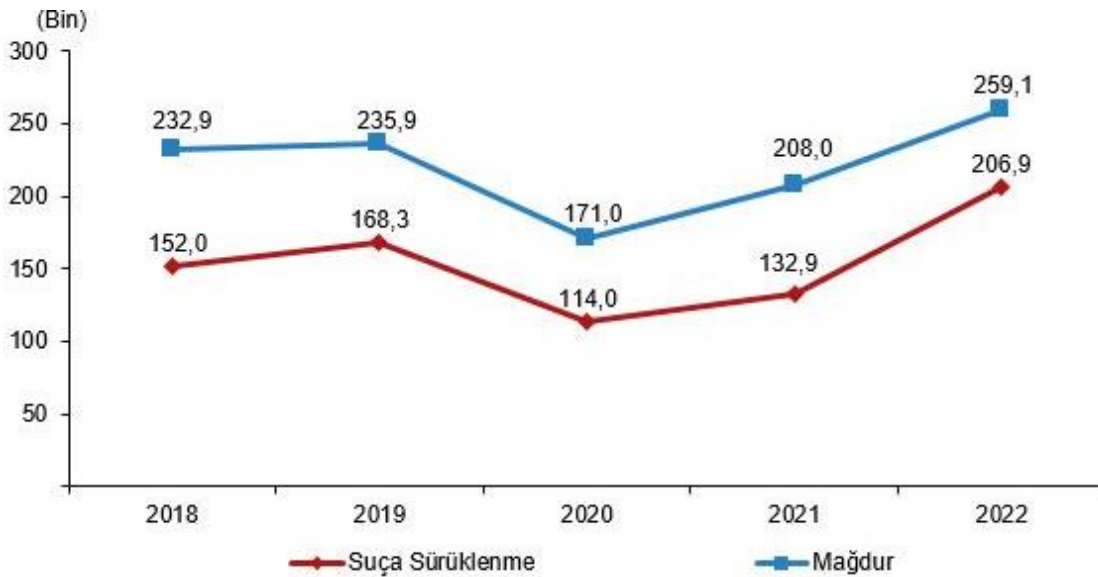
TCK’nın 31. maddesi, çocuk suçluluğu konusunda üç farklı yaş grubu için özel düzenlemeler getirmektedir:

1. 12 yaş ve altı: TCK madde 31.1 uyarınca, 12 yaşını doldurmamış çocukların cezai sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu düzenleme, çok küçük yaştaki çocukların eylemlerinin hukuki sonuçlarını kavrayamayacakları varsayımına dayanmaktadır.

2. 13-15 yaş arası: TCK madde 31.2'ye göre, bu yaş grubundaki çocuklar kısmi cezai ehliyete sahiptir. Çocuğun işlediği fiilin bilincinde olduğu ve sonuçlarını kavrayabilecek durumda olduğu tespit edilirse, ceza belirli oranda indirim uygulanarak verilir. Aksi takdirde ceza verilmez. Bu yaklaşım, ergenliğin erken dönemlerindeki bireylerin gelişimsel farklılıklarını dikkate almaktadır.
3. 16-18 yaş arası: TCK madde 31.3 uyarınca, bu yaş grubundaki çocukların işledikleri suçun bilincinde oldukları ve sonuçlarını kavrayabilecek durumda oldukları kabul edilmektedir. Bu nedenle ceza verilir, ancak belirli bir oranda indirim uygulanır. Bu düzenleme, geç ergenlik dönemindeki bireylerin artan cezai sorumluluğunu yansıtmaktadır.

Bu yasal çerçeve, çocuk suçluluğuna yönelik kademeli bir yaklaşım benimseyerek, çocukların yaş ve gelişim düzeylerine göre farklılaştırılmış bir adalet sistemi öngörmektedir. Bu yaklaşım, uluslararası çocuk hakları standartlarıyla da uyumlu olup, çocukların korunması ile toplumsal adaletin sağlanması arasında bir denge kurmayı amaçlamaktadır.

Türkiye'de çocukların güvenlik birimleriyle temasına (gelen ve getirilen) ilişkin 2022 yılı verileri, çocuk suçluluğu ve mağduriyeti konusunda önemli bulgular ortaya koymaktadır. 2021 yılına kıyasla %20,5'lik bir artış göstererek 601.754'e ulaşan olay sayısı, çocukların adli sistem içerisindeki konumlarının çeşitliliğini ve karmaşıklığını yansıtmaktadır.

Grafik 1: 2018-2022 Yılları Arasında Çocukların Güvenlik Birimlerine Getiriliş Nedenleri (TUİK, 2023)

Garafik 1’de bu olayların dağılımı incelendiğinde, çocukların güvenlik birimleriyle temasının beş ana kategoride gerçekleştiği görülmektedir (TUİK, 2023):

1. Mağduriyet: 259.106 vaka ile en yüksek oranı teşkil etmektedir. Bu durum, çocukların suç olaylarında mağdur konumunda olma riskinin yüksekliğine işaret etmektedir.
2. Suça sürüklenme: 206.853 vaka ile ikinci sırada yer almaktadır. Bu kategori, kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddia edilen çocukları kapsamaktadır.
3. Bilgisine başvurma: 100.490 vaka ile üçüncü sırada yer almaktadır. Bu durum, çocukların tanık olarak adli süreçlere dahil olma sıklığını göstermektedir.
4. Kayıp vakalar: 16.499 çocuk, kayıp ihbarı sonrası bulunarak güvenlik birimlerine getirilmiştir.
5. Kabahat işleme: 12.684 çocuk, kabahat olarak nitelendirilen eylemler nedeniyle güvenlik birimleriyle temas etmiştir.

Ayrıca, 6.122 çocuk yukarıda belirtilen kategorilerin dışında kalan çeşitli nedenlerle güvenlik birimlerine gelmiş veya getirilmiştir. Bu veriler, çocukların adli sistem içerisindeki konumlarının çeşitliliğini ve karmaşıklığını ortaya koymakta, aynı zamanda çocuk suçluluğu ve mağduriyeti konusunda kapsamlı ve çok yönlü politikaların gerekliliğine işaret etmektedir. Çocukların güvenlik birimleriyle temasının artış göstermesi, sosyal politikalar ve çocuk koruma sistemlerinin etkinliğinin gözden geçirilmesi ihtiyacını da vurgulamaktadır (TUİK, 2023).

Türkiye’deki çocuk suçluluğunun artmasının arkasında yatan nedenler çok çeşitlidir. Ekonomik sıkıntılar, aile içi şiddet, ebeveynlerin boşanması, eğitimdeki aksaklıklar ve sosyal çevrenin olumsuz etkileri bu nedenler arasında sayılabilir. Ayrıca, kentsel alanlarda yaşayan çocuklar, suç işleme olasılığı daha yüksek olan gruplar arasında yer almaktadır. Bu çocuklar, genellikle sokakta daha fazla zaman geçirmekte ve olumsuz etkilere daha açık hale gelmektedir (Işık ve Cesur Kılıçaslan, 2023).

1.2.5.2. Çocukları Suça İten Faktörler

Çocuk suçluluğu, toplumların geleceği açısından kritik öneme sahip bir sosyal sorundur. Bu sorunun çözümü için, çocukları suça iten faktörlerin kapsamlı bir şekilde analiz edilmesi ve anlaşılması gerekmektedir. Aile, okul, akran çevresi ve kitle iletişim araçları gibi sosyal kurumların olumsuz etkileri de çocuk suçluluğunda önemli rol oynamaktadır.

Örneğin, Nisar vd. (2015) ve Coşar (2005) gibi araştırmacılar, aile içi sorunların çocukları sokağa itebileceğini ve bu durumun suça eğilimli akran gruplarıyla etkileşime girerek suç davranışına yol açabileceğini belirtmişlerdir. Çocuk suçluluğunun çok faktörlü doğası, bu faktörlerin birbiriyle iç içe geçmiş ve karmaşık etkileşimlerini de beraberinde getirmektedir. Bir çocuğun suça sürüklenmesi genellikle tek bir nedene bağlı olmayıp, birden fazla faktörün bir araya gelmesiyle ortaya çıkmaktadır. Bu durum, çocuk suçluluğuyla mücadelede bütüncül ve çok yönlü bir yaklaşımın gerekliliğini vurgulamaktadır.

Çocuk suçluluğunun nedenlerini tek bir faktöre veya evrensel bir sebebe indirgemek mümkün değildir. Bu nedenler, toplumdan topluma farklılık gösterebilmekte ve genellikle birbirleriyle karmaşık bir etkileşim içinde bulunmaktadır. Literatürde, çocukları suça iten faktörler genellikle üç ana kategori altında incelenmektedir. Bunlar; bireysel nedenler, aileden kaynaklanan nedenler ve çevresel nedenler olarak sıralanabilir.

1.2.5.3. Bireysel Nedenler

Çocuk suçluluğuna etki eden bireysel faktörler, çocuğun kişisel ve biyolojik özellikleri ile psikolojik durumunu içermektedir. Bu faktörler, çocuğun genetik eğilimleri, zihinsel sağlık durumu, duygusal düzenleme becerileri ve kişilik yapısıyla doğrudan ilişkilidir. Örneğin, düşük öz kontrol becerileri, yüksek düzeyde dürtüsellik veya agresif davranışlara eğilim gibi bireysel özellikler, çocuğun suça yönelme olasılığını artırabilir. Ayrıca, çocuklukta yaşanan travmalar ve stres faktörleri de bu durumu daha da pekiştirebilir.

Genetik faktörler, çocuk suçluluğunda rol oynayabilmektedir. Bazı araştırmalar, genetik yatkınlığın antisosyal davranışlar ve suç eğilimi üzerinde etkili olabileceğini göstermektedir (Rhee ve Waldman, 2002). Bununla birlikte, genetik etkilerin doğrudan değil, dolaylı olduğuna vurgu yapan araştırmalar da vardır. Örneğin, Caspi ve arkadaşları (2002), monoamin oksidaz geninin düşük aktiviteli varyantını taşıyan ve çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalan bireylerin, antisosyal davranışlar geliştirme riskinin daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Bu çalışma, gen-çevre etkileşiminin önemini vurgulamaktadır. Ancak genetik faktörlerin tek başına belirleyici olmadığı, çevresel faktörlerle etkileşim içinde olduğu unutulmamalıdır.

Çocuk suçluluğunda cinsiyet faktörü, biyolojik etmenler arasında önemli bir yer tutmaktadır. İstatistiksel veriler, araştırma sonuçları ve uzman görüşleri, erkek çocukların

kız çocuklara kıyasla daha yüksek oranda suça sürüklendiğini göstermektedir. Bu cinsiyet farkının nedenleri arasında biyolojik ve sosyal faktörler ön plana çıkmaktadır. Kadınların suça sürüklenme oranlarının daha düşük olmasının bir nedeni, toplumsal yaşama daha geç katılmaları olarak öne sürülmektedir. Bu durum, kadınların suç fırsatlarıyla karşılaşma olasılığını azaltabilmektedir (İlbars, 2007). Ancak, bu görüşün günümüz toplumsal koşullarında yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir. Biyolojik açıdan bakıldığında, cinsiyetler arası suç oranı farkının önemli bir nedeni olarak testosteron hormonu seviyelerindeki farklılık gösterilmektedir. Erkeklerin vücutlarında kadınlara kıyasla daha yüksek miktarda testosteron hormonu üretilmektedir. Yüksek testosteron seviyelerinin saldırgan davranışları artırdığı bilinmektedir. Bu durum, saldırgan eğilimleri yüksek olan bireylerin suça yönelme riskini artırabilmektedir (Çelik ve Kocabıyık, 2014).

Psikolojik faktörler, çocuk suçluluğunda en çok üzerinde durulan bireysel faktörlerden biridir. Düşük özsaygı, zayıf dürtü kontrolü, empati eksikliği ve agresif eğilimler gibi psikolojik özellikler, çocukların suça yönelmesinde etkili olabilmektedir (Farrington, 2005). Ayrıca, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) gibi nörogelişimsel bozukluklar da çocuk suçluluğu riskini artırabilmektedir (Mordre vd., 2011). Antisosyal kişilik bozukluğunun çocukluk dönemindeki karşılığı olarak kabul edilen davranım bozukluğu, çocuk ve ergenlerde gözlenen ciddi bir psikiyatrik durumdur. Bu bozukluk, toplumsal normların ve başkalarının haklarının sürekli ve tekrarlayan bir şekilde ihlal edilmesi ile karakterizedir. Bu bozukluğa sahip çocuk ve ergenler, saldırgan davranışlarıyla dikkat çekerler. Bu saldırganlık, insanlara veya hayvanlara yönelik fiziksel zarar verme şeklinde ortaya çıkabilir. Ayrıca, başkalarına ait eşyalara karşı yıkıcı ve tahripkar tutumlar sergilerler (Polvan, 2000). Sayar ve arkadaşlarının (2000) belirttiği üzere, davranım bozukluğu olan çocuk ve ergenler, potansiyel olarak ciddi ve acı verici sonuçları olabilecek tehlikeli eylemlerde bulunma eğilimindedirler. Bu eylemlerin en dikkat çekici yönlerinden biri, bu davranışların ardından herhangi bir suçluluk veya pişmanlık duygusunun yaşanmamasıdır. Bu durum, empati yeteneğinin zayıflığına ve ahlaki gelişimin yetersizliğine işaret etmektedir. Davranım bozukluğunun çocuk suçluluğu ile yakından ilişkili olduğu bilinmektedir. Bu bozukluğa sahip çocukların, ilerleyen yaşlarda suç işleme riskinin daha yüksek olduğu çeşitli longitudinal çalışmalarla

ortaya konmuştur (Farrington, 2005). Bu nedenle, davranım bozukluğunun erken teşhisi ve tedavisi, çocuk suçluluğunun önlenmesinde kritik bir öneme sahiptir.

2. BÖLÜM: YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın konusu, tek ebeveyn ile yetişen bireylerin suç olgusuna ve suç oranlarına ilişkin faktörlerin incelenmesidir. Aile yapısının bireylerin suça yönelme eğilimlerini nasıl etkilediği, özellikle tek ebeveynli ailelerde yetişen bireylerin karşılaştıkları zorluklar ve bu zorlukların suça yönelim üzerindeki potansiyel etkileri bu çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır.

Bu bağlamda, araştırmanın temel amacı, tek ebeveynli aile yapısında yetişen bireylerin suça yönelme oranlarını ve bu olguyu etkileyen sosyolojik, ekonomik ve psikolojik faktörleri belirlemektir. Çalışma, suç işleme eğilimini artıran temel nedenleri ortaya çıkarmayı ve tek ebeveynli ailelerde suç oranlarını etkileyen değişkenleri analiz etmeyi hedeflemektedir. Bu kapsamda, bireylerin suç davranışları üzerindeki ekonomik durum, aile içi iletişim, sosyal destek sistemleri ve toplumsal bağlar gibi faktörlerin rolü incelenmiştir.

Bu araştırma, hem akademik hem de toplumsal açıdan önemli bir konuyu ele almaktadır. Tek ebeveynli ailelerin sayısının artmasıyla birlikte, bu aile yapısında yetişen bireylerin karşılaştıkları zorluklar ve bu zorlukların suç davranışları üzerindeki etkileri daha fazla önem kazanmaktadır. Araştırma, suçun önlenmesine yönelik politikaların ve müdahale programlarının geliştirilmesine katkı sağlayacak veriler sunarak toplumsal refahın artırılmasına yönelik önerilerde bulunabilir. Ayrıca, bu çalışma, aile yapısının bireylerin suça yönelme eğilimindeki rolünü anlamak ve bu konuda literatüre yeni bilgiler eklemek açısından önemlidir. Araştırmanın sonuçları, suçun nesiller arası aktarımını ve toplumsal dinamikleri daha iyi kavramayı mümkün kılarak, bireylerin suça yönelmesini önleyici stratejiler geliştirmeye yönelik çalışmalara ışık tutabilir.

2.2. Araştırmanın Problemi, Kapsamı ve Sınırlılıklar

Tek ebeveynli ailelerde yetişen bireylerin, iki ebeveynli ailelerde yetişen bireylere göre farklı sosyal, ekonomik ve psikolojik koşullara maruz kaldığı bilinmektedir. Bu durum, bireylerin yaşam boyu gelişim süreçlerini ve sosyal davranışlarını etkileyebilmektedir. Araştırmanın temel problemi, tek ebeveynli aile yapısında yetişen bireylerin suça yönelme eğilimlerinin, aile yapısının farklı unsurları ve çevresel faktörler doğrultusunda

nasıl şekillendiğinin incelenmesidir. Araştırma, "Tek ebeveynli ailelerde yetişen bireyler, suça yönelme eğilimleri açısından nasıl bir risk altındadır ve bu durumu etkileyen başlıca faktörler nelerdir?" sorusuna yanıt aramaktadır. Bu bağlamda araştırma evreni Sincan çocuk kapalı cezaevinde yatan çocuklar olarak belirlenmiştir.

Bu araştırma, tek ebeveynli ailelerde yetişen bireylerin suç olgusuna yönelik eğilimlerini ve bu eğilimlerin arkasındaki sosyal, ekonomik ve psikolojik faktörleri kapsamaktadır. Çalışma, tek ebeveynli aile yapılarında suç oranlarının ve suç türlerinin analiz edilmesini içermekte, bu bireylerin yaşadıkları zorluklar ve suça yönelme risklerini artıran etmenleri incelemektedir. Ayrıca, araştırma kapsamında bireylerin suç davranışlarını etkileyebilecek toplumsal bağlar, ekonomik güçlükler, sosyal destek sistemleri ve eğitim durumu gibi faktörler de değerlendirilecektir. Bu sayede, aile yapısının suç davranışları üzerindeki etkileri detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Araştırmanın sınırlılıkları arasında, çalışmanın örneklem grubunun boyutu ve demografik çeşitliliği yer almaktadır. Örneklem, Sincan kapalı çocuk cezaevinde cezasını çekmekte olan bireyler ile sınırlıdır ve bu bireylerin belirli bir coğrafi bölgeden seçilmesi, sonuçların genellenebilirliğini kısıtlayabilir. Ayrıca, verilerin anket yoluyla toplanması, katılımcıların cevaplarında yanlılık veya hatırlama etkisi gibi sorunları içerebilir. Araştırmanın süresi ve kaynakların sınırlı olması, daha geniş kapsamlı veri toplamayı zorlaştırabilir.

2.3. Araştırma Modeli

Bu çalışma, nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmada, tek ebeveynli ailelerde yetişen bireylerin suç olgusuna yönelik eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, belirli bir grup veya evrenin mevcut durumunu tanımlamaya yönelik, betimsel nitelikte bir yöntemdir (Karasar, 2020). Araştırma, bireylerin aile yapılarının ve sosyo-ekonomik durumlarının suç işleme eğilimleri üzerindeki etkilerini inceleyerek, bu ilişkiyi anlamayı hedefleyen bir durum çalışması niteliğindedir. Durum çalışması, belirli bir olgunun derinlemesine incelenmesine olanak tanır ve bu çalışmada, tek ebeveynli aile yapısının bireylerin suç davranışları üzerindeki etkisi bu kapsamda ele alınmıştır (Yin, 2018).

2.4. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Ankara Sincan da bulunan “Sincan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda” bulunan 12-18 yaş aralığındaki bireyler oluşturmaktadır. Ancak çalışma, zaman ve kaynak kısıtları göz önüne alınarak, belirli bir coğrafi bölge ile sınırlandırılmıştır. Bu doğrultuda örneklem olarak Ankara’da yer alan Sincan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu’nda cezasını çekmekte olan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 280 çocuk seçilmiştir. Çalışmanın amacı doğrultusunda, belirli kriterleri karşılayan bireylerin incelenmesi gerektiğinden, olasılıksız örnekleme yöntemlerinden amaçlı örnekleme tekniği kullanılmıştır (Patton, 2015).

Örneklem seçiminde, bireylerin tek ebeveynli bir ailede yetişmiş olması temel kriter olarak belirlenmiştir. Ayrıca, araştırmanın daha kapsamlı ve genel geçer sonuçlara ulaşabilmesi için katılımcıların farklı sosyo-ekonomik arka planlardan ve coğrafi bölgelerden gelmesine dikkat edilmiştir. Bu çeşitlilik, bulguların genellenebilirliğini artırarak, elde edilen sonuçların geniş bir bağlama taşınabilmesine olanak tanımaktadır (Creswell ve Creswell, 2018).

2.5. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, anket yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Anketler, katılımcıların aile yapısı, ekonomik durumu, eğitim düzeyi ve suç davranışları gibi çeşitli sosyo-demografik bilgileri içeren sorulardan oluşmuştur. Anketin hazırlanmasında, geçerlilik ve güvenirlik açısından daha önce yapılan benzer çalışmaların ölçeklerinden faydalanılmıştır. Veriler, yüz yüze anket uygulamaları yoluyla toplanarak geniş bir katılımcı kitlesine ulaşılmıştır.

2.6. Verilerin Analizi

Toplanan veriler, istatistiksel analiz teknikleri kullanılarak SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) yazılımı aracılığıyla analiz edilmiştir. Araştırmada, tanımlayıcı istatistikler kullanılarak örneklemin temel demografik özellikleri belirlenmiş ve dağılımlarının genel bir görünümü sunulmuştur. Bu adım, veri setinin yapısını ve katılımcıların genel özelliklerini anlamaya yardımcı olmuştur. Katılımcıların yaş, eğitim

düzeyi, aile yapısı gibi değişkenler üzerinden yapılan tanımlayıcı analizler, araştırma bulgularının bağlamını ortaya koymuştur.

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda, ilişki testleri kullanılarak belirli değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu kapsamda, ki-kare testi gibi parametrik olmayan testler kullanılarak, tek ebeveynli ailede yetişme durumu ile suç eğilimleri arasındaki anlamlı ilişkiler belirlenmeye çalışılmıştır.

Veri analizine başlamadan önce, verilerin geçerliliği ve güvenilirliği sağlanmış ve eksik veriler için uygun düzeltme yöntemleri uygulanmıştır. Ayrıca, tüm analizlerde istatistiksel anlamlılık düzeyi %5 olarak kabul edilmiştir. Araştırmanın etik kurallara uygunluğunu sağlamak adına, katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmış ve anketlerin anonim olarak doldurulması sağlanmıştır. Katılımcıların gönüllülük esasına göre araştırmaya katılımı ve istedikleri zaman çalışmadan çekilme hakları olduğu, katılımcılara açık bir şekilde bildirilmiştir. Bu, araştırmanın etik açıdan yüksek standartlarda yürütülmesini sağlamıştır.

2.7. Araştırmanın Hipotezleri

H1: Düşük sosyoekonomik statüye sahip bireylerde (özellikle tek ebeveynli ailelerde), suça yönelme oranı daha yüksektir.

Kuramsal temeli; Merton'un Gerilim Teorisi (Hedef-araç uyumsuzluğu) Merton'un Gerilim Teorisi'ne göre, toplumsal yapılar ve bireylerin ulaşmak zorunda oldukları hedefler, belirli araçlarla ulaşılabilir olmalıdır. Ancak, toplumsal yapılar bu hedeflere ulaşmak için tüm bireylere eşit fırsatlar sunmaz. Düşük sosyoekonomik düzeye sahip bireyler, toplumsal hedeflere ulaşmak için gerekli kaynaklardan mahrum kalabilir ve bu durum onları alternatif yollar (suç gibi) aramaya yöneltebilir (Merton, 1938).

H2: Tek ebeveynli ailelerde yetişen bireyler, çekirdek/geniş ailelere kıyasla daha şiddet içeren suçlara (örn. adam yaralama) yönelmektedir.

Kuramsal temeli; Hirschi'nin Sosyal Bağ Teorisi (Aile bağlarının zayıflığı) Hirschi'ye göre, bireylerin topluma bağlılıkları, aile ve sosyal bağlarla şekillenir. Aile içindeki bağların zayıflaması, bireylerin toplumdan dışlanmalarına ve suç davranışlarına yönelmelerine yol açabilir. Tek ebeveynli ailelerde yetişen bireylerin bağları genellikle zayıf olabilir, bu da onları suç işlemeye daha yatkın hale getirebilir (Hirschi, 1969).

H3: Arkadaş çevresinde suç geçmişi olan bireylerin suç işleme olasılığı daha yüksektir.

H4: Okula devam etmeyen veya düşük memnuniyet duyan bireylerde suç oranları daha yüksektir.

Kuramsal temel; Sosyal Kontrol Teorisi (Okul bağlarının zayıflığı) Sosyal Kontrol Teorisi'ne göre, bireylerin okul gibi sosyal bağlarla güçlü ilişkiler kurması, suç davranışlarını engellemeye yardımcı olabilir. Okuldan memnuniyetsizlik veya okula devam etmeme, bireylerin toplumsal bağlarını zayıflatabilir ve suç işleme olasılıklarını artırabilir (Hirschi, 1969).

H5: Yaş ve suç türleri arasında ilişki vardır.

Kuramsal temel; Durkheim'ın Anomi Teorisi (Ergenlikte norm belirsizliği) Durkheim'ın Anomi Teorisi, normların ve değerlerin belirsizleşmesinin, bireylerin toplumdan yabancılaşmasına yol açabileceğini belirtir. Ergenlik dönemindeki norm belirsizliği, genç bireylerin suç davranışlarına yönelmelerine zemin hazırlayabilir

3. BÖLÜM: BULGULAR

3.1. Sosyodemografik Bulgular

Araştırma kapsamında öncelikle görüşme yapılan bireylerin sosyodemografik özellikleri incelenmiştir. Katılımcıların bu özellikleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Değişken	Gruplar	Sıklık	Yüzdelik
Yaş	12-14	28	12,2
	15-16	90	39,1
	18-17	112	48,7
Tutuklanmadan Önce Okula Devam Etme Durumu	Devam ediyordu	117	50,9
	Aralıklı	38	15,2
	Devam etmiyordu	75	33,9
Anne sağ mı?	Sağ	221	96,1
	Ölü	9	3,9
Baba sağ mı?	Sağ	210	91,3
	Ölü	20	8,7
Hüküm Durumu	Hükümlü	22	9,6
	Hüküm özlü	38	16,5
	Tutuklu	170	73,9
Cezaevi Öncesi Kimle Yaşamaktaydı	Anne	53	23,0
	Baba	27	11,7
	Anne baba	125	54,4
	Diğer	25	10,9
Aile türü	Tek ebeveyn	58	25,2
	Çekirdek	142	61,7
	Geriş	30	13,1

Tablo 1: Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Demografik veriler incelendiğinde, örneklem grubunun yaş dağılımı, eğitim durumu, aile yapısı ve hüküm durumları hakkında önemli bilgiler elde edilmiştir. Katılımcıların tamamı erkek olduğu için cinsiyete ilişkin veriler Tablo 1’e yansıtılmamıştır. Yaş dağılımına bakıldığında, katılımcıların çoğunluğunun (%48,7) 17-18 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bunu %39,1 ile 15-16 yaş grubu takip etmektedir. En düşük oran ise %12,2 ile 12-14 yaş grubundadır. Bu veriler, suça karışma riskinin ergenlik döneminin ortalarında ve sonlarında arttığına işaret etmektedir. Eğitim durumu açısından, tutuklanmadan önce katılımcıların yarısından biraz fazlası (%50,9) okula devam etmekteydi. Ancak %33,9'luk bir kesimin okula devam etmediği, %15,2'sinin ise aralıklı olarak devam ettiği görülmektedir. Bu durum, eğitimden uzaklaşmanın suça yönelme riskini artırabileceğini düşündürmektedir. Aile yapısı incelendiğinde, katılımcıların

büyük çoğunluğunun anne (%96,1) ve babalarının (%91,3) hayatta olduğu görülmektedir. Ancak cezaevi öncesi yaşam durumları incelendiğinde, yalnızca %54,4'ünün anne ve babasıyla birlikte yaşadığı, %23'ünün sadece anneye, %11,7'sinin sadece babayla yaşadığı tespit edilmiştir. Bu veriler, tek ebeveynli ailelerde yetişmenin suça yönelme riskini artırabileceğini göstermektedir. Hüküm durumları açısından, katılımcıların çoğunluğunun (%73,9) tutuklu olduğu, %16,5'inin hüküm özlü olduğu ve %9,6'sının hükümlü olduğu görülmektedir. Bu dağılım, örneklem grubunun çoğunlukla yargılama sürecinde olduğunu göstermektedir. Katılımcıların aile incelendiğinde; %25,2'si (n=58) tek ebeveynli ailelerden, %61,7'si (n=142) çekirdek ailelerden ve %13,0'ı (n=30) geniş ailelerden gelmektedir. Veriler, çekirdek aile yapısının çoğunlukta olduğunu göstermektedir.

Çalışmada katılımcıların yaşadıkları iller sorulmuştur. Bu soruya ilişkin bulgular Tablo 2'de gösterilmiştir.

Şehir	Sıklık	Yüzde
Bursa	61	26,5
Ankara	41	17,8
Kocaeli	18	7,8
Afyon	17	7,4
Eskişehir	15	6,5
Sakarya	14	6,1
Adana	6	2,6
Samsun	6	2,6
Diğer	52	22,6

Tablo 2: Katılımcıların Yaşadıkları Yer

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Katılımcıların yaşadıkları yerlere ilişkin veriler incelendiğinde, araştırmanın coğrafi dağılımında belirgin bir yoğunlaşma göze çarpmaktadır. Bursa, %26,5'lik oranla en yüksek katılımcı sayısına sahip şehir olarak öne çıkmaktadır. Bunu %17,8 ile Ankara takip etmektedir. Bu iki şehrin toplam oranı, katılımcıların neredeyse yarısını oluşturmaktadır. Kocaeli (%7,8), Afyon (%7,4), Eskişehir (%6,5) ve Sakarya (%6,1) gibi diğer şehirler de önemli oranlara sahiptir. Adana ve Samsun ise %2,6'lık eşit oranlarla listedeki yerlerini almıştır. Dikkat çekici bir diğer nokta, "Diğer" kategorisinin %22,6 gibi yüksek bir orana sahip olmasıdır (Tablo 2). Bu durum, araştırmanın geniş bir coğrafi yelpazede gerçekleştirildiğini göstermektedir. Genel olarak bakıldığında, araştırmanın ağırlıklı olarak Marmara ve İç Anadolu bölgelerinde yoğunlaştığı, ancak diğer bölgeleri

de kapsayacak şekilde geniş bir coğrafi dağılıma sahip olduğu görülmektedir. Bu dağılım, şehirleşme düzeyi, ekonomik faktörler ve sosyal hizmetlerin erişilebilirliği gibi bölgesel özelliklerin suç oranlarıyla ilişkisini incelemek için önemli bir veri tabanı sunmaktadır.

3.2. Katılımcıların Ebeveynleriyle İlgili Bulgular

Araştırma kapsamında katılımcıların ebeveynleriyle ilişkilerini belirlemeye yönelik bazı sorular yöneltilmiş ve bunlara ilişkin bulgular Tablo 3’de sunulmuştur.

Değişken	Gruplar	Sıklık	Yüzdelik
Velayet Sahibi	Anne ve baba	92	40,0
	Baba	67	29,1
	Anne	58	25,2
	Diğer	13	5,7
Kimle yaşıyorsunuz?	Anne ve baba	125	54,3
	Anne	53	23,1
	Baba	27	11,7
	Diğer	25	10,9
Beraber yaşadığınız kişiyle Bağınız	İyi	187	81,3
	Orta	30	13,0
	Kötü	13	5,7
Kimle yaşamak isterdiniz?	Anne ve baba	133	57,8
	Anne	56	24,3
	Baba	26	11,4
	Diğer	15	6,5

Tablo 3: Katılımcıların Ebeveynleriyle İlişkilerine Yönelik Bulgular

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Velayet durumu incelendiğinde, katılımcıların %40'ının velayetinin anne ve babada olduğu görülmektedir. Bunu %29,1 ile sadece babanın ve %25,2 ile sadece annenin velayeti takip etmektedir. Bu dağılım, tek ebeveynli ailelerin örneklem içindeki önemli oranını göstermektedir. Yaşam düzenleri ele alındığında, katılımcıların %54,3'ünün anne ve babasıyla birlikte yaşadığı, %23,1'inin sadece anneye, %11,7'sinin ise sadece babayla yaşadığı anlaşılmaktadır. Bu veriler, velayet durumu ile fiili yaşam düzeni arasında bazı farklılıklar olduğunu göstermektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%81,3) beraber yaşadıkları kişiyle ilişkilerini "iyi" olarak tanımlamıştır. Bu, aile bağlarının güçlü olduğuna işaret etmektedir. İdeal yaşam düzeni sorulduğunda, katılımcıların %57,8'i anne ve babasıyla birlikte yaşamak istediğini belirtmiştir. Bu oran, mevcut durumdan biraz daha yüksektir ve katılımcıların çoğunun iki ebeveynli bir aile ortamını tercih ettiğini göstermektedir. Bu bulgular, aile yapısının ve ilişkilerinin, suça karışmış gençler üzerindeki potansiyel etkilerini anlamak açısından önemli veriler sunmaktadır.

Çalışmada katılımcıların ebeveynleriyle olan ilişkilerinin niteliğini ve aile içi dinamiklerini anlamak için çeşitli sorular yöneltilmiş ve verdikleri yanıtlara ilişkin bulgular Tablo 4’de sunulmuştur.

Değişken	Gruplar	Sıklık	Yüzdelik
Beraber yaşanan kişiden memnun olma durumu	Evet	205	89,1
	Hayır	13	5,7
	Orta	12	5,2
Ebeveyn baskıcı bir tutuma mı sahiptir?	Hayır	152	66,1
	Evet	40	17,4
	Bazen	38	16,5
Beraber yaşanan ebeveynle sorun yaşama durumu	Hayır	139	60,4
	Bazen	64	27,8
	Evet	27	

Tablo 4: Katılımcıların Ebeveynleriyle İlişki Dinamikleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Tablo 4, katılımcıların ebeveynleriyle olan ilişkilerinin niteliğini ve aile içi dinamikleri ortaya koymaktadır. Bulgular, aile yapısı ve suç olgusu arasındaki ilişkiyi anlamak açısından önemli veriler sunmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%89,1) beraber yaşadıkları kişiden memnun olduklarını belirtmişlerdir. Bu yüksek memnuniyet oranı, aile bağlarının güçlü olduğuna işaret etmektedir. Ancak, %5,7’lik bir kesimin memnun olmadığını ve %5,2’lik bir kesimin ise orta düzeyde memnun olduğunu belirtmesi, bazı aile içi sorunların varlığına da dikkat çekmektedir. Ebeveyn tutumu açısından, katılımcıların %66,1’i ebeveynlerinin baskıcı bir tutuma sahip olmadığını ifade etmiştir. Bununla birlikte, %17,4’ü ebeveynlerini baskıcı olarak nitelendirirken, %16,5’i ise bazen baskıcı olduklarını belirtmiştir. Bu veriler, aile içi iletişim ve disiplin yöntemlerinin çeşitliliğini göstermektedir. Beraber yaşanan ebeveynle sorun yaşama durumu incelendiğinde, katılımcıların %60,4’ü sorun yaşamadığını belirtmiştir. Ancak %27,8’i bazen sorun yaşadığını, %11,8’i ise sık sık sorun yaşadığını ifade etmiştir. Bu bulgular, aile içi ilişkilerin her zaman sorunsuz olmadığını göstermektedir. Bu bulgular, Émile Durkheim’in anomi teorisi bağlamında değerlendirildiğinde; toplumsal normlardaki belirsizlik ve çözülme, bireylerin davranışlarını yönlendirecek açık kuralların yokluğuna yol açarak suça eğilimi artırabilir. Tablodaki veriler, bazı ailelerde yaşanan sorunlar ve baskıcı tutumların, gençlerin toplumsal normları içselleştirmesini zorlaştırabileceğini ve potansiyel olarak anomik durumlar yaratabileceğini düşündürmektedir. Özellikle ebeveynle sorun yaşayan veya baskı altında hisseden gençlerin, toplumsal normlara uyum sağlamakta zorlanabilecekleri ve bu durumun suça yönelme riskini artırabileceği

söylenebilir. Ancak, katılımcıların büyük çoğunluğunun ebeveynleriyle olumlu ilişkilere sahip olması, aile kurumunun koruyucu ve önleyici rolünü de vurgulamaktadır. Bu durum, suça karışmış gençlerin rehabilitasyonunda ve topluma yeniden kazandırılmasında aile desteğinin önemini ortaya koymaktadır.

Değişken	Gruplar	Sıklık	Yüzdelik
Beraber yaşanan ebeveynin ekonomik durumu	Orta	126	55,0
	İyi	54	23,6
	Kötü	49	21,4
Tutuklanmadan önce çalışma durumu	Evet	135	58,7
	Hayır	48	20,9
	Bazen	47	20,4
Diğer ebeveynin ekonomik durumu	Orta	119	51,7
	İyi	66	28,7
	Kötü	45	19,6

Tablo 5: Katılımcıların Ekonomik Durumu ve Çalışma Statüsü

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Tablo 5, katılımcıların ve ebeveynlerinin ekonomik durumları ile katılımcıların tutuklanmadan önceki çalışma durumlarını göstermektedir. Bu veriler, ekonomik faktörlerin suç olgusuyla ilişkisini anlamak açısından önemli bilgiler sunmaktadır. Beraber yaşanan ebeveynin ekonomik durumu incelendiğinde, katılımcıların çoğunluğunun (%55) orta düzeyde bir ekonomik duruma sahip olduğu görülmektedir. İyi ekonomik duruma sahip olanların oranı %23,6 iken, kötü ekonomik durumda olanların oranı %21,4'tür. Benzer şekilde, diğer ebeveynin ekonomik durumu da çoğunlukla orta düzeydedir (%51,7), bunu iyi (%28,7) ve kötü (%19,6) ekonomik durum takip etmektedir. Katılımcıların tutuklanmadan önceki çalışma durumları incelendiğinde, %58,7'sinin çalıştığı, %20,9'unun çalışmadığı ve %20,4'ünün bazen çalıştığı görülmektedir. Bu veriler, suça karışan gençlerin önemli bir kısmının iş gücüne katıldığını göstermektedir. Robert K. Merton'a göre, toplumun belirlediği başarı hedefleri ile bu hedeflere ulaşmak için kullanılabilecek meşru araçlar arasındaki uyumsuzluk, bireyleri suça yöneltebilir. Tablodaki veriler, katılımcıların çoğunluğunun orta veya düşük ekonomik düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu durum, gençlerin toplumun belirlediği ekonomik başarı hedeflerine ulaşmak için yeterli meşru araçlara sahip olmadıklarını düşündürülebilir. Özellikle, tutuklanmadan önce çalışan gençlerin yüksek oranı (%58,7), bu gençlerin meşru yollarla gelir elde etmeye çalıştıklarını, ancak muhtemelen bu gelirin yeterli olmadığını veya toplumsal beklentileri karşılamadığını düşündürmektedir. Bu durum, Merton'un bahsettiği gerilimi yaratabilir ve bazı gençleri, ekonomik hedeflere ulaşmak

için yasal olmayan yollara başvurmaya itebilir. Bunun yanında ekonomik durumun değişkenliği ve çalışma hayatındaki istikrarsızlık (bazen çalışanların oranı %20,4), toplumsal normların ve değerlerin belirsizleşmesine yol açabilir. Bu anomik durum, gençlerin toplumsal kurallara bağlılığını zayıflatabilir ve suça yönelme riskini artırabilir. Sonuç olarak, bu tablo ekonomik faktörlerin ve çalışma durumunun, gençlerin suça yönelmesinde önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir. Bu bulgular, suç önleme programlarının ekonomik fırsatlar ve iş imkânları yaratmayı da içermesi gerektiğine işaret etmektedir.

Çalışmada katılımcıların tutuklanmadan önceki arkadaşlık ilişkileri ve arkadaş çevrelerindeki suç geçmişine dair bilgiler araştırılmıştır.

Değişken	Gruplar	Sıklık	Yüzdelik
Tutuklanmadan önce arkadaşlarıyla ilişki durumu	İyi	176	76,5
	Orta	41	17,8
	Kötü	13	5,7
Arkadaşları içerisinde daha önce suç işlemiş olan var mı?	Evet	104	45,2
	Hayır	83	36,1
	Bilgin yok	43	18,7

Tablo 6: Katılımcıların Sosyal İlişkileri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Tablo 6, katılımcıların tutuklanmadan önceki arkadaşlık ilişkilerini ve arkadaş çevrelerindeki suç geçmişini göstermektedir. Bu veriler, akran ilişkilerinin ve sosyal çevrenin suç davranışı üzerindeki potansiyel etkisini anlamak açısından önemlidir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%76,5) tutuklanmadan önce arkadaşlarıyla iyi ilişkilere sahip olduklarını belirtmişlerdir. %17,8'i orta düzeyde ilişkilere sahip olduğunu, yalnızca %5,7'si kötü ilişkilere sahip olduğunu ifade etmiştir. Bu veriler, katılımcıların sosyal bağlarının güçlü olduğunu göstermektedir. Arkadaş çevresindeki suç geçmişi incelendiğinde, katılımcıların %45,2'si arkadaşları arasında daha önce suç işlemiş kişiler olduğunu belirtmiştir. %36,1'i arkadaşlarının suç geçmişi olmadığını söylerken, %18,7'si bu konuda bilgisi olmadığını ifade etmiştir. Bu bulgular, Edwin Sutherland'ın Ayırıcı Birliktelikler Teorisine göre, suç davranışı sosyal etkileşim yoluyla öğrenilir ve bireyin suça yönelmesi, suç davranışını destekleyen kişilerle olan ilişkilerinin yoğunluğuna ve sıklığına bağlıdır. Tablodaki veriler, katılımcıların neredeyse yarısının suç geçmişi olan arkadaşlara sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, suç davranışının normalleştirilmesine ve öğrenilmesine yol açabilecek bir ortam oluşturabilir. Aynı zamanda, bu veriler Robert K. Merton'un Gerilim Teorisi çerçevesinde ele alındığında;

arkadaşlarıyla iyi ilişkilere sahip olan gençlerin yüksek oranı (%76,5), bu gençlerin sosyal kabul ve ait olma ihtiyaçlarını karşıladıklarını gösterebilir. Ancak, bu arkadaşlık grupları aynı zamanda suç davranışını normalleştiren veya teşvik eden bir ortam oluşturuyorsa, bu durum Merton'un bahsettiği toplumsal hedeflere ulaşmak için yasadışı yollara başvurma eğilimini artırabilir.

Sonuç olarak, bu tablo arkadaş ilişkilerinin ve sosyal çevrenin, gençlerin suça yönelmesinde önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir. Bu bulgular, suç önleme programlarının sadece bireysel faktörlere değil, aynı zamanda gençlerin sosyal çevrelerine ve akran ilişkilerine de odaklanması gerektiğine işaret etmektedir. Olumlu akran ilişkilerinin teşvik edilmesi ve suç davranışını normalleştiren sosyal ortamların dönüştürülmesi, suç önleme stratejilerinin önemli bir parçası olabilir.

Çalışmada katılımcıların yaşam koşulları, aile ekonomik durumu ve aile içi suç geçmişi hakkında incelemeler yapılmıştır. Bu duruma ilişkin bulgular Tablo 7’de sunulmuştur.

Değişken	Gruplar	Sıklık	Yüzdelik
Yaşadığınız ev kime ait?	Kira	130	56,5
	Mülk	86	37,4
	Aile fertlerinden birine ait	14	6,1
Anne baba birlikteyken ekonomik durumunuz	Orta	120	52,2
	İyi	71	30,8
	Kötü	39	17,0
Anne baba birlikteyken suç işleme durumu	Hayır	119	51,7
	Evet	111	48,3
Ailede (yakın akrabalar dâhil) suç geçmişi var mı?	Evet	127	55,2
	Hayır	103	44,8

Tablo 7: Katılımcıların Aile Yapısı ve Suç Geçmişi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Tablo 7, katılımcıların yaşam koşulları, aile ekonomik durumu ve aile içi suç geçmişi hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Bu veriler, sosyo-ekonomik faktörler ve aile geçmişinin suç davranışı üzerindeki potansiyel etkilerini anlamak açısından değerlidir. Katılımcıların çoğunluğu (%56,5) kiralık evlerde yaşamaktadır. %37,4’ü kendi mülklerinde, %6,1’i ise aile fertlerinden birine ait evlerde ikamet etmektedir. Bu durum, örneklem grubunun çoğunlukla orta veya düşük gelir grubuna ait olabileceğini düşündürmektedir. Anne ve babanın birlikte olduğu dönemdeki ekonomik duruma bakıldığında, katılımcıların %52,2’si orta, %30,8’i iyi, %17’si ise kötü ekonomik koşullarda olduklarını belirtmiştir. Bu veriler, ekonomik zorlukların bazı aileler için önemli bir stres faktörü olabileceğini göstermektedir. Anne ve baba birlikteyken suç işleme durumu incelendiğinde, katılımcıların %48,3’ünün suç işlediği, %51,7’sinin ise suç

işlemediği görülmektedir. Bu yüksek oran, aile birlikteliğinin her zaman suç davranışını önleyemediğini göstermektedir. Ailede (yakın akrabalar dahil) suç geçmişi olup olmadığı sorusuna, katılımcıların %55,2'si evet, %44,8'i hayır cevabını vermiştir. Bu durum, aile içi suç geçmişinin yaygınlığını ortaya koymaktadır.

Bu bulgular, çeşitli suç teorileri bağlamında değerlendirildiğinde;

- Robert K. Merton'un Gerilim Teorisine göre kiralık evlerde yaşayanların yüksek oranı ve orta-düşük ekonomik durum, toplumun belirlediği başarı hedeflerine ulaşmak için meşru araçlara erişimin sınırlı olduğunu gösterebilir. Bu durum, Merton'un bahsettiği gerilimi yaratarak, bazı bireyleri yasal olmayan yollara başvurmaya itebilir.
- Edwin Sutherland'ın Ayırıcı Birliktelikler Teorisine göre ailede suç geçmişi olanların yüksek oranı (%55,2), suç davranışının aile içinde öğrenilmiş olabileceğini düşündürmektedir. Bu bulgu Sutherland'ın suç davranışının yakın çevre ile etkileşim yoluyla öğrenildiği fikrini desteklemektedir.
- Travis Hirschi'nin Sosyal Bağ Teorisine göre anne ve baba birlikteyken bile suç işleme oranının yüksek olması (%48,3), bazı gençlerin toplumsal kurumlara ve normlara olan bağlılıklarının zayıf olabileceğini göstermektedir. Bu bulgu Hirschi'nin sosyal bağların zayıflığının suça yönelmeyi artırdığı tezini destekler niteliktedir.
- Émile Durkheim'in Anomi Teorisine göre ekonomik durumun değişkenliği ve aile içi suç geçmişinin yaygınlığı, toplumsal normların ve değerlerin belirsizleşmesine yol açabilir. Bu anomik durum, gençlerin toplumsal kurallara bağlılığını zayıflatır ve suça yönelme riskini artırabilir.

Sonuç olarak, bu tablo aile yapısı, ekonomik koşullar ve aile içi suç geçmişinin, gençlerin suça yönelmesinde önemli faktörler olabileceğini göstermektedir. Bu bulgular, suç önleme ve rehabilitasyon programlarının sadece bireysel faktörlere değil, aynı zamanda aile dinamiklerine, ekonomik koşullara ve sosyal çevreye de odaklanması gerektiğine işaret etmektedir. Özellikle, ekonomik destekler, aile danışmanlığı ve suç geçmişi olan aile üyelerine yönelik müdahale programları, suçun nesiller arası aktarımını önlemede etkili olabilir.

Araştırmada katılımcıların ebeveynlerini rol model olarak görme durumlarını ve ideallerine ulaşmada engellenmiş hissetme durumlarını belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir.

Değişken	Gruplar	Sıklık	Yüzdelik
Beraber yaşadığınız ebeveyn sizin için iyi bir rol model mi?	Evet	157	68,3
	Hayır	45	19,5
	Kararsızım	28	12,2
İdeallere ulaşmada engellenmiş hissetme durumu	Evet	126	54,8
	Hayır	54	23,5
	Kararsızım	50	21,7

Tablo 8: Katılımcıların Rol Model Algısı ve İdeal Engellenmişlik Hissi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Tablo 8, katılımcıların ebeveynlerini rol model olarak görme durumlarını ve ideallerine ulaşmada engellenmiş hissetme durumlarını göstermektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%68,3) beraber yaşadıkları ebeveynin kendileri için iyi bir rol model olduğunu düşünmektedir. Bu bulgu, aile bağlarının ve ebeveyn etkisinin güçlü olduğunu göstermektedir. Ancak, %19,5'lik bir kesim ebeveynlerini iyi bir rol model olarak görmemekte, %12,2'si ise bu konuda kararsız olduğunu belirtmektedir. Bu durum, bazı gençlerin aile içinde olumlu örnekler bulamadıklarını düşündürmektedir. Ebeveynlerin çoğunlukla iyi rol model olarak görülmesi (%68,3), güçlü aile bağlarının varlığına işaret etmektedir. Hirschi'nin Sosyal Bağ Teorisine göre, güçlü sosyal bağlar suç davranışını engelleyici bir faktördür. Ancak, ebeveynini rol model olarak görmeyen veya kararsız olan gençlerin (%31,7) toplumsal kurumlara ve normlara olan bağlılıklarının daha zayıf olabileceği ve bu durumun suça yönelme riskini artırabileceği düşünülebilir.

İdeallere ulaşmada engellenmiş hissetme durumu incelendiğinde, katılımcıların çoğunluğunun (%54,8) kendilerini engellenmiş hissettikleri görülmektedir. %23,5'i engellenmiş hissetmediğini belirtirken, %21,7'si bu konuda kararsızdır. Bu yüksek engellenme hissi oranı, gençlerin gelecek beklentileri ve hedeflerine ulaşma konusunda önemli zorluklar yaşadıklarını göstermektedir. Albert Cohen'in Alt Kültür Teorisi: İdeallere ulaşmada engellenmiş hissetme durumu, Cohen'in bahsettiği "statü engellemesi" kavramıyla ilişkilendirilebilir. Bu engellenme hissi, gençleri alternatif statü sistemleri ve değerler oluşturmaya, dolayısıyla suç alt kültürlerine yönelmeye itebilir.

Sonuç olarak, bu tablo gençlerin aile ilişkileri ve gelecek beklentileri arasındaki karmaşık ilişkiyi ortaya koymaktadır. Ebeveynlerin çoğunlukla olumlu rol model olarak görülmesi, suç önleme çalışmalarında aile desteğinin önemini vurgulamaktadır. Öte yandan, yüksek orandaki engellenmiş hissetme durumu, gençlerin hedeflerine ulaşmada karşılaştıkları zorlukları göstermektedir. Bu bulgular, suç önleme ve rehabilitasyon programlarının sadece aile ilişkilerini güçlendirmeye değil, aynı zamanda gençlerin ideallerine

ulaşmalarını destekleyecek fırsatlar ve kaynaklar sunmaya da odaklanması gerektiğine işaret etmektedir. Örneğın, mesleki eğitim programları, kariyer danışmanlığı ve mentörlük programları, gençlerin engellenmiş hissetme durumunu azaltmada ve olumlu hedeflere yönelmelerinde etkili olabilir.

3.3. Katılımcıların Suç Türü ve Okula Tutumlarına İlişkin Bulgular

Araştırmada katılımcıların suç türüne göre dağılımları ve okula olan tutumları da değerlendirilmiştir.

Değişken	Gruplar	Sıklık	Yüzdelik
Suç türü	Uyuşturucu kullanımı	52	22,6
	Uyuşturucu alım/satımı	25	10,9
	Hırsızlık	66	28,7
	Çocuğun cinsel istismarı	47	20,4
	Adam yaralama	40	17,4

Tablo 9: Katılımcıların Suç Türlerine Göre Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Araştırmaya katılan bireylerin işledikleri suç türlerine göre dağılımı Tablo 9’da gösterilmektedir. Toplam 230 katılımcının %28,7’si (n=66) hırsızlık suçuyla ilişkilendirilmiştir. Bu oran, çalışmada en yüksek suç türünü oluşturmaktadır. Diğer taraftan, uyuşturucu kullanımı %22,6 (n=52) ile ikinci sırada yer almaktadır. Suç türleri arasında çocuğun cinsel istismarı %20,4 oranında yer alırken, adam yaralama ise %17,4 oranında yer almıştır. En az karşılaşılan suç türü ise %10,9 ile uyuşturucu alım/satımı olmuştur. Bu bulgu uyuşturucu kullanımı kadar yaygın olmayan ancak belirgin bir suç türü olarak dikkat edilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Merton’un Strain Teorisi, bireylerin toplumda arzu edilen hedeflere (başarı, refah, sosyal kabul gibi) ulaşma olanaklarının sınırlı olması durumunda norm dışı yollara yönelebileceğini savunur. Bu teoride, toplum tarafından belirlenen hedeflere ulaşamayan bireylerde "gerilim" oluşur, bu gerilim bireyleri suç gibi norm dışı davranışlara yönlendirebilir. Tek ebeveynli ailelerden gelen bireyler, ekonomik ve sosyal fırsatlara erişimde daha kısıtlı olabilirler ve bu, hırsızlık, uyuşturucu kullanımı gibi suçlara yönelmelerine zemin hazırlayabilir. Merton’un teorisinde özellikle “yenilik” (innovation) olarak adlandırılan uyum biçimi burada önemli bir rol oynar: Bireyler toplumun hedeflerine ulaşmak için geleneksel yollar yerine yasadışı yolları tercih ederler.

Tablo 10 çocukların okula karşı tutumlarıyla ilgili verileri göstermektedir. Veriler, çocukların okula yönelik tutumlarını üç soru üzerinden değerlendirmektedir. 5’li Likert ölçeği kullanılarak ölçülen bu sorulara ilişkin ortalama değerler, öğrencilerin okul hayatına karşı orta düzeyde bir ilgi duyduğunu işaret etmektedir.

	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Okulda olmaktan memnuniyet duyuyordum	230	1	5	3,0217	1,47303
Okulda öğrendiklerimin gelecekte bana faydalı olacağını düşünüyorum	230	1	5	3,0739	1,47726
Okula düzenli devam etmek benim için önemlidir	230	1	5	2,9609	1,4275

Tablo 10: Katılımcıların Okula Karşı Tutumlarının Değerlendirilmesi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Tablo 10’a göre;

- "Okulda olmaktan memnuniyet duyuyorum" ifadesine verilen cevapların ortalaması 3,02 olarak belirlenmiştir. Bu sonuç, öğrencilerin okula yönelik duygusal bağlarının orta seviyede olduğunu göstermektedir.
- "Okulda öğrendiklerimin gelecekte bana faydalı olacağını düşünüyorum" ifadesine verilen ortalama yanıt 3,07’dir. Bu bulgu, okula karşı yararlılık algısının yüksek olmadığını ve eğitimden beklenen faydanın öğrencilere yeterince aktarılmadığını düşündürülebilir.
- "Okula düzenli devam etmek benim için önemlidir" ifadesinde ise ortalama 2,96 olarak belirlenmiştir. Bu düşük ortalama, okula devamlılık konusundaki ilginin sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır.

"Okulda olmaktan memnuniyet duyuyordum" ve "Okula düzenli devam etmek benim için önemlidir" ifadeleri, öğrencilerin okula olan bağlılıklarının ve memnuniyetlerinin göstergesidir. Sosyal kontrol teorisine göre, eğer bu memnuniyet düşükse, öğrencilerin okuldan uzaklaşma veya suça yönelme riski artabilir. Düşük memnuniyet ve önem dereceleri, sosyal bağların zayıflığını ve bunun da suç davranışlarına yol açabileceğini gösterir.

3.4. Ki-Kare Analizine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında farklı değişken kategorileri arasında ilişkinin varlığı Ki-Kare testi uygulanarak değerlendirilmiştir. İlk olarak suç türü ve aile türü arasındaki ilişki test edilmiştir (Tablo 11).

Suç Türü	Aile Türü							
	Tek ebeveyn		Çekirdek Aile		Geniş aile		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Uyuşturucu kullanımı	11	21,2	34	65,4	7	13,5	52	100,0
Uyuşturucu alım/satımı	4	16,0	18	72,0	3	12,0	25	100,0
Hırsızlık	11	16,7	45	68,2	10	15,2	66	100,0
Çocuğun cinsel istismarı	14	29,8	27	57,4	6	12,8	47	100,0
Adam yaralama	18	45,0	18	45,0	4	10,0	40	100,0
$X^2=13,170$; $p=0,037 \leq p=0,05$; Monte Carlo sig=0,48								

Tablo 11: Suç Türü ve Aile Türü Arasındaki İlişki

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Ki-kare analizi sonuçlarında Pearson Ki-kare değeri 13.170 olarak hesaplanmış ve serbestlik derecesi (df) 8'dir. Asimptotik anlamlılık değeri 0.037 olarak bulunmuş, bu da 0.05'ten küçük olduğu için geleneksel anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye işaret etmektedir. Nitekim Monte Carlo simülasyonu sonuçlarına baktığımızda (10,000 örneklem üzerinden), anlamlılık değeri 0.048 olarak hesaplanmış ve %99 güven aralığı 0.095 ile 0.111 arasında bulunmuştur. Bu durumda Monte Carlo simülasyonu, değişkenler arasındaki ilişkinin 0.05 düzeyinde anlamlı olduğunu teyit etmektedir. Linear-by-Linear Association değeri 4.567 olarak hesaplanmış ve bu değer anlamlılık düzeyi 0.023 olarak bulunmuştur. Monte Carlo simülasyonunda ise bu değer 0.036 olarak hesaplanmış ve tek yönlü test için 0.016 değeri elde edilmiştir. Toplam geçerli vaka sayısı (N) 230'dur ve beklenen değeri 5'ten küçük olan hücre sayısı %6.7 ile kabul edilebilir sınırlar içindedir (minimum beklenen değer 3.26). Analiz bulgularında; ceza infaz kurumunda kalan çocukların çekirdek ailelere sahip olanlarında suç dağılımı daha yüksek görünmektedir (özellikle hırsızlık %68,2). Tek ebeveynli ailelerde adam yaralama suçu (%45) dikkat çekmektedir. Tek ebeveynli ailelerde görülen şiddete yatkınlığın yüksekliği, Merton'un teorisinde yer alan "yenilgi" veya "isyan" tepkileri ile ilişkilendirilebilir. Tek ebeveynli ailelerde, ekonomik ve duygusal desteğin yetersizliği, bireylerde gerilim yaratabilir ve bu da daha saldırgan ve şiddet içeren davranışlara yol açabilir. Sosyal stres ve yoksunluk, bu bireylerin suç davranışına daha yatkın hale gelmesine neden olabilir. Geniş ailelerde suç oranları genel olarak daha düşük seyretmektedir. Geniş aileler

genellikle bir dayanışma ortamı sunar; ekonomik, duygusal ve sosyal destek sağlar. Bu, bireylerin ekonomik zorluklar karşısında daha dayanıklı olmalarına ve suç gibi yasa dışı yollara başvurmada sorunlarını çözmelerine olanak tanır. Geniş ailelerde, bireyler arası yardımlaşma ve destek mekanizmaları, bireylerin stresle başa çıkmasına ve ekonomik sıkıntılar gibi suçun temel nedenlerinden kaçınmasına yardımcı olabilir. Bu bulgular sosyal politikalar açısından önemli ipuçları sunmaktadır.

Araştırmada ikinci Ki-kare testi suç türü ve yaş grupları arasında gerçekleştirilmiştir (Tablo 12).

Suç Türü	Yaş Kategorileri							
	12-14		15-16		17-18		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Uyuşturucu kullanımı	27	51,9	24	46,2	1	1,9	52	100,0
Uyuşturucu alım/satımı	0	0,0	2	8,0	23	92,0	25	100,0
Hırsızlık	1	1,5	58	87,9	7	10,6	66	100,0
Çocuğun cinsel istismarı	0	0,0	6	12,8	41	87,2	47	100,0
Adam yaralama	0	0,0	0	0,0	40	100,0	40	100,0

$X^2=246,821$; $p=0,000 \leq p=0,05$; Monte Carlo sig=0,00

Tablo 12: Suç Türü ve Yaş Kategorileri Arasındaki İlişki

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Yaş kategorileri ve suç türleri arasındaki ilişkiyi inceleyen Ki-kare analiz sonuçlarına göre anlamlı ve güçlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Pearson Ki-kare değeri 246.821 olarak hesaplanmış ve p değeri 0.000 bulunmuştur. Monte Carlo simülasyonu da (10,000 örneklem üzerinden) bu anlamlı ilişkiyi doğrulamaktadır. Çapraz tablo incelendiğinde, 12-14 yaş grubundaki gençlerin (%51.9) ağırlıklı olarak uyuşturucu kullanımı suçuna karıştığı görülmektedir. 15-16 yaş grubunda ise hem uyuşturucu kullanımı (%46.2) hem de hırsızlık (%87.9) suçları öne çıkmaktadır. 17-18 yaş grubunda ise suç türleri daha çeşitlidir; bu yaş grubu uyuşturucu alım/satımı (%92), çocuğun cinsel istismarı (%87.2) ve adam yaralama (%100) suçlarında yoğunlaşmaktadır. Linear-by-Linear Association değeri 108.167 ($p<0.001$) olarak hesaplanmış olup, yaş ile suç türleri arasında güçlü bir doğrusal ilişki olduğunu göstermektedir. Toplam 230 vaka içinde, beklenen değeri 5'ten küçük olan hücre sayısı %13.3 ile kabul edilebilir sınırlar içindedir (minimum beklenen değer 3.04). Bu sonuçlar, yaş kategorileri ile işlenen suç türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ve güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgular; Durkheim'ın perspektifinden bakıldığında, modern toplumda gençlerin yaşadığı normsuzluk (anomi) durumu farklı yaş gruplarında farklı suç türleriyle kendini göstermektedir. 12-14 yaş grubundaki uyuşturucu kullanımının yüksekliği (%51.9), bu yaş grubunun toplumsal

normlardan kopuşunun ve bireysel çözüm arayışlarının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Özellikle ergenliğin başlangıç döneminde görülen bu durum, toplumsal bağların zayıflaması ve bireysel anominin erken yaşta başladığını göstermektedir. Merton'un gerilim teorisi açısından incelendiğinde, yaş ilerledikçe (17-18 yaş grubu) suç türlerinin çeşitlenmesi ve şiddet içeren suçlara (adam yaralama %100) yönelim, kültürel hedefler ile bunlara ulaşmak için kullanılabilecek kurumsal araçlar arasındaki uyumsuzluğun bir sonucu olarak yorumlanabilir. Özellikle bu yaş grubunda görülen uyuşturucu alım/satımı (%92), Merton'un "yenilikçilik" (innovation) adaptasyon tipine örnek oluşturabilir - yani meşru olmayan araçlarla meşru hedeflere ulaşma çabası. 15-16 yaş grubunda görülen hırsızlık suçlarındaki yüksek oran (%87.9), hem Durkheim'ın anomi kavramı hem de Merton'un gerilim teorisiyle açıklanabilir. Bu yaş grubu, toplumsal hedefleri içselleştirmiş ancak bu hedeflere ulaşmak için meşru araçlara erişimi kısıtlı olan bir geçiş dönemini temsil etmektedir. Bu dönemde görülen mülkiyet suçları, toplumsal beklentiler ile gerçeklik arasındaki gerilimin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Her iki teorinin de ortak noktası, suç davranışını bireysel bir tercih olmaktan çok, toplumsal yapının ve kurumların işleyişinin bir sonucu olarak görmesidir. Bulgulardaki yaşa bağlı suç türü değişimleri, gençlerin içinde bulundukları toplumsal koşullara ve yapısal gerilimlere verdikleri tepkilerin sistematik bir örüntüsünü ortaya koymaktadır.

Suç Türü	Ebeveynin Baskıcı Olma Durumu							
	Evet		Hayır		Bazen		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Uyuşturucu kullanımı	10	19,2	33	63,5	9	17,3	52	100,0
Uyuşturucu alım/satımı	6	24,0	13	52,0	6	24,0	25	100,0
Hırsızlık	9	13,6	47	71,2	10	15,2	66	100,0
Çocuğun cinsel istismarı	6	12,8	32	68,1	9	19,1	47	100,0
Adam yaralama	9	22,5	27	67,5	4	10,0	40	100,0
$X^2=5,717$; $p=0,679 \geq p=0,05$; Monte Carlo sig=0,687								

Tablo 13: Suç Türü ve Ebeveynin Baskıcı Olma Durumu Arasındaki İlişki

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Araştırmada, ebeveynlerin baskıcı tutumları ile çocukların işledikleri suç türleri arasındaki ilişki incelenmiştir (Tablo 13). Çalışma kapsamında uyuşturucu kullanımı, uyuşturucu alım/satımı, hırsızlık, çocuğun cinsel istismarı ve adam yaralama gibi suç türleri ele alınmıştır. Ebeveyn tutumları "hayır (baskıcı değil)", "bazen baskıcı" ve "evet (baskıcı)" şeklinde üç kategoride değerlendirilmiştir. Toplam 230 vakanın incelendiği

araştırmada, baskıcı olmayan ebeveynlere sahip bireylerin oranı %66.1 ile en yüksek grubu oluştururken, bazen baskıcı tutum sergileyen ebeveynlerin oranı %16.5 ve sürekli baskıcı tutum sergileyen ebeveynlerin oranı %17.4 olarak tespit edilmiştir. Yapılan Ki-kare analizi sonucunda Pearson Ki-kare değeri 5.717 olarak bulunmuş ve p değeri 0.679 olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0.05 anlamlılık düzeyinden yüksek olması, ebeveynlerin baskıcı tutumları ile işlenen suç türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığını göstermektedir. Analizin güvenilirliği açısından, Monte Carlo simülasyonu 10000 örneklem üzerinden gerçekleştirilmiş ve hücrelerin %13.3'ünde beklenen değer 5'ten küçük olduğu not edilmiştir. Bu bulgular ışığında, suç işleme davranışının sadece ebeveyn tutumuna bağlı olmadığı ve farklı değişkenlerin de bu davranış üzerinde etkili olabileceği sonucuna varılmıştır.

Suç Türü	Ebeveynin Baskıcı Olma Durumu							
	Kötü		Orta		İyi		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Uyuşturucu kullanımı	27	51,9	21	40,4	4	7,7	52	100,0
Uyuşturucu alım/satımı	16	64,0	6	24,0	3	12,0	25	100,0
Hırsızlık	32	48,5	25	37,9	9	13,6	66	100,0
Çocuğun cinsel istismarı	12	56,5	22	28,3	12	15,2	46	100,0
Adam yaralama	20	20,0	15	57,5	5	22,5	40	100,0
$X^2=9,091$; $p=0,035 \geq p=0,05$; Monte Carlo sig=0,040								

Tablo 14: Suç Türü ve Ebeveynin Baskıcı Olma Durumu Arasındaki İlişki

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Araştırmada ebeveynlerin ekonomik durumları ile çocukların işledikleri suç türleri arasındaki ilişki incelenmiştir (Tablo 14). Çalışma kapsamında uyuşturucu kullanımı, uyuşturucu alım/satımı, hırsızlık, çocuğun cinsel istismarı ve adam yaralama suç türleri değerlendirilmiştir. Ebeveynlerin ekonomik durumları "kötü", "orta" ve "iyi" olmak üzere üç kategoride ele alınmıştır. Toplam 229 vakanın incelendiği araştırmada, ekonomik durumu kötü olan ailelerin oranı %21.4, orta düzeyde olanların oranı %55 ve iyi düzeyde olanların oranı %23.6 olarak tespit edilmiştir. Yapılan Ki-kare analizi sonucunda Pearson Ki-kare değeri 9.091 olarak bulunmuş ve p değeri 0.035 olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0.05 anlamlılık düzeyinden düşük olması, ebeveynlerin ekonomik durumları ile işlenen suç türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Monte Carlo simülasyonu sonucu elde edilen p değeri (0.040) de bu anlamlı ilişkiyi desteklemektedir. Analizin güvenilirliği açısından, beklenen değeri 5'ten küçük olan hücre bulunmadığı ve minimum beklenen değeri 5.35 olduğu not edilmiştir.

Bu bulgular ışığında, ailenin ekonomik durumunun çocukların işledikleri suç türleri üzerinde etkili bir faktör olduğu sonucuna varılmıştır. Özellikle "kötü" ekonomik duruma sahip ailelerde, hırsızlık ve çocuğun cinsel istismarı gibi suçların oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Durkheim'ın anomi teorisi, toplumsal normların zayıfladığı ve bireylerin sosyal kontrol mekanizmalarından kopuk hale geldiği durumlarda suç oranlarının arttığını belirtir. "Kötü" ekonomik duruma sahip ailelerde suç oranlarının daha yüksek olması, bu ailelerdeki ekonomik ve sosyal istikrarsızlığın bireylerin normlardan sapmasına yol açtığı şeklinde yorumlanabilir. Bu bağlamda, yoksulluk ve toplumsal kontrol eksikliği, bireylerin suç eğilimlerini artırabilir. Merton'un teorisi, bireylerin toplumsal olarak belirlenmiş hedeflere ulaşmak için yeterli meşru araçlara sahip olmamaları durumunda anomi yaşayabileceklerini ve bu nedenle alternatif (çoğunlukla suç) yollarına başvurabileceklerini vurgular. Tabloda görülen, "kötü" ekonomik durumdaki ailelerde hırsızlık gibi suçların yüksekliği, bu ailelerin sosyo-ekonomik hedeflere meşru yollarla ulaşamadığını ve bu nedenle bireylerin hırsızlık gibi yasadışı yollara başvurduklarını gösterir. Ebeveynlerin ekonomik durumunun suç türü üzerindeki etkisi, hem Durkheim'ın toplumsal kontrol mekanizmaları hem de Merton'un bireylerin sosyo-ekonomik hedeflere ulaşamaması sonucu ortaya çıkan gerilim teorileri ile ilişkilendirilebilir. Özellikle ekonomik yetersizliklerin, bireylerin suç işleme eğilimlerini artırdığı ve toplumsal normların zayıfladığı anomi durumlarına yol açtığı söylenebilir.

SONUÇ

Bu araştırma, bireylerin aile yapısı, ebeveynlerin ekonomik durumu ve suç türleri arasındaki ilişkileri inceleyerek suç davranışlarının sosyolojik boyutlarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Bulgular, suç oranlarının ve türlerinin aile yapısı ve ekonomik faktörlerle ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda, araştırma bulguları Durkheim ve Merton'un teorileri çerçevesinde ele alınmıştır.

Araştırma, ebeveynlerin ekonomik durumu ile işlenen suç türleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle, ekonomik durumu kötü olan ailelerde hırsızlık ve çocuğun cinsel istismarı gibi suç oranlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar, Durkheim'in anomi teorisi ile ilişkilendirilebilir. Ekonomik sıkıntıların bireylerin sosyal normlara uyumunu zorlaştırdığı ve toplumsal kontrol mekanizmalarının zayıfladığı durumlarda, bireylerin suça yönelme olasılığının arttığı düşünülmektedir. Toplumsal normların belirsizleştiği veya zayıfladığı anomik koşullar, bireyleri suç gibi norm dışı davranışlara itebilir.

Merton'un gerilim teorisi ise, bireylerin toplumun belirlediği başarı hedeflerine ulaşmak için yeterli meşru araçlara sahip olmadıklarında gerilim yaşayacaklarını ve bu gerilimin yasadışı yollara başvurma eğilimini artıracağını savunur. Araştırma bulguları, düşük ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının, ekonomik ve sosyal başarı hedeflerine ulaşmak için yasadışı yöntemlere (örneğin, hırsızlık) başvurabildiğini göstermektedir. Merton'un "yenilik" adaptasyon tipine uygun olarak, bu bireyler meşru yollarla ulaşamadıkları hedeflerine yasa dışı yollardan ulaşmaya çalışmaktadır.

Araştırmada, çekirdek ailelerde suç oranlarının yüksek, geniş ailelerde ise daha düşük olduğu saptanmıştır. Ceza infaz kurumunda kalan çocukların çekirdek aileye sahip olanlarında hırsızlık oranının %68,2 gibi yüksek bir orana sahip olması, aile içi sosyal kontrolün ve dayanışmanın yetersiz kalabileceğini düşündürmektedir. Durkheim'in teorisi, güçlü toplumsal bağların bireylerin normlara uygun davranışlar sergilemesini teşvik ettiğini belirtir. Geniş ailelerde görülen düşük suç oranları, bu yapıların sunduğu ekonomik ve duygusal desteğin, bireylerin normlara uyumunu kolaylaştırdığını ve suçtan uzak durmalarını sağladığını göstermektedir.

Tek ebeveynli ailelerde, özellikle adam yaralama suçunun yüksek oranlarda görülmesi (%45), bu ailelerdeki ekonomik ve duygusal desteğin eksikliği nedeniyle bireylerde

oluşan gerilimi ve şiddete yatkınlığı yansıtabilir. Merton'un gerilim teorisi açısından, bu durum bireylerin toplumsal beklentilere yanıt verememesinden doğan “isyan” veya “yenilgi” tepkileri ile açıklanabilir. Tek ebeveynli ailelerdeki bireylerin, sosyal ve ekonomik destek eksiklikleri nedeniyle stresle başa çıkma stratejilerinin zayıfladığı ve bu nedenle daha saldırgan ve şiddet içeren davranışlar sergiledikleri anlaşılmaktadır.

Bu çalışmanın bulguları, Durkheim ve Merton'un suç teorilerinin günümüz sosyal yapısı içinde geçerliliğini desteklemektedir. Durkheim'ın anomi kavramı, özellikle düşük ekonomik düzeydeki ailelerde suç davranışlarının artmasını açıklamak için kullanılabilir. Normların zayıfladığı bu ortamlar, bireylerin toplumsal uyumunu zorlaştırır ve suç gibi alternatif davranış biçimlerine yönelmelerine yol açar.

Merton'un gerilim teorisi, araştırmada gözlenen ekonomik yetersizliklerin, bireyleri alternatif (yasa dışı) yollarla başarı hedeflerine ulaşma çabalarına yönlendirdiğini göstermektedir. Araştırmada, düşük ekonomik statüye sahip ailelerde suç oranlarının yüksek olması, toplumun belirlediği refah hedeflerine ulaşma konusunda bireylerin yaşadığı gerilimi ve sonuçlarını açıkça ortaya koymaktadır.

Çalışmanın sonuçları, suç önleme stratejilerinin yalnızca bireysel faktörlerle sınırlı kalmaması gerektiğini, aynı zamanda ekonomik desteklerin sağlanması, aile bağlarının güçlendirilmesi ve toplumsal dayanışmanın teşvik edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Sosyal politikaların, özellikle ekonomik zorluklarla karşı karşıya olan ailelere yönelik destek programları ve gençlerin eğitim ve istihdam olanaklarını artıran projeler içermesi önemlidir. Geniş aile yapısının sağladığı dayanışma ve destek mekanizmalarının benzerlerinin sosyal programlarla teşvik edilmesi, gençlerin suçtan uzak tutulmasına katkı sağlayabilir. Ayrıca spesifik olarak şu önerilerde bulunmak isterim, tez süreci boyunca edindiğim tecrübelerin bir sonucu olarak da görülebilecek bu öneriler çeşitli kurum ve bakanlıkları ilgilendirdiğinden, yazdığım bu önerilerin hayata geçirildiğini görmek beni ve en azından bu işe gönül verenleri çok mutlu edecektir. Netice itibarıyla önerilerimi şu şekilde sıralamak istiyorum:

1-) Bireylerin sağlıklı bir öz denetim niteliğine kavuşmaları çocukluk döneminde sağlanabilecek bir durumdur. Sağlıklı bir özdenetime sahip bireylerin, dürtü kontrollerinin daha başarılı olacağı ve özellikle şiddet ve şiddet içerikli eylemlerden kaçınmalarını sağlayacağı çeşitli psikoloji ve sosyal psikoloji alanında yapılan çalışmalarda görülmektedir. Bu bağlamda çocukluk döneminin büyük bir kısmını ve

çoğunlukla ebeveynlerimiz ile geçirdiğimiz düşünüldüğünde, yeni aile kuracak bireylere çocuklarına nasıl öz denetim kazandırabilecekleri konusunda ilgili bakanlık ve müdürlükler tarafından eğitimler verilmeli, aile ve yetişkinler bu konularda bilinçlendirilmelidir. Ayrıca ortaöğretim müfredatına aile ve çocuk yetiştirme konularında dersler eklenmek suretiyle gelecek nesillerin şimdiden bu konularda bilinçlendirilmelerine katkı sağlanabilir.

2-) Sosyal kontrol teorileri bağlamında ele alacağımız ikinci öneri ise genç ve çocukların aile bağlarını kuvvetli olması sağlanmalıdır. Normal ya da geleneksel olarak nitelendireceğimiz Türk tipi ailelerde doğal olarak kuvvetli olan aile bağları, son yıllarda modernleşmenin getirdiği bireyselleşme ile erozyona uğramış ve birçok etkenin etkili olduğu toplumsal anomi durumuna bozulan sosyal kontrolsüzlüğünde katkı sağladığı çok açıktır. Ancak olguyu daha spesifik ele aldığımızda dağılan ailelerde sosyal bağların normal ailelere oranla daha zayıf olduğu birçok akademik çalışmada ele alınan bir durumdur, bu bağlamda aile ve sosyal politikalar bakanlığı dağılmış aileleri spesifik olarak masaya yatırmalı ve dağılmış ailelerde sosyal bağların nasıl tekrar kuvvetlendirileceği konusunda çalışmalar yaparak çözüm önerileri geliştirmelidir.

3-) Çocukların toplumsal ve hukuksal norm, değer ve kurallara saygılı, bu değerler inanan bireyler olarak yetiştirilmeleri konusunda anaokulundan itibaren çeşitli eğitim ve öğretim programları mevcut olmakla birlikte ne derece başarılı olduğu ilgili kurumlar tarafından tekrardan gözden geçirilmelidir. Ayrıca dezavantajlı konumdaki çocukların bu gibi eğitimlere ve özellikle anaokulu eğitimine katılmaları pek mümkün olmadığından, bu çocuklar ve ailelere bu konularda destek sağlanmak suretiyle, bu gibi eğitim ve öğretim kurumlarına katılmalarına yardımcı olacak sosyal ve ekonomik katkılar devlet tarafından sağlanmalıdır.

4-)Tez konumuzun ana omurgası tek ebeveyn ile yetişen bireyler olması nedeniyle genel olarak tüm toplumu ilgilendiren bir konudur. Konuyu bu bağlamda ele aldığımızda ise karşımıza aile ve boşanmalar karşımıza çıkmaktadır. Tek ebeveyn ile yetişen bireylerin ezici bir çoğunluğu ise dağılan ya da hukuksal ifadesiyle “boşanan” ailelerden olduğu göz önüne alındığında, boşanmaların büyük bir toplumsal problem olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Boşanmaların büyük bir toplumsal sorun ve anomi yarattığı apaçık ve aşikardır. Peki bu anomik durumun engellenmesi için neler yapılabilir diye

düşündüğümüzde ve konu ile alakalı araştırma yapıldığında karşımıza evlenme ehliyeti ilk olarak çıkmaktadır.

Tarfiğe çıkan bir bireye başkalarına zarar vermemesi adına ehliyet aldırıldığı düşünüldüğünde, tüm topluma mal olan bir konu olan aile kurumu ise kendi haline bırakılabilecek bir durum olmamalıdır. Bu bağlamda evlenecek çiftler, ilgili profesyoneller tarafından belirlenen müfredat ve konularda (örneğin; etkili iletişim teknikleri, kadın ve erkek doğasına ilişkin bilgiler vs.) eğitim verilmesi ve bu eğitimlerin zorunlu olmasıyla birlikte bu eğitimlerden başarıyla geçmek suretiyle “evlilik ehliyeti” verilmelidir.

Bu konuda başka bir önerimizde evlikle ilgili yaş sınırlarının yükseltilmesi olacaktır. Şu an ülkemizde yasal evlenme yaşı 18’dir. Bununla birlikte çocuklar 17 yaşına bastıklarında ailelerinin ya da yasal vasilerinin izniyle evlenebilmektedirler. 16 yaşında ki çocuklar ise istisnai durumlarda ve hayati önem arz eden bir gerekçenin olması şartıyla mahkemeden alınan özel izinle evlenebilmektedirler.

Günümüz şartları ele alındığında aile kurmak gibi çok önemli bir konunun, henüz biyolojik gelişimini bile tamamlamamış çocuklara kanunun evlenme izni vermesi pek akıl ve bilimle açıklanabilecek bir durum değildir. Ayrıca son bilimsel çalışmalar göstermektedir ki, ergenliği tamamlama ya da yetişkinliğe geçişin önceleri kabul edildiği gibi 16-18 yaş değil, 21-22 yaş bandında olduğudur. Henüz biyolojik ve psikolojik açıdan gelişimini tamamlamamış bireylerin aile kurarak çocuk sahibi olmaları ve çocuk sahibi olarak çocuk yetiştirmeleri, günümüz çekirdek ailelerin sağlıklı bir şekilde üstesinden gelebilecekleri bir durum olmaktan çok uzak görünmektedir.

5-) “Sosyal Kontrol ve Ayırıcı Birliktelikler” teorisi bağlamında ele alacağımız beşinci önerimiz ise çocukların aileleri ve aile büyükleri tarafından sürekli kontrol altında tutulmalarıdır. Kontrol edilen çocuk bunu hissetmeli fakat kendini cezaevinde tutulan mahkum gibi de hissetmemelidir. Sorumluluk bilincinin kazanması açısından belli sınırlar içinde özgür olduğunu hissetmesi çocuğun sağlıklı bir özgüven kazanması açısından gerekli ve önemlidir. Bu bağlamda örnek olması açısından şöyle bir metefor kullanılabilir; cam bir fanus içinde ki balık kendini çok geniş bir alandan yaşıyor sanmaktadır ama aslında sınırlı bir alanda eylemlerini gerçekleştirmektedir. Ailelerde çocuklarına bu şekilde bir özgürlük alanı sağlayarak hem onların özbenliklerini yaralamamış hem de çocuklarını kontrol altında tutmuş olurlar.

Uzmanlık alanımıza girmemekle birlikte Psikoloji bilimi bağlamında konu ele alındığında 3 aile tipi öne çıkmaktadır, a) baskıcı aile b) serbest aile c) demokratik aile. Bu aile tiplerinden baskıcı aile çocuğu zorla kontrol altından tutarak çocukta çeşitli davranış bozukluklarına sebebiyet verebilmektedir.

Serbest aile ise çocuğu tamamen kendi haline bırakarak her türlü karar eyleminde onu kendi başına bırakmak suretiyle çocuğa sınırsız bir özgürlük alanı sağlamaktadır, bu durum ise içinde bulunduğu çevre koşullarına göre çocuğu şekillendirmektedir. Her yaptığı eylemde serbest olan çocuk ya da genç çevre koşulları ve henüz muhakeme yeteneği çok gelişmemiş olması gibi sebepler ile çoğunlukla suç dünyasıyla tanışmakta ve suça sürüklenmesine sebebiyet vermektedir.

Demokratik aile ise beşinci önerimizin başında özetlediğim gibi çocuğa sınırlarını hatırlatan ve sürekli kontrol altında olduğunu hissettirirken aynı zamanda karar alma süreçlerinde de fikrinin alındığı kararlarına önem verildiği dengeli bir aile yapısıdır. Bu aile türü çocuk yetiştirmede önemli bir faktördür ve bu bağlamda aileler bilinçlendirilmelidir.

6-) Bir diğer konu ise genç bireylerin boş vakitleriyle ilgilidir. Bir İngiliz atasözü “boş eller şeytanın atölyesidir” der, atasözünden de anlaşılacağı üzere fazla boş vakti olan gençler can sıkıntısı ve gençliğin verdiği enerji ve heyecanla yapacak bir şeyler arar kendine. Eğer ailesi tarafından bu boş vakitlerini doğru ve faydalı şekilde geçirebileceği aktivite ve işlere yönlendirilmezse genç bireyler bu boşluğu kendileri doldurmaya çalışacak ve çok büyük ihtimalle bu boşluk ya sokakta ya da günümüzün sosyalleşme aracı olan kontrolsüz sosyal medya mecralarında bulacaktır kendini. Sokak ya da sosyal medyanın insafına kalan genç birey ise içinde bulunduğu ortama göre değişmekle birlikte kendini suça iten bir durumda bulma ihtimali yüksek olacaktır, bu bağlamda ailelere büyük sorumluluk düşmekle birlikte konu sadece ailelerin üstesinden gelebileceği bir durum değildir.

Genç bireyler genel olarak ya okulda ya da iş hayatında vaktini geçirmektedirler, okula devam eden gençler fazla boş vakit bulamamaktadır ancak yaz tatillerinde fazlaca boş vakitleri kalmaktadır, yaz tatillerinde çocukların hem eğlenerek sıkılmamalarını sağlayan hem de boş vakit bırakmayacak spor-yaz okulu gibi aktivitelere çocukları yönlendirme yapılması gençlerin boş vakitlerini değerlendireceği bir durum olacaktır. Bu bağlamda ise konu maddi imkansızlıklara gelmekte ve belediyeler ve devlete büyük görev düşmektedir,

belediyeler yaz tatillerinde çocukların katılımını sağlayacakları çeşitli aktiviteler düzenlemeli, bu aktiviteler ücretsiz olmalı ve milli eğitim müdürlükleri ile koordineli bir şekilde veliler bilgilendirilerek çocukların bu aktivitelere katılmaları sağlanmak suretiyle çocukların hem boş vakitleri değerlendirilmiş ve faydalı sosyalleşme ile topluma faydalı olacakları yeni alanlar açılmış olacaktır.

Belediyelerin ya da devletin yapabileceği bir diğer şey ise mahallelere spor kompleksleri kurmak olabilir. Boş kaldıkları zamanlarda bu alanlarda spor yaparak vakitlerini geçirmeleri ve bu alanlarda bulunacak devlet ya da belediye görevlilerinin çocukları gözetimi, çocukların yanlış yollara sapmalarını engelleyebilecektir.

Boş vakit ile alakalı bir diğer konu ise liseyi bitirdikten sonra ne iş hayatına ne de okul hayatına devam eden gençlerdir, bu gençler genel olarak aileleriyle yaşamaktadır, başarı hedeflerine ulaşmada kendilerini en çok engellenmiş hisseden genç bireyler bu kesimden çıkmaktadır. Bu gençler devletin ilgili kurumları tarafından tespit edilmek kaydıyla kendilerine ulaşılmalı ve meslek edinmeleri ya da eğitime devam etmeleri sağlanmalıdır. Merton'un gerilim teorisi kapsamında değerlendirilecek olan bu bireylerin engellenmişlik hislerinin onları suça itme potansiyeli yüksek olacağından içlerinde umut ışığını yakmak devletin bir görevi sayılmalıdır.

7-) Bu konu üzerinde belki onlarca hatta yüzlerce öneri sayılabilir fakat konunun fazla uzatılmaması ve tezimizin sınırlılıklarının buraya kadar uzanması nedeniyle son önerim medyada yayınlanan dizi ve filmler olacaktır. Son birkaç yılda Covid-19 virüsünün de etkileriyle gelir dağılımında dünya çapında büyük bir eşitsizlik meydana gelmiş ve karamsarlık tüm toplumların üzerine kara bulut gibi çökmüş durumdadır.

İnsanlar ellerinde ki mevcut durum ile teknolojinin sayesinde hayatlarını kolaylaştıracak ve güzelleştirecek sonsuz ürün ve hizmete ulaşmada neredeyse uçurum olduğunun farkında olması sebebiyle kendilerini umutsuz ve tatminsiz hissetmektedirler. Bu boşluğu ise dizi, film ve magazin programları doldurmaktadır. Kendilerinin ulaşamadıkları hayatları yaşayan dizi film kahramanları ya da ünlüler magazin programları ya da dizilerde izleyen gençler kendilerinin de böyle bir hayat yaşamak isteme arzularını fazlasıyla ateşlemektedir. Bu hayatı yaşamalarını ise yine dizilerde gördükleri mafya tarzı yaşam ile mümkün olacağını düşünmelerine ve bu yönde aksiyon almalarına sebep olarak gençleri bu hayatın içine çekmektedirler.

Dizi ve film endüstrisi tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de gelişmekte ve serbest pazar ekonomisi bağlamında toplumun isteklerine yani arz talep dengesi bağlamında programlar yapmaktalar ancak, mafya ve lüks yaşam gibi diziler toplumda anomiye sebep olmakta, bu durum ise kısır döngü olarak arz talebi etkileyerek dizilerin daha çok yapılmasına ve toplumun negatif yönde daha çok etkilenmesine sebep vermektedir. Sonuç olarak bu tarz dizi, film ve magazin programlarına belirli sınırlar getirilmesi elzem bir durum halini almıştır

KAYNAKÇA

- Akpolat, Y. (2017). Suça “Mahkum” kadınlar: Erzurum ceza ve tutukevinde bulunan kadın mahkumlar üzerine yapılmış nitel görüşme uygulaması/crime" Prisoner" Women: Drawn on women prisoners prisons and detention located in Erzurum application of qualitative interview. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(46), 233-243.
- Agnew, R. (2006). *Pressured into crime: An overview of general strain theory*. Oxford University Press.
- Agnew, R. (2012). Reflection on “A revised strain theory of delinquency”. *Social forces*, 91(1), 33-38.
- Akers, R. L., & Jennings, W. G. (2015). Social learning theory. *The handbook of criminological theory*, 230-240.
- Aktaş, E., Teksöz, E., & Ocakçı, A. F. (2012). Ailede Kadının Değişen Rolünün Çocuk Sağlığına Etkisi Ve Aile Merkezli Bakımın Önemi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 28(1), 73-80.
- Alkan, E. Ö. (2018). Aile parçalanmasının çocuğun okul başarısına etkisi: trabzon örneği. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 4(5), 167-225.
- Aluş, Y. (2015). Kültürel ve toplumsal gerçekliğimiz açısından aile anlayışlarının ve Türk ailesinin değerlendirmesi. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 15-24.
- Amato, P. R. (2000). The consequences of divorce for adults and children. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 1269-1287.
- Amato, P. R. (2001). Children of divorce in the 1990s: an update of the Amato and Keith (1991) meta-analysis. *Journal of family psychology*, 15(3), 355.
- Amato, P. R. (2010). Research on divorce: Continuing trends and new developments. *Journal of Marriage and Family*, 72(3), 650-666.
- Anderson, A. L. (2002). Individual and contextual influences on delinquency: The role of the single-parent family. *Journal of Criminal Justice*, 30(6), 575-587.
- Arslan, K. (2021). Sosyal hizmet uygulamalarında aile dayanıklılığına etki eden faktörler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 365-374.
- Artar, F. (2012). Mahkûmiyetin mahrum çocukları: Ceza infaz kurumlarında anneleriyle yaşayan çocukların yaşam şartları. *Uluslararası Katılımlı Çocuk İhtiyaçları Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde (ss. 154-165). Ankara, Türkiye.
- Atila Demir, S. & Genç Çelebi, Ş. (2017). Tek ebeveynli gençlerde değerler. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(13), 111-128.

- Avcı, A. (2010). Aile yapı ve atmosferinin okul şiddetine etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(19), 7-52.
- Avcı, M. (2008). Tutuklu çocuklar üzerine bir araştırma: çocukların suça yönelmesinde etkili olan toplumsal nedenler ve çözüm önerileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 49-73.
- Aydın, O., & Baran, G. (2012). Ebeveynleri boşanma sürecinde olan 9-12 yaş grubundaki çocukların boşanmaya uyum düzeylerinin incelenmesi. *Ankara Sağlık Bilimleri*, 1(1), 35-52.
- Aydiner Boylu, A. & Öztop, H. (2013). Tek ebeveynli aileler: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyoekonomi Dergisi*, 1, 207-220.
- Bachman, R., & Schutt, R. K. (2020). *The practice of research in criminology and criminal justice*. SAGE Publications.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Prentice-Hall.
- Bardakçioğlu, C. (2003). *Parçalanmış ve tam aileye sahip çocuklarda benlik imgesi ve depresyon düzeylerinin karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Kıbrıs.
- Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2011. *Tek ebeveynli aileler*. Ankara, Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Bayer, A. (2013). Değişen toplumsal yapıda aile. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(8), 101-129.
- Beck, A. T. (1976). *Cognitive Therapy and the Emotional Disorders*. Penguin Books.
- Beck, A. T. (1999). Prisoners of hate: The cognitive basis of anger, hostility, and violence. HarperCollins.
- Becker, H. S. (2018). Labelling theory reconsidered 1. In *Deviance and social control* (pp. 41-66). Routledge.
- Belsky, J. (2008). Family influences on psychological development. *Psychiatry*, 7(7), 282-285.
- Bengston, V. L. (2001). Beyond the Nuclear Family: The Increasing Importance of Multigenerational Bonds. *Journal of Marriage and Family*, 63(1), 1-16.
- Bernburg, J. G. (2019). *Anomie and strain theory*. In L. J. McCausland & T. J. Coulthard (Eds.), *The Oxford handbook of criminology* (pp. 136-155). Oxford University Press.
- Blumer, H. (2022). *Symbolic interactionism: Perspective and method*. University of California Press.

- Bowen, M. (2019). *Family therapy in clinical practice*. Rowman & Littlefield.
- Bronfenbrenner, U. (2020). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Buldu, P. (2021). *Tam aileye ve tek ebeveynli aileye sahip ergenlerin algıladıkları psikolojik istismar düzeylerinin, kendine zarar verme davranışlarının ve başa çıkma becerilerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Burkay S. (2008). Teorik çerçevede suç ethos. *Felsefe ve toplumsal bilimlerde diyaloglar*, 2(4).
- Bystrova, E. G., & Gottschalk, P. (2015). Social conflict theory and white-collar criminals: why does the ruling class punish their own?.
- Carlson, M. J., & Corcoran, M. E. (2001). Family structure and children's behavioral and cognitive outcomes. *Journal of marriage and family*, 63(3), 779-792.
- Carter, B., & McGoldrick, M. (2023). *The expanded family life cycle: Individual, family, and social perspectives*. Pearson.
- Caspi, A., McClay, J., Moffitt, T. E., Mill, J., Martin, J., Craig, I. W., ... & Poulton, R. (2002). Role of genotype in the cycle of violence in maltreated children. *Science*, 297(5582), 851-854.
- Cassino, P. P., & Rogers, W. S. (2016). Hirschi's social bonding theory nearly 45 years later: A comparison of a traditional, contemporary and hybrid model. *Theory in Action*, 9(2), 21.
- Chriss, J. J. (2007). The functions of the social bond. *The Sociological Quarterly*, 48(4), 689-712.
- Collett, J. L., & Childs, E. (2020). Meaning and identity in family relationships: A symbolic interactionist approach. *Journal of Family Theory & Review*, 12(1), 45-59.
- Collins, R. (1990). Conflict theory and the advance of macro-historical sociology. In *Frontiers of social theory. The new syntheses* (pp. 68-87). Columbia University Press.
- Collins, R. (2020). *Conflict sociology: Toward an explanatory science*. Routledge.
- Collins, W. A. (2004). *Parenting: A Transactional Perspective*. American Psychological Association.
- Copeland, D. B., & Harbaugh, B. L. (2010). Psychosocial differences related to parenting infants among single and married mothers. *Issues in Comprehensive Pediatric Nursing*, 33(3), 129-148.

- Corden, A., Sloper, P., & Sainsbury, R. (2002). Financial effects for families after the death of a disabled or chronically ill child: A neglected dimension of bereavement. *Child: care, health and development*, 28(3), 199-204.
- Coşar, Y. (2005). Kentleşen Türkiye’de çocuk suçluluğu. *TBB dergisi*, 56, 281-327.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. SAGE Publications.
- Cullen, F. T., Agnew, R., & Wilcox, P. (2018). *Criminological theory: Past to present: Essential readings* (6th ed.). Oxford University Press.
- Çakı, F. (2016). Farklılaşan Dünyada Aile Politikaları ve Ailenin Geleceği. *Aile Sosyolojisi içinde*, Ed. Nazmi Avcı ve Erdal Aksoy, İstanbul: Lisans Yayıncılık, 275-311.
- Çakmak, C. (2015). Suçu açıklayan sosyo-ekonomik temelli yaklaşımlar. *International Journal Of Political Science Researches*, 1(1), 1-49.
- Çam, T., & Irmak, F. (2014). An overview of Durkheim and Merton’s social anomie. *Journal of Human Sciences*, 11(2), 1297-1305.
- Çelik, H., & Kocabıyık, O. O. (2014). Genç yetişkinlerin saldırganlık ifade biçimlerinin cinsiyet ve bilişsel duygu düzenleme tarzları bağlamında incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 139-155.
- Dabbs, J. M., & Morris, R. (1990). Testosterone, social class, and antisocial behavior in a sample of 4,462 men. *Psychological Science*, 1(3), 209-211. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.1990.tb00200.x>
- De Lange, M., Dronkers, J., & Wolbers, M. H. (2014). Single-parent family forms and children’s educational performance in a comparative perspective: Effects of school’s share of single-parent families. *School Effectiveness and School Improvement*, 25(3), 329-350.
- Dolu, O. (2015). Suç teorileri: Teori, araştırma ve uygulamada Kriminoloji (5. bs.). Ankara: Global.
- Elliott, M., & Aseltine, R. (2022). The intergenerational transmission of socioeconomic disadvantage: A conflict theory perspective. *Social Forces*, 101(2), 489-510.
- Eryılmaz, A. (2011). Ergenlerin öznel iyi oluşlarıyla aile ortamları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 24(24), 93-102.
- Farrington, D. P. (2005). Childhood origins of antisocial behavior. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 12(3), 177-190.
- Fergusson, D. M., Boden, J. M., & Horwood, L. J. (2018). *Childhood family structure and risk of criminal offending in adulthood*. *Journal of Abnormal Psychology*, 127(2), 197-208. <https://doi.org/10.1037/abn0000306>

- Feyzioğlu, S., & Kuşcuoğlu, C. (2011). Tek ebeveynli aileler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 26(26), 97-110.
- Fındıklı, R. (2011). Suçun Önlenmesinde Kültürel Değerlerin Rolü, Editörler: Sakine Bozdemir ve Uğur Argun, Suç Önleme Sempozyumu, 7-8 Ekim 2011, s. 1-6.
- Fiyakalı, C. N. (2008). *Anne-babası boşanmış ve boşanmamış lise öğrencilerinin sürekli öfke düzeyleri ve öfke ifade tarzlarının bazı değişkenler açısından karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Freud, S. (1920). *Beyond the Pleasure Principle*. Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XVIII (1920-1922): Beyond the Pleasure Principle, Group Psychology and Other Works.
- Gass-Sternas, K. A. (2014). Single parent widows: Stressors, appraisal, coping, resources, grieving responses and health. In *Single Parent Families* (pp. 411-445). Routledge.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*. Özel, H. (Çev.), Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Giddens, A. (2006). *Sociology*. Polity Press.
- Gladding, G. (2012). *Aile Terapisi: Tarih kuram ve uygulamaları*. Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- Gladding, S. T. (2012). *Aile Terapisi: Tarihi, Kuram ve Uygulamaları*. Çeviri editörleri: Dr. İbrahim Keklik, Prof. Dr. İbrahim Yıldırım. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- Glick, J. E., & Parke, R. D. (2023). Family transitions and child outcomes: Developmental perspectives. *Journal of Family Research*, 35(1), 12-27.
- Goldenberg, H., & Goldenberg, I. (2022). *Family therapy: An overview*. Cengage Learning.
- Gökçearslan Çifci, E. (2008). *Kapkaç suçundan hüküm giyenlerin, sosyo-demografik özellikleri, sosyal dışlanma süreçleri, suç ve diğer sapma davranışlar açısından incelenmesi*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Grove, W. M., Eckert, E. D., Heston, L., Bouchard, T. J., Segal, N., & Lykken, D. T. (1990). Heritability of substance abuse and antisocial behavior: A study of monozygotic twins reared apart. *Biological Psychiatry*, 27(12), 1293-1304. [https://doi.org/10.1016/0006-3223\(90\)90514-U](https://doi.org/10.1016/0006-3223(90)90514-U)
- Hagan, J., & Foster, H. (2020). *Crime and inequality*. Stanford University Press.
- Haine, R. A., Ayers, T. S., Sandler, I. N., & Wolchik, S. A. (2008). Evidence-based practices for parentally bereaved children and their families. *Professional Psychology: Research and Practice*, 39(2), 113-121.

- Hare, R. D. (1991). *The Hare Psychopathy Checklist-Revised (PCL-R)*. Multi-Health Systems.
- Hare, R. D. (1999). *Without Conscience: The Disturbing World of the Psychopaths Among Us*. Guilford Press.
- Harris, K. M., & Jones, A. S. (2021). Family inequality and social reproduction: A critical perspective. *Annual Review of Sociology*, 47, 225-248.
- Hetherington, E. M., & Kelly, J. (2002). *For better or for worse: Divorce reconsidered*. W. W. Norton & Company.
- Hill, J. R., Song, L., & West, R. E. (2009). Social learning theory and web-based learning environments: A review of research and discussion of implications. *The Amer. Jrnl. of Distance Education*, 23(2), 88-103.
- Işık, T., & Cesur Kılıçaslan, S. (2023). Domestic Violence in Turkey: Causes, Effects, and Proposed Solutions. In *Families and Gendered Violence and Conflict: Pan-Continent Reach* (pp. 1-22). Cham: Springer International Publishing.
- İçli, G. T. (2007). *Kriminoloji*. (4. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- İçli, T. G. ve Altay, A. (2011). *Türkiye’de hükümlü profili*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları
- İlbars, Z. (2007). Suç antropolojisi: Kadın ve suç. *Antropoloji*, (22), 1-13.
- İnankul, H. (2016). Suçun Önlenmesinde polisin rolü. *Türk Araştırmaları (Elektronik)*, 11(2), 567-582.
- Jacobs, P., Brunton, M., Melville, M., Brittain, R. P., & McClemon, W. F. (1965). Aggressive behaviour, mental sub-normality and the XYY male. *Nature*, 208(5009), 1351-1352. <https://doi.org/10.1038/2081351a0>
- Johnson, C., & Jones, L. (2022). Family structures and socioeconomic influences: An ecological perspective. *Journal of Family Studies*, 28(3), 357-374.
- Johnson, M. C., Korth, M. P., & Moore, J. (2022). *Social strain and youth crime: A longitudinal study*. Sage Publications.
- Kagitcibasi, C. (2017). *Family, self, and human development across cultures: Theory and applications*. Routledge.
- Kahya, Y. (2015). Suç Teorileri Işığında Türkiye’de Kaçakçılık Olgusu: Toplumsal Nedenleri, Boyutları ve Algısı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(3), 159-178.
- Kalleberg, A. L. (2019). Precarious work and economic inequality: A conflict theory analysis. *American Journal of Sociology*, 124(6), 1724-1763.

- Kalyencioğlu, D., Kutlu, Y. (2010). Ergenlerin aile işlevi algılarına göre uyum düzeyleri. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 18(2), 56-62.
- Kaner, S. (2003). Aile destek ölçeği: Faktör yapısı, güvenirlik ve geçerlik çalışmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 4(01).
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi* (35. baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Kayri, M., & Günüş, S. (2016). Yüksek ve düşük sosyoekonomik koşullara sahip öğrencilerin internet bağımlılığı açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *The Turkish Journal on Addictions*, 3(2), 165-183.
- Kerr, M. E., & Bowen, M. (2020). *Family evaluation: An approach based on Bowen theory*. Norton & Company.
- Kissman, K. & Allen, J. (1993). *Single-Parent Families*. London: Sage Publication.
- Kongar, E. (1972). İzmirde kentsel aile. Ankara, *Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları*. 3(4), 22-23.
- Kubrin, C. E., Stucky, T. D., & Krohn, M. D. (2018). *Strain, social support, and crime: The significance of individual perceptions*. *Social Problems*, 65(2), 234-254. <https://doi.org/10.1093/socpro/spx018>
- Lamela, D., Figueiredo, B., Bastos, A., & Feinberg, M. (2016). Typologies of post-divorce coparenting and parental well-being, parenting quality and children's psychological adjustment. *Child Psychiatry & Human Development*, 47(5), 716-728.
- Lansford, J. E. (2009). Parental divorce and children's adjustment. *Perspectives on Psychological Science*, 4(2), 140-152.
- Lareau, A. (2021). *Unequal childhoods: Class, race, and family life*. University of California Press.
- LaRossa, R., & Reitzes, D. C. (2021). Symbolic interactionism and family studies. *Journal of Marriage and Family*, 83(2), 345-362.
- Laub, J. H. (2006). Edwin H. Sutherland and the Michael-Adler Report: Searching for the soul of criminology seventy years later. *Criminology*, 44(2), 235-258.
- Laub, J. H., & Sampson, R. J. (2003). *Shared beginnings, divergent lives: Delinquent boys to age 70*. Harvard University Press.
- Mabuza, N., Thwala, S. K., & Okeke, C. I. O. (2014). Single parenting and its effects on the psychosocial development of children in Swaziland. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 5(23), 2252-2262.

- Macionis, J. J., & Plummer, K. (2008). *Sociology: A Global Introduction*. Pearson Education.
- Maldonado, L. C., & Nieuwenhuis, R. (2015). Family policies and single parent poverty in 18 OECD countries, 1978–2008. *Community, Work & Family*, 18(4), 395-415.
- Mattessich, P., & Hill, R. (2021). Family development and change: Understanding transitions and challenges. *Journal of Marriage and Family Studies*, 33(4), 456-472.
- McGoldrick, M., Carter, B., & Garcia-Preto, N. (2022). *Re-visioning family therapy: Addressing diversity in clinical practice*. Guilford Press.
- McLanahan, S., & Sandefur, G. (2021). *Growing up with a single parent: What hurts, what helps?* Harvard University Press.
- Mead, G. H. (2019). *Mind, self, and society: The definitive edition*. University of Chicago Press.
- Mead, G. H., & Becker, H. S. (2011). Labeling theory. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 150-155.
- Merton, R. K. (1938). Social structure and anomie. *American Sociological Review*, 3(5), 672-682.
- Messner, S. F., & Rosenfeld, R. (2001). *Crime and the American dream*. Cengage Learning.
- Moime, W. M. (2009). *The effect of orphanhood on the psychosocial development of pre-primary and primary school learners* (Doctoral dissertation, University of South Africa).
- Naug, K. (2000). Maternal social network in an urban slum and its impact on cognitive and social development in children. *Journal of Personality and Clinical Studies*, 16(1), 53-62.
- Nichols, M. P. (2021). *The essentials of family therapy*. Pearson.
- Nisar, M., Ullah, S., Ali, M., & Alam, S. (2015). Juvenile delinquency: The Influence of family, peer and economic factors on juvenile delinquents. *Applied Science Reports*, 9(1), 37-48.
- Öztop, H., Bıçakçı, M., Soylu, N., Oğurtan, S.G., Nadir, U., Taşoluk, E., Beder Şen, R., Penez Şahin, S., Göncü, A., Annak, B.B., Hoşrik, E., Ömeroğlu, H., Yiğit Özüdoğru, H. & Tok, S. (2018). *Tek Ebeveynli Aileler*. T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ankara. https://www.aile.gov.tr/media/92204/01_07_tek-ebeveynli-aileler.pdf, (15.06.2024)

- Öztürk, M. S., & Aydın Boylu, A., (2013). Tek Ebeveynli Ailelerin Yaşadıkları Finansal Güçlüklerin Yaşam Tatminleri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar e-dergisi*, 1-10.
- Pak, D. M. (2017). Sosyal hizmet ve pozitivist okul ekseninde suç olgusuna eleştirel yaklaşım a critical approach to the crime concept under the scope of social work and positivist school. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28, 1,
- Park, N. (2004). The role of subjective well-being in positive youth development. *The annals of the American academy of political and social science*, 591(1), 25-39.
- Parke, M. (2004). *Are Married Parents Really Better For Children?*. Guilford, CT: Mc Graw-Hill/Durshkin.
- Parsons, T. (1955). *Family, Socialization and Interaction Process*. Free Press.
- Paternoster, R., & Mazerolle, P. (2019). *Theories of crime and delinquency: A primer* (2nd ed.). Oxford University Press.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice* (4th ed.). SAGE Publications.
- Polvan, Ö. (2000). *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Price, W. H., Strong, J. A., Whatmore, P. B., & McClellmont, W. F. (1972). Criminal behaviour and the XYY male. *Nature*, 234(5329), 35-36. <https://doi.org/10.1038/234035a0>
- Quinney, R. (1970). *The Social Reality of Crime*. Little, Brown and Company.
- Quinney, R. (2015). Conflict Theory: The Social Reality of Crime. In *Criminology Theory* (pp. 213-227). Routledge.
- Raine, A. (1993). The psychopathology of crime: Criminal behavior as a clinical disorder. Academic Press.
- Rhee, S. H., & Waldman, I. D. (2002). Genetic and environmental influences on antisocial behavior: A meta-analysis of twin and adoption studies. *Psychological Bulletin*, 128(3), 490-529.
- Rodgers, R. H., & White, J. M. (2019). *Family development theory and practice*. Springer.
- Roksa, J., & Potter, D. (2011). Parenting and academic achievement: Intergenerational transmission of educational advantage. *Sociology of education*, 84(4), 299-321.
- Ryan, R. M., & Pobi, S. (2021). Parental influence and child development in single-parent households: An ecological approach. *Developmental Psychology*, 57(4), 612-629.

- Salami, S. O., & Alawode, E. A. (2000). Influence of single-parenting on the academic achievement of adolescents in secondary schools: Implications for counseling. *Ibadan: Department of Guidance and Counseling University of Ibadan.*
- Sampson, R. J. (2017). Communities and crime revisited: Intellectual trajectory of a Chicago school education. In *The origins of American criminology* (pp. 63-85). Routledge.
- Sandler, I. N., Ma, Y., Tein, J. Y., Ayers, T. S., Wolchik, S., Kennedy, C., & Millsap, R. (2010). Long-term effects of the family bereavement program on multiple indicators of grief in parentally bereaved children and adolescents. *Journal of consulting and clinical psychology*, 78(2), 131.
- Santrock, J. W. (2012). Yaşam boyu gelişim. *Ankara: Nobel Yayıncılık (Türkçe Çeviri, Ed.: Galip YÜKSEL). Ankara.*
- Sayar, K., Öztürk, M., & Acar, B. (2000). Aşırı öfkeli çocuklar. *Yeni Symposium*, 38(2), 52-57.
- Sedek, N. F. B. M. (2018). Marxist Conflict Theory as a Theory of Crime. *Academia: Accelerating the World's Research.*
- Short, J. F. (2002). Criminology, the Chicago School, and sociological theory. *Crime, law and social change*, 37, 107-115.
- Skinner, B. F. (1953). *Science and Human Behavior*. Macmillan.
- Snodgrass, J. (2017). clifford r. shaw and henry D. McKay: chicago criminologists. In *The Origins of American Criminology* (pp. 17-35). Routledge.
- Steinberg, L., & Scott, E. S. (2003). Less guilty by reason of adolescence: Developmental immaturity, diminished responsibility, and the juvenile death penalty. *American Psychologist*, 58(12), 1009-1018.
- Steinberg, L., & Scott, E. S. (2003). Less guilty by reason of adolescence: Developmental immaturity, diminished responsibility, and the juvenile death penalty. *American Psychologist*, 58(12), 1009-1018.
- Sternberg, R. J., & Davidson, J. E. (Eds.). (2005). *Conceptions of giftedness* (Vol. 2). New York, NY: Cambridge University Press.
- Stevenson, H. W., & Zusho, A. (2002). Adolescence in China and Japan: Adapting to a changing environment. *The world's youth: Adolescence in eight regions of the globe*, 141-170.
- Stroebe, M., Schut, H., & Stroebe, W. (2007). Health outcomes of bereavement. *The Lancet*, 370(9603), 1960-1973.

- Sutherland, E. H., & Cressey, D. R. (2003). A sociological theory of criminal behavior. *Crime*, 151.
- Symeou, L. (2007). Cultural capital and family involvement in children's education: tales from two primary schools in Cyprus. *British Journal of Sociology of Education*, 28(4), 473-487.
- Şahin, F. T., & Özbey, S. (2007). Aile eğitim programlarına baba katılımının önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(1), 39-48.
- Thornton, A. (2013). *Reading history sideways: The fallacy and enduring impact of the developmental paradigm on family life*. USA: University of Chicago Press.
- Tudge, J. (2019). *The everyday lives of young children: Culture, class, and child rearing in diverse societies*. Cambridge University Press.
- TÜİK (2023). Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2022. Erişim: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Guvencilik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2022-49662>, (28.08.2024)
- Turner, J. H. (2020). *The new functionalism in sociology*. SAGE Publications.
- Turney, K., & Wildeman, C. (2020). Redefining relationships: Single parenthood and the criminal justice system. *Journal of Social Issues*, 76(2), 312-330.
- White, J. M., & Klein, D. M. (2020). *Family theories: An introduction*. SAGE Publications.
- Wilcox, W. B., & Dew, J. (2022). The family and economic outcomes: How marriage and family structure shape financial stability. *Journal of Family Theory & Review*, 14(3), 417-435.
- Williams, J., & Smith, K. (2023). Social support and resilience in single-parent families: An ecological analysis. *Journal of Child and Family Studies*, 32(2), 198-215.
- Yavuzer H (1992). Çocuk ve Suç. 6. Basım, Remzi Kitabevi, 113, İstanbul
- Yavuzer, H. (2011). Çocuk psikolojisi. 33. b. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods* (6th ed.). SAGE Publications.
- Yörükoğlu, A. (2012). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Özgür.
- Yüksel, M., Avşar, Z. & Akbaş, K. (2014). *Hukuk sosyolojisi*. (M. Yüksel, Edt.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Zarrillo, N. (2015). Labeling theory. *Deviance: Theories on behaviors that defy social norms*, 58-71.

EK

Ek 1: Anket Formu

ANKET FORMU

1. Cinsiyetiniz	Kadın Erkek
2. Yaşınız	
3. Tutuklanmadan önce hangi şehirde yaşıyordunuz?	
4. Anne babanız sağ mı?	Annem sağ () Babam sağ ()
5. Hüküm durumunuz?	() Hükümlü
	() Tutuklu
	() Hüküm özlü
6. Velayetiniz kimde?	() Anne
	() Baba
	() Diğer (açıklayınız)
7. Kiminle beraber yaşıyorsunuz?	() Anne
	() Baba
	() Diğer (açıklayınız)
8. Beraber yaşadığınız ebeveyn ile bağınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?	() İyi
	() Orta
	() Kötü
9. Kimin yanında yaşamak isterdiniz?	() Anne
	() Baba
	() Diğer (açıklayınız)
10. Beraber yaşadığınız ebeveyninizden memnun musunuz?	() Evet
	() Orta
	() Hayır
11. Ebeveyninizin tutumunun size karşı baskıcı olduğunu düşünüyor musunuz?	() Evet
	() Orta
	() Hayır
	() Evet

12. Birlikte yaşadığınız ebeveyninizle çok sık sorun yaşıyor musunuz?	() Bazen
	() Hayır
13. Birlikte yaşadığınız ebeveyninizin ekonomik durumu nasıl?	() İyi
	() Orta
	() Kötü
14. Tutuklanmadan önce ev ekonomisine katkıda bulunmak için herhangi bir iş yapıyor muydunuz?	() Evet
	() Bazen
	() Hayır
15. Diğer ebeveyniniz (*Diğer ebeveyn: birlikte yaşamadığınız anne ya da babanız) ekonomik durumu nasıl?	() İyi
	() Orta
	() Kötü

16. Cezaevi dışındaki sosyal hayatınızda arkadaşlarınızla ilişkileriniz nasıldı?	() İyi
	() Orta
	() Kötü
17. Arkadaşlarınız içerisinde daha önce suça karışmış olan var mı?	() Evet
	() Hayır
	() Bilgim yok
18. Yaşadığınız ev ebeveyninize mi ait?	() Kira
	() Aile fertlerinden birine ait
	() Kendimizin
19. Anne babanız ayrılma/ölüm öncesi bir arada iken ekonomik durumunuz nasıldı?	() İyi
	() Orta
	() Kötü
20. Anne babanız siz kaç yaşında iken ayrıldı/öldü?	
21. Anne babanızla birlikte yaşarken hiç suç işlediniz mi?	() Evet
	() Hayır
22. Ailenizden herhangi bir suçtan tutuklanan var mı? (Anne-Baba-Büyükanne-Büyükbaba-Dayı-Amca-Hala-Teyze-Kuzenler vb.)	() Evet

	() Hayır
23. Beraber yaşadığınız ebeveyninizin size olumlu bir rol model olduğunu düşünüyor musunuz?	() Evet
	() Hayır
	() Kararsızım
24. Cezaevine girmeden önce eğitim hayatınız.	() Devam
	() Aralıklı
	() Devam etmiyordum
25. İdeallerinize ulaşmada kendinizi engellenmiş hissediyor musunuz?	() Evet
	() Kararsızım
	() Hayır

Ek 2: Etik Kurul Kararı

KARAR

13. Ertunç CAN'ın “ Tek Ebeveyn ile Yetişen Bireylerde Suç Olgusu ve Oranlarının Araştırılması ” başlıklı çalışması görüşmeye açıldı.

Yapılan görüşmeler sonunda Ertunç CAN'ın “ Tek Ebeveyn ile Yetişen Bireylerde Suç Olgusu ve Oranlarının Araştırılması ” başlıklı çalışmasının Etik açıdan **uygun** olduğuna oy birliği ile karar verildi.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Ertunç CAN	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Eskişehir Anadolu Üniversitesi
Fakülte	Edebiyat Fakültesi
Bölümü	Sosyoloji
Makale ve Bildiriler	
1. Can, E. (2025). Tek ebeveyn ile yetişen bireylerde suç olgusu ve oranlarının araştırılması. <i>ENTIS: Journal of Social Sciences</i> , 3(1).	